

MARY DORNA
VINGER-
OEFENINGEN

VINGEROEFENINGEN

MARY DORNA

VINGEROEFENINGEN

AMSTERDAM

BIGOT & VAN ROSSUM N.V.

„INSTITUUT“.

Eigenlijk had ik nu heelemaal tevreden kunnen zijn op dat „Instituut voor Jonge-juffrouwen en Jongeheeren uit den Beteren Stand.“ Mijn ouders, die ten einde raad waren geweest tengevolge van mijn mislukkingen op openbare Lycea en H.B.S. (waar je niet eens „uit den beteren stand“ voor behoefde te zijn) hadden prachtige referenties gekregen. Dat had er nog bijgestaan in het prospectus van het Instituut: Referenties van eerste families uit Moederland en Koloniën steeds ter inzage. Het had gewemeld van douairières, baronnen, groot-industriëelen — dat instituut moest dus wel iets bijzonders zijn, dachten mijn ouders.

En inderdaad, iets bijzonders bleek direct, toen ik er kwam. Er waren n.l. kinderen van 5 tot 25 jaar. Ik had nog nooit een kind van 25 jaar gezien en voor het meest opvallende dier kinderen plantte ik me neer — het had een snorretje en zulke dikke wenkbrauwen, dat die ook op snorretjes leken. Het leerboekje dat hij voor zich had, herkende ik als een op

de lagere school gebruikelijk. Hij lachte nuffig met een hand voor zijn mond en was opmerkelijk keurig gekleed. „Moeilijk zeg,” zei hij gichelend. „Wat is dat nou? Eerlijk duurt het” De puntjes moest hij invullen en hij kon het niet. „Het langst,” hielp ik hem. „Het lanst,” schreef hij met scheeve koeien van letters en dan dwaalden zijn oogen op een zonderlinge manier af, tot hij een kind van een jaar of 8 in het oog kreeg, dat de tong tegen hem uitstak. De leerling met de snorretjes werd hierdoor zoo kwaad, dat hij de kleine spotvogel over een paar banken nasprong en er ongenadig op los timmerde. De mijnheer van het Instituut keek aldoor op zijn horloge en zette onverschillig de taalles voort en niemand kreeg straf of een aanmerking.

Voor het eerst van mijn leven kreeg ik een goedkeuring en bij het einde van de maand kreeg ik een rapport mee naar huis, dat men in een lijstje had kunnen zetten. Voor het eerst in mijn leven voelde ik vaag wat deftige namen en titels kunnen beduiden, zelfs op het simpele prospectus van een Instituut. Mijn ouders waren verrukt van het rapport, zelfs vlijt en gedrag en wiskunde bleken meer dan voldoende te zijn. Hoewel ik vroeger op de normale ondeftige scholen herhaaldelijk met

meer of minder succes had getracht de handteekening van mijn vader na te bootsen, kreeg ik nu de rare gewaarwording bij de echte onvervalschte handteekening van mijn vader, dat die valsch was — het was iets waar ik lang over moest piekeren.

Na het schitterende rapport kwam ik in een klas met kinderen van zoowat mijn eigen leeftijd, wanneer men er rekening mee houdt dat op 14-jarigen leeftijd 11 tot 17 ongeveer hetzelfde is als 14 jaar. Het werd geleid door een vage juffrouw met een prachtige Fransche naam, de Dompierre de Jonquièrre. Wanneer wij ons werk maakten, ging zij kalm in dikke romans lezen. Ik herinner me een ervan: „L'homme qui rit"; er waren plaatjes in van een ongelukkig iemand met een uit elkaar getrokken gezicht. 's Nachts droomde ik ervan, maar ik kon niet van het boek afblijven. „Je mag er wel es in lezen," zei de vage juffrouw onverschillig, „goed voor je Fransch." En zoo maakte ik kennis met een der grizeligste werken van Victor Hugo. Ik mocht er met een dictionnaire heele stukken van vertalen; zelfs bij de rekenles liet ze me kalmweg op mijn verzoek het opwindende romantische boek met het origineele motief: „Rekenen kan je nog altijd leeren, maar mooi goed Fransch,

daar moet je vroeg mee beginnen." Voor de vertaalde stukken uit het Fransch werden de cijfers dan op het rekenconto gezet, zoodat ik weldra tot een der beste leerlingen van het voorname instituut behoorde. Even uitstekend was een baron, die met 17 jaar al een glimmend kaal hoofd had (wat met zijn ouden adel in verband gebracht werd) en die de Vanity Fair vertaalde. Onze producten werden aan ouders voorgelegd, die van plan waren hun kinderen een uitstekende opvoeding te geven.

Het meest ging mijn belangstelling uit naar de afdeeling kinderen van 5 tot 25 jaar. Er kwamen soms vreeselijke geluiden uit die klas; soms was het er zoo stil of er enkel dooden zaten. Maar één ding hadden de 5 tot 25-jarigen allen met elkander gemeen: ze waren allen prachtig gekleed — ik geloof allemaal kleeven uit de Bonneterie. Toen ik dan ook een jongetje met een scheel oog van een jaar of 9 een compliment over zijn overjasje maakte, dat hij zelf niet kon aantrekken, zei hij met een hinkelende stem: „Heeft Pietje met Paps gekocht in Ponneterie. Jasje kost 40 guldcs — 40 guldcs." Hij herhaalde tot in het oneindige dat bedrag „40 guldcs" — tot op het laatst de beteekenis ervan voor me verloren ging. Eens keek ik met aandacht toe,

hoe een jongedame van 20 jaar moeizame pogingen deed om met inkt een zin na te schrijven in den trant van: „Mijn tante heeft een hond, maar mijn oom is ziek.” Zij was keurig gekapt met opgestoken haar naar de toenmalige mode, maar de tong hing haar een heel eind uit de mond van inspanning bij de poging om deze toch eenvoudige zin na te schrijven. Ze maakte gaten in het papier, spatte de inkt spiraalvormig om de zieke oom en hield toen van vermoeienis op. Mijn oogen ontmoetten de hare, maar die oogen keken niet, ze zagen niets en ik werd een beetje bang. En dat was de rare aantrekkingskracht eigenlijk voor me geweest van die klas van 5 tot 25 — geen der daar aanwezige kinderen hadden ooit gewoon gekeken; er was iets met hun oogen of beter gezegd met hun blik: die kon je niet te pakken krijgen, ook al waren hun oogen vlak voor de jouwe. Soms bleef ik in een lugubere spanning afwachten, of die glazen oogen toch nog even wat opvingen, maar ze gleden weg naar een verschrikkelijk leeg niets en dan werd ik zoo benauwd dat ik vlug naar het wel suffice, doch halfweg normale klasje van Juffrouw de Jonquière vluchtte, waar mijn opgezweepte zenuwen door „l'Homme qui rit” niet bepaald tot beda-

ren gebracht werden, maar ik kon er tenminste een blik wisselen met een nogal gewoon kind, dat in de buurt van het Instituut woonde. Daar was het klasje van Juffrouw de Jonquière hoofdzakelijk mee bevolkt: met kinderen van bezorgde rijke ouders, die bang waren dat bij een langere schoolweg hun kind iets gruwelijks overkomen kon, aanrandingen, overreden worden of in het water vallen — alsof het noodlot om welke duur of lengte van school- of levensweg zich ook maar eenigszins bekommert.

Toen ik „l'Homme qui rit" had uitgelezen en met „Jean Valjean" kennis maakte, vroeg juffrouw de Jonquière me plotseling: „Zijn je ouders zoo bezorgd voor je?" „Hoezoo?", vroeg ik verbaasd, terwijl ik het grijsbleeke, tamelijk paffige gezicht van de juffrouw met aandacht beschouwde — het was het gelaat, dat ik later op regentessenportretten van Frans Hals herkende en soms zagen oudere nonnen er zoo uit met die, door zware oogleden bijna verborgen, grauwe oogen en de langgestrekte bovenlip, die het heele gelaat een uitdrukking van niets meer te verwachten gaf. Het was overigens de aardigste en redelijkste leerares, die ik ooit had meege maakt. Ze las samen die spannende boeken

met me, gaf nooit straf en deed het voorkomen of ik een model-leerling was. Toen ze dan ook vroeg of mijn ouders al te bezorgd voor me waren, meende ik ook al bezorgdheid te mijnen opzichte bij haar te bespeuren en kon haar volkomen geruststellen: O nee, mijn ouders waren niet erg bezorgd; ze wisten wel dat ik meestal op tijd was, oppaste om niet overreden te worden en in geen zeven slooten tegelijk liep. „Wat doe je dan in 's hemelsnaam op deze school?“, vroeg juffrouw de Jonquière verbaasd en bijna ongerust. „Woon je hier vlak bij?“ Nee, ik woonde zoowat een half uur loopens van het „Instituut voor Jongedames en Jongeheeren uit den Beteren Stand“. „Er zijn wel vreemde kinderen bij,“ voegde ik er half vragend aan toe.

„Vreemde kinderen noem je dat,“ mompelde juffrouw de Jonquière, „mon Dieu, vreemde kinderen, ze zijn zoowat allemaal half wijs. Maar mij gaat het niet aan,“ ging ze onverschillig verder, „ik heb mijn baan hier en kan lezen zooveel ik wil — maar jij hoort hier niet thuis, nee, tusschen idioten hoor je zeker niet,“ eindigde ze beslist.

Dus de Jongeheeren en Jongedames tusschen 5 en 25 waren allen min of meer idioot, en ik had het niet begrepen. Bijna had ik het

verteld bij mijn volgende model-rapport, maar meteen viel me in, hoe het gaan moest op een gewone school, waar ik geen heerlijke romantische boeken te lezen zou krijgen, maar stomvervelende leesboeken en alles zoo als het hoort met aldoor straf erbij. Toch verlangde ik soms naar gewone kinderen met gewone kijkende oogen, soms verlangde ik bijna naar de algebra, waar ik nooit iets van had begrepen (vaag voelde ik dat die iets met gewoon menschenverstand en logica te maken had) en zelfs naar de straf, die ik evenmin begreep (maar die ook met het „gewone“, „normale“ leven in verband stond). Straf begrijp je nu eenmaal niet goed, wanneer ze uitgedeeld wordt, omdat je iets anders niet hebt begrepen.

En misschien was ik nog jaren op het „Instituut voor Jongedames en Jongeheeren uit den Beteren Stand“ gebleven, wanneer ik mijn driftbuien beter had kunnen beheerschen.

Dank zy Juffrouw de Jonquière leerde ik beter vreemde talen dan op welke school ook er voor. Het is me later bij het reizen naar andere landen een groote hulp geweest. Nergens zou ik met uitstekende wis- of natuurkunde-kennis me zoo gemakkelijk hebben kunnen bewegen op het gebied van vlote,

soms zelfs boeiende gesprekken en bij het lezen was het een niet te versmaden hulp. Geschiedenis, waar weinig aan werd gedaan, omdat het te moeilyk was voor de zwakke hoofden der leerlingen, heb ik toch wel geleerd uit de talrijke historische romans of vies romancées, waar later de litteratuur zoo rijk aan is geworden. Aardrijkskunde werd later gemakkelijk en aanschouwelijk geleerd bij het reizen door Europa en over de oceanen. Ook waren de reisgidsjes en prospectus zooveel boeiender en smakelijker dan de droge landkaarten of aardrijkskundebollen, om van de sprookjesachtige en veelbelovende reisbureau-affiches maar te zwijgen. Eigenlijk had dit Instituut met de beste referenties van de eerste families volkomen aan zijn doel kunnen beantwoorden; aan de kinderen tusschen de 5 en 25 raakte ik langzaam aan gewend en zelfs deze hadden een element van „leerzaamheid" in zich, om dit vreeselijke woord eens te gebruiken.

Later merkte ik trouwens, dat een zeer groot deel der menschen niet veel verder gekomen waren dan deze ongelukkigen, al droegen ook zij prachtige kleeren en mooie coiffures. Elk „geval" der jongedames en jongheeren heb ik later in de maatschappij herkend

bij lieden, die voor „normaal" doorgingen, mits ze de noodige contanten hadden en hun aanvallen en tics een beetje handig wisten te verbergen.

Ook iemand als Jonkheer Charles van Rodeleye, die bij elke gelegenheid zijn doorluchtige naam en titel met nadruk naar voren bracht, heb ik later als commissaris van verschillende N.V.'s een voor het maatschappelijk oog buitengewoon nette carrière zien maken. Op het „Instituut voor den Beteren Stand" gold hij als een der lichten, omdat hij lezen, schrijven en spreken zonder stotteren kon.

Wel had hij de onuitstaanbare gewoonte om onder aan tegen mijn boek te tikken, wanneer ik verdiept was in het heerlijke werk van duistere misdaad en edele menschelijkheid van Victor Hugo. Wanneer hij daarop herhaaldelijk bijterig „Parlez vous français" zei, begon het in me te koken. Het was de eenige Fransche zin waar hij toe in staat was; grammaticaal interesseerde hem zijn eigen naam meer dan „Les misérables", hoewel hij stellig onder de categorie dezer ongelukkigen was terecht gekomen, indien hem titel, geld en voordeelen van zijn „stand" hadden ontbroken.

Nu had Jhr. Rodeleye het tot een graad van arrogante onuitstaanbaarheid gebracht, die door het Instituut welwillend over 't hoofd gezien werd. Zijn onaangename onhebbelikheden — tikken tegen mijn boek, daarop zijn eenige Fransche zin debiteeren — culmineerden tenslotte in een afschuwelijk hardhandig trekken aan mijn haren.

Vlakbij lag de stok van Mejuffrouw de Jonquière, die ze een enkele maal gebruikte voor het uitdeelen van lichte tikken bij wijze van waarschuwing. Plotseling was deze stok, veel te hardhandig door mij gehanteerd, op het onnoozele hoofd van den jonkheer terechtgekomen, een hoofd met eeuwig openstaande grijnzende mond en bolle lichtblauwe dom-arrogante oogen. Nu, van de oogen had ik voorloopig geen last meer — die waren voor 't oogenblik gesloten.

Ik zag mezelf al in een cel; dan ben je tenminste van dat schoolgezeur af, dacht ik nog even geresigneerd en ik hoopte dat ze me door de tralies lekkere hapjes van thuis zouden toereiken. „L'homme qui rit" en „Les misérables" hadden toch een wat sterke uitwerking op me gehad.

Natuurlijk sloeg het slachtoffer weldra zijn bolle oogen weer op, maar inmiddels was de

Directie van het Instituut ter plaatse verschenen — een boosaardige meneer en een nog boosaardiger Mevrouw. De Directie joeg me onmiddellijk van school af. Jhr. Charles Rodeleye was n.l. een der interne leerlingen — zijn papa was bij de legatie van een ver land, dat er soms wel en soms weer niet scheen te zijn — ik wil maar zeggen, de jonkheer gold voor 5 zulke doodgewone externe leerlingen als ik het was, — doodgewoon, extern en daarbij met een misdadigen aanleg.

Zoo speelde ik het klaar zelfs van dit merkwaardige Instituut met smaad en schande verdreven te worden.

Op mijn volgende gewone school met kinderen Jansen en Pieterse en De Vries ademde ik de eerste dagen toch op, toen ik in hun gewone alledaagsche oogen keek, die tenminste terug keken, en zelfs toen ik mijn eerste onvoldoende op het gebied van wiskunde eerlijk verdiende.

Alleen bleef het lastig den naam van mijn vader te copieeren en soms dacht ik met een vaag verlangen: welk boek zou juffrouw de Dompierre de Jonquière op het oogenblik lezen?

„BELEEFD VERZOEK“.

In geen enkel opzicht had ik het ooit mijn vader naar den zin kunnen maken; ik behoorde niet tot het soort kinderen dat hij mocht, innerlijk en uiterlijk niet. Hij hield van rustige, gematigde kinderen en menschen met ernstige en behoorlijke gezichten en kapsels, kinderen die het tot iets zouden brengen en menschen die het tot iets gebracht hadden in de maatschappij. Mijn wanhopige luide huilbuien vond hij al even onuitstaanbaar als mijn niet te stuiten lachaanvallen, hij begreep ze beide niet, hij kon zich niet voorstellen, dat er dingen bestonden waar je zoo waanzinnig om huilen of zoo uitbundig om lachen moest. Mijn vader heb ik trouwens zelf nog nooit zien huilen en lachen deed hij heel spaarzaam met de lippen op elkaar en dan leek het nog of het hem moeite kostte. Soms werd het groen van zijn oogen even wat blauwer, en dat was zijn manier van lachen; het stond heel mooi, maar het was meestal niet voor mij bestemd. Hij kon me met zulk een kouden en misprijzenden

blik aankijken, vooral bij de woeste huilbuien, dat ik me tot een niets voelde inschrompelen en uit armzalige reactie tot de ergste brutaliteiten overging, die het heele gezin met afgrijzen als een soort heiligschennende en revolutionnaire taal aanhoorde: „Laten we die vent er toch uitgooien,” stelde ik brullende mijn kleine bevende moeder voor, „hij vindt het toch niks prettig bij ons en laten we gezellig kamers gaan verhuren zooals bij Jopie Kuyl, daar hebben ze altijd plezier en de heeren brengen van alles mee voor Jopie's moeder en zij heeft een vader, nou, die heeft pret voor tien, als hij zijn borreltje maar heeft. Wat hebben we aan zijn geld — of je nou samen met Daatje kookt voor ons vieren of voor twaalf menschen; Jopie's moeder zegt dat het op de groote hoop veel gemakkelijker en goedkooper gaat. Laatst hadden ze geen kolen meer, toen heeft Jopie's vader een tree uit de trap gezaagd, toen moesten ze allemaal zoo leuk springen om bij de straatdeur te komen.” Ik huilde al niet meer, maar lachte door mijn tranen heen bij de herinnering aan de aparte stookvoorziening in den huize Jopie.

„Laat ze haar gezicht gaan wasschen,” reageerde mijn vader kil, „en doe in 's hemels naam een lintje of een kam in dat kapsel van

Piet de smeerpoets en wanneer ze dan weer aan tafel komt, moet ik weten waar die Kuyls wonen."

Mijn kapsel was mijn zwakke punt, mijn haar wilde niet langer worden dan een eindje over de ooren en ook dit was niet naar de smaak van mijn vader. Alle nette meisjes van een jaar of dertien droegen toen een of meer vlechten of iets dat met een strik werd opgenomen op den rug. Maar hierover had ik al zooveel te hooren gekregen, dat ik langzamerhand voor dit onderdeel van mijn minderwaardigheidscomplex onverschillig was geworden. Erger werd het geval Kuyl.

„Je kunt me doodslaan," riep ik akelig sensationeel, „of naar een inrichting sturen" (met dit laatste werd ik soms tot mijn groote angst als schrikbeeld der toekomst gedreigd — ik heb nog altijd een akelig en duister visioen van „de Kruisberg", die ergens in den Achterhoek moet liggen), „maar ik vertel niet waar de Kuylen wonen, nooit, nooit, nooit." En moekie zei zuchtend, op de slaapkamer, terwijl ze mijn gezicht frisch maakte en met eau de cologne mijn brandende wangen bette en ook nog met een soort schijnbeweging probeerde een lintje ergens in mijn ragebol vast te maken: „Zie je nu wat je met je drift

hebt bereikt. — Nu kan je niet meer met Jopie Kuyl omgaan. Van die trap en die borrels wist ik ook niets af. Het lijken toch wel vreemde menschen."

Mijn vader kwam toch niet te weten waar de Kuylen woonden, want Jopie's moeder noemde zich nog steeds aldus naar haar eersten of tweeden man, waarvan ze gescheiden was, terwijl volgens den burgerlijken stand dit chaotische gezin d'Ersigny heette naar het tegenwoordige gezinshoofd, den vroolijken heer met de borreltjes; deze verloochende echter zijn mooien ouden naam voor de rekeningen die hij niet betalen kon en zoo noemde het heele geval zich dan Kuyl. Tegen Jopie zei ik echter, zich als Jolanthe d'Ersigny voor te stellen, wanneer ze mijn vader mocht ontmoeten en zoo liet ik de Kuyls in het Niets verdwijnen; want is iemands bestaan niet gelijk aan het „levende lijk" van Tolstoy's tooneelstuk, wanneer zijn naam noch in het Telefoon-, noch in het Giro-, noch zelfs in het Adresboek voorkomt? — en dat was het geval met de naam Kuyl, die in geen dezer bijna gewijde registers onzer hedendaagsche geordende maatschappij te vinden was; wel de naam d'Ersigny, maar dat kon mijn vader niet weten, toen hij den halven

avond naarstiglijk op zoek naar den ominuezen naam Kuyl toog.

Tante Cornelia met de twee nichten van Moeders kant kon ik niet zoo gemakkelijk naar het groote onbekende Niets laten verdwijnen. Ze kwamen maandelijks 1 à 2 maal over uit Oudewater. Ook Tante Cornelia was niet met mijn kapsel tevreden: „Gut, wat ziet dat kind van jou er wild uit,” herhaalde ze tot in den treure om het andere bezoek. Maar de nichten waren toch wel het ergste. Eerstens bezaten ze vlechten — lange, dunne vlechten van een onbepaalde kleur, iets als groene poeder; ten tweede waren ze waanzinnig trotsch op deze wankleurige aanhangsels; en ten derde was alles in Oudewater volmaakt: Oudewater zelf, het rundvleesch, de dienstboden, en last not least Tante met de dochters: „Ank wordt nu vlug kweekeling en Lien zit al in de derde van de H.B.S., wat een taaie rollade hebben jullie hier en ik zeg altijd, mooie kruimige aardappelen, al zijn ze van de klei, krijg je toch alleen maar bij ons in Oudewater.” Daarbij aten ze porties van ons taaie vleesch en onze „glazig” genoemde aardappels, waarnaar ik met open mond keek en waar ik heelemaal naar van werd en het is tot mijn groote verontwaardiging voorgekomen,

dat er voor mij geen stukje pudding meer overbleef. „Hoewel, je maakt het beste pudding met wat meer eieren en aan melk moet je ook nooit sparen. Lien uit de derde van de H.B.S. was zoo oud als ik en ik zat in de eerste en naar aanleiding van dit feit kwam stereotyp de medelijdende vraag: „Zijn hààr (met de vinger naar mij wijzend) proefwerken nog altijd zoo slecht?" Soms ging ik opzettelijk woest met de sauskom zwaaien, opdat Anks en Liens en Tante's provinciaal-stijve, kraakheldere, met veel stijfseel gesteven japonnen per ongeluk een paar bruine jusvlekken zouden krijgen. „Wat is dat kind toch onhebbelijk wild en ongemanierd" — ze waren doodsbang voor jusspatjes. Eigenaardigerwijze bleef de vermaning van mijn vader zeer mat, terwijl hij anders bijna overdreven op goede tafelmanieren lette. Mijn vader nam ongeveer evenveel notitie van Tante en nichten, of ze een hinderlijk soort gramfoon waren of een radio, die men uit beleefdheid niet kan afzetten, hoe onuitstaanbaar de swing en het jazz en verdere onderhoudende muziek ook zijn mogen. Soms trok hij even onwillig zijn mondhoeken naar beneden — bij hem teeken van uiterste geprikkeldheid — als Lientje en Ank en Tante Cor niets dan onaangename dingen

zeiden, terwijl ze bij ons op bezoek waren en Moekie met hoogroode gloeiende wangen haar verwanten bezig hield met conversatie, schotels aanbieden en gelijk geven, wat ik nog het ergste vond. En niet genoeg dat ze op gezette tijden onvermijdelijk terugkwamen als verkoudheid, voorjaarsschoonmaak en muggen, op een mooie Meidag brachten ze ook nog een zekere Hannes mee. Hannes de verloofde van de zestienjarige Ans met de schrale vlechten, die vanaf dit keerpunt in haar leven tot een knotje in haar mollige nek opgerold werden. Hannes bezat een vooruitstekende adamsappel, die nare naam, een graad, en was bezig een tweede graad te halen. De heele familie van Hannes had dat gedaan, graden gehaald. In mijn onverstand trok ik hieruit de conclusie, dat ze allemaal te kleine keelgaten hadden en ik vroeg of ze zich zoo geregeld verslikten. Maar het waren geleerdheidsgraden, geen graten, zooals de Tantesfamilie met diepe minachting voor mijn onwetendheid mededeelde. „Wat blijft dat kind achterlijk, hè,” insinueerde Tante, „geen wonder dat dat haar van haar nou maar niet verder groeien wil. Als je niet beter wist, zou je zeggen dat ze zoo van de Zigeuners kwam. Hoewel ik dit laatste een geweldig compli-

ment vond, waren mijn ouders niet tevreden met deze qualificatie van mijn onmaatschappelijk uiterlijk.

„Het heeft een voordeel," merkte mijn vader plotseling tot mijn stomme verbazing op — het was voor 't eerst dat zijn opinie over mij in eenig opzicht gewijzigd werd — „ze kan direct elken dag haar heele hoofd met haar en al wasschen, net als een jongen. Ik houd niet van stoffig haar." De nichten en Tante protesteerden ongewoon hevig en vonden eenmaal per 3 maanden je haar wasschen meer dan genoeg, maar mijn vader herhaalde droog: „Nee, stoffig haar vind ik onsmakelijk" en keek met een vagen blik naar de vlechten en knotjes.

Om het echec met het haar goed te maken, werd een loflied op Hannes aangeheven, op zijn deftige afkomst: hij is van eerste familie", zijn knapheid en zijn beginselvast karakter: „Als eerstejaars student werd hij direct geheelonthouder — hij kon niet tegen dat ruwe ontgroenen — en nooit heeft hij meer een druppel sterken drank geproefd." Hannes staarde met waterige oogen in de verrukte van nicht Ans en vertelde op een toon of hij in trance verkeerde, dat hij vergeestelijkt leefde, vegetariër en aestheet was en sinds

vijf jaar drankvrij. Hij herhaalde met zulk een pathos: „Nooit zal ik meer een druppel drank aanroeren,” alsof het heil der menschheid hiervan afhing. Zonder eenigen overgang declameerde hij zonder de minste gêne het „Du bist wie eine Blume”, dat was op Ans bedoeld. En toen kon ik het niet meer uithouden: „Jopie Kuyl heeft werkelijk een gezichtje als een bloem en niet als een roode kool, haar vader is frenioloog of zooiets en zoo vreeselijk ethisch” (ik verwarde twee nogal vijandige begrippen) „dat hij de onderste traptree niet mooi meer vond, herinner je je wel, vader, maar ze krijgen een nieuwe van mahonie hout.” (Bij ongeluk gebruikte ik het goede woord, want was het trap-zagen niet een „ethische” handeling ten nutte en ter verwarming van zijn geheele gezin geweest?) „En”, eindigde ik na een onheilspellende pauze, „er is nu letterlijk niemand bij de Kuylen die smakt bij zijn eten.” Want Hannes, die geweldige porties kool en aardappelen naar binnen werkte, smakte — duidelijk en voor iedereen hoorbaar. Misschien een slechte gewoonte bij het vele studeeren en abstracte denken opgedaan. Of een rest van een nog niet overwonnen dualisme, een kleine wraak

van zijn fysieke constitutie van „den ouden Adam” tegen het dit fysiek ergerend proces van „vergeestelijking”. Hoe dit ook zij, mijn vader en ik hadden elkaar direct aangekeken bij dit stellig niet-vergeestelijkt geluid. Ik voor mij gaf er niet zooveel om, als aardige eenvoudige menschen aan het smak-euvel leden, doch mijn vader vond het althans voor maatschappelijk-gearriveerden bijna met een misdaad gelijk staan. Overigens had ik het woord phrenoloog dien middag bij den natuurkunde-leeraar opgepikt, die buiten zijn programma was gegaan bij de beschouwing van den menschelijken schedel (de verwonderlijkste schaal ter wereld, had hij duister gezegd). Soms onthield ik de raarste woorden, terwijl het gewone lesrooster dat voor me bleef, wat de naam oorspronkelijk aanduidt: een rooster waar alles doorheen valt.

Onverstoorbaar smakkende gaf Hannes een cursus in de phrenologie, met moeilijke woorden als dolichocephalen en brachycephalen (ter verduidelijking wees hij op zijn eigen al te langgerekt hoofd en den breedten — steeds somberder wordenden — schedel van mijn vader), ondertusschen smachtend en bewonderend aangestaard door zijn a.s. schoon-

moeder, schoonzusje en verloofde, die er wel even weinig van begrepen als ik. Doch de eer van den huize van Kuyl & Co. was gered. „Moeilijk, hè vader", zei ik. „Daar doet Jopie's Pa nou in." Toch wilde ik mijn vader volstrekt niet voor den gek houden, vooral nu hij het ditmaal eens voor me had opgenomen. Vol bewondering keek ik naar hem — zulk een trotsch sterk man, zooals hij daar zat en at en dat pedante domme gekakel rustig over zich heen liet gaan. Natuurlijk had ik altijd graag gewild, dat hij me wel mocht en ik begreep volkomen mijn moeders antwoord: „Och spreek toch zoo'n onzin niet," wanneer ik haar in vertwijfelde buien voorstelde vader in den steek te laten, omdat hij het volgens mij niet prettig bij ons vond, liever bij z'n bittervrienden zat en eigenlijk een hekel had aan ons gezelschap. (Er bestond blijkbaar een groot verschil tusschen een „stillen dronk", waarvan Jopie's vader verdacht werd en een nette solide bittertafel.)

Toch had ik, als 't er op aankwam, nooit een vader als die van Jopie Kuyl willen hebben, zoo gezellig en gemakkelijk hij ook was. En dien inval van den phrenoloog had ik bedacht om Hannes te intimideeren. Maar Hannes was niet te intimideeren, daar had hij

en zijn familie teveel graden voor en zijn gesmak scheen hij, zelfingenomen als hij was, zelf niet eens te hooren.

Toen hij den schedel van mijn vader wilde gaan meten, die hem blijkbaar sterk fascineerde, stond deze op en zei beleefd niet langer te kunnen blijven wegens een dringende conferentie. Hij waarschuwde Hannes ernstig voor de pudding: er was een beetje marasquin in. Dien middag kreeg ik eindelijk eens een behoorlijke portie „podding” (zooals men in Oudewater zei), want Tante en nichten aten nu ook nooit meer iets, waar „drank” in zat; ze spraken het woord met zooveel afgrijzen uit, alsof de geurige marasquin het gevaarlijkste vergif ter wereld was.

Daar ik toevallig nog even langs het kantoor kwam, zag ik dat de dringende conferentie van mijn vader bestond in het rooken van een sigaar en het lezen van de „Max Havelaar.” Toen vatte ik het plan op, dat wellicht vreese-lijke, in elk geval afdoende resultaten zou hebben. Ik vroeg onze goedge boekhouder met zijn fraai handschrift een zin voor mij op te schrijven; een enveloppe (naam en adres van mijn vader erop gedrukt) en een postzegel gaf hij mij erbij op mijn dringend verzoek. Zelf bracht ik de brief naar de bus.

De zin luidde: Verzoeken beleefd van verdere bezoeken verschoond te blijven.

Vier heerlijk-rustige weken gingen voorbij zonder een spoor van de Tantesfamilie. Vader had al eens terloops gezegd: „Komt Oudewater niet meer opdagen?” Moekie, die altijd doodsbang was niet vriendelijk en hartelijk genoeg geweest te zijn, merkte beschroomd op tegen mijn vader: „Was je niet een beetje erg stijf, een beetje erg correct den laatsten keer?” „Ik kan ze toch niet om den hals vallen,” antwoordde mijn vader en de voorstelling van deze omhelzing was zoo raar, dat ik in een van die gelaakte lachbuien verviel, waarvan ik reeds meedeelde, hoezeer ze den afkeer van mijn vader opwekten. „Lach niet zoo onnoozel en vooral niet zoo hard,” liet hij er dan ook op volgen.

Tot ik eenigen tijd later in de zeldzame gelegenheid werd gesteld om te zien, hoe het koele groen in mijns vaders oogen die eigenaardig mooie blauwe nuance kreeg, wanneer hij ergens plezier in had. En hij zei er iets ongehoords nog bij: „Dat heb je niet onaardig gedaan.”

Tot groote ontsteltenis van mijn moeder vertelde hij dan, hoe hij niets kwaads ver-

moedend in Oudewater had rondgelopen bij een bezoek aan een vriend en hoe op een wonderige hoek van de Hoofdstraat plotseling Tante en nichten als furies op hem waren afgestoven. Hij had er niets van begrepen, tot ze hem de verfrommelde en stukgelezen brief toonden met het bovenvermelde beleefde verzoek. „Zoo'n kwajongen!”, had hij enkel gezegd en even plotseling en woedend, als ze verschenen waren, verdwenen ze ook weer. Het begin eener familieveete.

Tante en nichten en Hannes zijn hun heele verdere leven kwaad gebleven, aldoor maar kwaad. En ik moest mijn vader plechtig beloven nimmermeer een dergelijk verzoek aan wie ter wereld ook te richten.

„Ditmaal kwam het goed uit,” mompelde hij in zich zelf, „stel je voor elken keer die arrogante smakkerd er ook nog bij!” En hij rilde van afkeer.

OP ZOEK NAAR HELDEN . . .

Het is mij altijd een raadsel geweest, hoe gemakkelijk de romanciers aan hun helden en interessante sujetten komen. Ze hoeven maar een café binnen te stappen, of direct valt hun een breedgeschouderd duisterblikkend man met breede jukbeenderen en op elkaar geklemde kaken in 't oog, die zich in ongenaakbare zwijgzaamheid heeft gehuld. — Niet-tegenstaande deze reserve vertelt de schrijver ons dan in een boek van bijna 500 bladzijden de woelige levensgeschiedenis van den duisterling, die bij voorbeeld met een zin van dit soort begint: Mijn vader was een zeer merkwaardig man, mijn moeder heb ik nooit gekend Ik voor mij zou het niet in mijn hoofd durven halen een somber iemand in z'n overpeinzingen te storen en dat nog wel in een café.

En dan de vrouwen die ze treffen (de romanciers bedoel ik nog altijd). Ze zitten nauwelijks een uur in een trein 1e klasse, ze zijn nog geen dag op een schip (ook 1e klasse), of ze hebben

kennis gemaakt met een fabelwezen, dat koel en heftig tegelijk is, honingblond haar en violette oogen bezit en een stem met een donker, metaalachtig timbre. Het meer en meer gebruikelijke recept wil, dat deze toch erg vrouwelijke dame iets bijzonder knaapachtigs over zich heeft en verder is ze dood-melancholiek. Trouwens, dat hebben veel helden en heldinnen met elkaar gemeen, zwijgzaamheid en melancholie. En door alle landen hollen ze elkaar na, door de lucht, over gletschers en rotskloven. Meestal ontmoet men elkaar heel gewoon weer in een duistere havenkroeg of een schemerige mondaine bar. Want ze kunnen niet zoo weinig spraakzaam en terneergeslagen zijn, of ze moeten ergens zitten, waar het erg rumoerig en druk is.

En de populaire romancier, die ik zoo om z'n interessante sujetten benijd, is dan altijd bij de hand. Hoe smakelijk kan hij in een dolgezellig interview in een dier bekende magazines over zijn uitzonderlijke geesteskinderen keuvelen. De opgetogen interviewer weet niet, wat hij het meeste prijzen moet, de cocktail, die de meester eigenhandig in z'n huisbar voor den bezoeker mengt, zijn onderhoudend conversatie-talent en charmante manieren, zijn kostbare Siameesche kat of zijn door

melancholie omfloerste blikken, die dan gelukkig door een prettigen, jongensachtigen glimlach gevolgd worden. — Met dezen glimlach op het gelaat die tevens zijn echt of onecht glimmend gebit demonstreert, ziet men hem dan in het magazine afgebeeld Want het zijn eigenlijk de litteraten met de cocktails, de leuke hobby's en de fluweelen chambercloacks, die me zoo jaloersch op hun zeldzaam aparte sujetten maken.

De werkelijke schrijvers en dichters hebben het toch alleen maar over lieden zooals u en ik — u en ik in onze alledaagsche, allerziefeligste en oppergelukkigste momenten — u en ik in ons gewone doen. U en ik. Leven en sterven. Alles „gewone” dingen.

Ik voor mij zou veel liever over dergelijk ongeloofelijk bijzondere persoonlijkheden schrijven, die de charmante geïnterviewde behandelt, — wanneer ik ze maar kon vinden.

Waarom niet in een trein, zooals in den spannenden roman „Slaapwagen langs Monica”, heb ik al eens gedacht. Nietwaar, je stapt zoo maar een trein binnen, of: in de 1e klasse slaapt een heer op deftige manier met van tijd tot tijd een ingehouden snork- en een andere heer kijkt zeer wakker naar de beenen eener dame die verdroomd voor zich

heen staart. Wie weet wat een roman hier zou kunnen ontstaan, wanneer de storende snork-ker en ik verdwenen — een zielvolle roman. Henri de Montherland, geloof ik, heeft ergens gezegd, dat alleen al in een knie of een been ziel kan zitten (vrij vertaald).

Hoewel reeds van het goede, dure recept des bereisden romanciers afwijkend, die alles per 1e klasse onderneemt, probeer ik het maar eens met de 2e. Waarom ook niet — men hoeft niet alles zoo precies op te volgen. Waarom zouden er in een 2e klasse der staats-spoorwegen geen helden of heldinnen te vinden zijn. Ex-1e-klassers, die een tikje verarmd zijn — dat zou zoo gek nog niet wezen. In die spannende romans, waar vaak zulke schokkende superfilms uit getrokken worden, zijn de helden meestal eenigszins verarmd. Hoewel ze om hun stand op te houden er altijd keurig netjes uitzien, met smokings, snorretjes en mooie opstaande kragen aan hun ruime ulsters. En ze hebben vaak zulke elegante hoeden op, met den rand een beetje naar beneden geslagen, zoodat hun markante, zwaar-moedige gelaatstrekken even beschaduwd worden. Misschien tref ik dus in de 2e klasse zoo'n verarmd iemand, waar ik slechts de duistere zwijgzaamheid van moet overwinnen

en de 500 bladzijden zullen uit zijn mond rollen, wanneer ik het zoo zeggen mag.

Over zwijgzaamheid kon ik mij niet beklagen, in de 2e klasse op zoek naar helden. En wanneer het mij daarom te doen geweest was, had ik zoowaar een aardig, onderhoudend boek van ongeveer 275 bladzijden uit de monden mijner medepassagiers kunnen opteekenen: „Voor de lange winteravonden — humor en luim, 100 van de nieuwste moppen, benevens eenige onderhoudende gezelschapsspelen." Maar helden? Vertellen helden eigenlijk moppen? en laten ze elk hun heele hebben en houden zien? Reiskoffertjes met dassen, city bags met zijden kousen en de binnenkant van hun hoeden, die ten eenenmale de chic missen, die het me in de extra-superfilms via den woeligen roman zoo heeft aangedaan, — bewaar me, door omgekrulde randen en vetvlekken waren de hoofddeksels der joviale moppenvertellers ontsierd, en den prijs weet ik zelfs, die vertelden ze mekaar ook — zooiets van 4,85. En ik zou desnoods nog aan joviale mededeelzame helden geloofd hebben, een soort van excentriek-burlesk-helden, wanneer ze elkaar ten slotte niet de portretten van hun wederzijdsche vrouwen en kinderen hadden laten zien. Helden bezitten

steeds één begaafd en beeldschoon kind of niets, maar helden met zes of zeven gewone kinderen en een glimlachende, gezette vrouw? Neen, in de 2e klasse der staatsspoorwegen treft men gemoedelijke, mededeelzame lieden. Doch ze zijn te ver van het ideaal verwijderd, dat de moderne romancier ons voorgetooverd heeft.

En zooals deze begaafde kunstenaar de ge-goede, fijne kringen soms voor een oogenblik verlaat, om de ruwe kern der armen en verstootenen te doorgronden en zoo de gewenschte schrille contrasten in zijn roman aanbrengt, zoo verwisselde ik de dommelige weekheid van het groene en roode pluche voor de onvriendelijke hardheid der 3e klasse.

Misschien zou ik hier met een Wassili Federofski kennis kunnen maken, een ruig iemand met waterlichte oogen en een flesch wodka of bij gebrek hiervan een kruikje Schiedamsche jenever in de ijzerharde knuisten. Na een paar lange teugen zal hij even voor zich heen blijven staren om vervolgens met zachte, een-tonige stem de zoo vurig verwachte bekentenissen te beginnen: „Mijn tante van vaderskant, vorstin Federofskja, liet mij in een klooster opvoeden Nietwaar, dergelijke

interessante kennissen doet de innemende romancier bij kleine Fransche of Duitsche stations op. Waarom niet tusschen Amsterdam-Den Haag of Enschedé, vroeg ik me af. —

In die 3e klasse van mij dan werd het befaamde Duitsche gedicht „Urahne, Grossmutter, Mutter und Kind" bijna aanschouwelijk voorgesteld. Alleen de Urahne ontbrak eraan, en wanneer ik me verder bedenk, houdt eigenlijk met het aanduiden der familiebetrekkingen de vergelijking ook zoowat op. Want de familie in het gedicht gaat haar zekeren ondergang tegemoet, terwijl om mijn medepassagiers een onzekere bestemming waarde, die prozaïsch genoeg van hun innerlijke constitutie zou afhangen. Ik heb zelden zulk een tevreden en eendrachtige familie meegemaakt. Zelden ook heb ik drie personen zoo veel en zulke eigenaardige spijzen door elkander zien verorberen. Ze hadden scharretjes, die ze met een schaar in stukjes knipten. Toen de schaar voor deze bewerking onbruikbaar werd, bespeelden ze de kwalijk riekende vischjes; bespeelden, zooals een stom studie-instrument bespeeld wordt, een stomme mondharmonica. Na de scharretjes kwamen kadetjes, peerdrupsjes, chocolareepen, laurierdrop en „kersousies". Daar het bijzonder

goeïge, hartelijke mensen waren, heb ik in doodsangst gezeten voor het geval, dat ze mij een stukje schar zouden aanbieden. Wanneer zoo'n aanbod op komst was, verdiepte ik me snel in een hoofdstuk van den cocktailmenger, waarin behandeld werd, hoe de smartelijke, levensmoede heldin met het honinghaar zich parfumeert met een parfum dat zij zelf uitgevonden had en waaraan het hoofdstuk dan ook z'n titel ontleende: „L'orchidée de la douleur violette". Het parfum waarmee de grootmoeder, de moeder en het kind hun handen op zeer eenvoudige wijze reinigden heette odeklonje en rook naar terpentijn.

Zoo'n cocktailmengende kunstenaar heeft goed praten. Zijn schitterend conversatietalent verbonden met den omfloersten blik schijnt de helden magisch naar hem toe te trekken. Ik heb toch geen moeite onbeproefd gelaten, tot in de trams toe heb ik m'n geluk nagejaagd, aangetrokken door een zekere sfeer van duistere somberheid, die deze rollende vervoermiddeltjes kenmerkt. Maar dichterbij gezien veranderde de interessante duisterheid, die ik op de gelaten der passagiers had verwacht, maar in wantrouwige, doodgewone burgermans-sjagrijnigheid, die men vaak bij een verzamelinkje lieden ziet, dat

voor eenigen tijd gedwongen is samen te zijn, zonder elkaar te kennen.

En zoo belangwekkend een zwaarmoedige levensmoede of aan vernietigende zelfanalyse ten prooi zijnde held moge wezen, een sjagrijnige held is iets onmogelijks. En dan nog een sjagrijnige held, die een verkeerd overstapje laat zien en door een conducteur berispt wordt en na een gedempte ruzie, bij de eerstvolgende halte de tram moet verlaten.

Ik ben een beetje radeloos. Het is zoo moeilijk zonder held te leven in dezen aan romantiek armen tijd. En zoo op een koopje als de abonné's van cinema-tijdschriften wil ik het niet. Eén held of heldin op 3000 abonné's: Bakvisch te Garderen „Ja, Larry Piepke is getrouwd, zoo wij uit goeden bron vernemen reeds voor den 5en keer. Hij stuurt portretten." Film-enthousiast te Spaarnwoude „Neen, Myrtle Viviani is voor zoover wij weten nog nooit gescheiden geweest. Heur haar is niet zilverblond, zooals U abusievelijk veronderstelde, doch in tegendeel donker-rood."

Neen, op deze luchtig-oppervlakkige manier wensch ik niet met helden of heldinnen in contact te komen. — Hoe diepzinnig-onduidelijk weet de mondaine romancier over

de zielen van zijn sujetten te causeeren. Door deze uitzonderlijke, opmerkelijke zielen kan hij zijn helden en vooral heldinnen ook tot de vreemdste dingen brengen, dingen die u en ik nooit zouden doen, geloof ik. Tegen den avond kunnen zulke helden iets over zich krijgen, dat hen dwingt zich in een goor individu te veranderen met een smerig colbertje en een gerafelde broek in plaats van den smetteloozen smoking dien ze anders dragen. En den heelen nacht zwerft zoo'n psycho-analytisch geval door spelonken en dievenkroegen van het ergste allooi, en voor hij het zelf weet heeft hij al iemand om zeep gebracht ook — zoo maar, zonder eenige reden eigenlijk, door de ziel, begrijpt u. En de honingblonde heldinnen beleven een verrukkelijken liefdesnacht met een uitverkorene, waar ze al weken op gewacht hebben. Alles is rozengeur en maneschijn — en de gelukkige minnaar wil z'n dame 's morgens een kopje thee op haar bed brengen — weg is ze. Haar ziel wilde het zoo Wanneer ik bedenk, dat de in zwang zijnde cocktail-causeur maar een café of trein hoeft binnen te stappen, om met zulke aparte gespleten naturen in aanraking te komen, kan ik jaloersch worden.

Natuurlijk heb ik ook in café's en bars uit-

gekeken. Doch daar waren alleen u en ik aanwezig — u en ik met onze kleintjes koffie en onze verveling in de eerste der beide genoemde gelegenheden (de fatsoenlijke natuurlijk). — En de kennissen van u en mij met hun slippertjes en dure slechte consumpties trachtten in een klatergoud omgevinkje hun verveling te verdrijven door zich te verbeelden dat ze reuze-fuifnummers waren. Dát weten wij nu toch wel — u en ik en onze kennissen zijn nu eenmaal geen helden of heldinnen.

Rondgekeken en gezocht heb ik genoeg — soms heb ik werkelijk even gedacht, daar heb je beet, om het hengelaarsachtig te zeggen....

In de 1e klasse van dat luxueuse schip meende ik in het begin den heelen dag „beet te hebben". Zoo op het eerste gezicht wemelde het van helden of heldinnen uit onderhoudende filmachtige, een beetje gedurfde romans. Over een der dames ging b.v. de legende rond, dat ze 's avonds echte parels op haar schoenen droeg en cigaretten rookte met haar wapen erop (een wapen althans). De ontzettend duistere uitdrukking, die haar gezicht vertoonde, wanneer ze de aldus veredelde narcotica uit een lang pijpje voor zich heen blies, gecombineerd met een haarnuance, die

een kunstig kapper tot de voorgeschrevene mat-honingkleurige had omgetooverd, gaven me bijna de zekerheid dit keer een echte romanheldin voor me te hebben. Ze „droeg” haar oogen half geloken, als ik het zoo noemen mag, een mode die tegenwoordig in zwang is bij dames, die een bittere, doch weemoedige verachting ten toon willen spreiden. Ze bezat een hondje, dat van een eigen bordje uit Italiaansche fayence zijn precieuse maaltijdjes consumeerde en niettegenstaande zijn dwergachtige monsterlijkheid als „Lancelot” geroepen werd. — Hoe teleurstellend werkte dus de mededeeling, dat deze aparte, van alle moderne romanachtige attracties voorziene dame ten prooi was aan een doodgewone, ordinaire jaloezie. Wanneer het voorwerp van dit onwaardige gevoel tenminste een be-tooverend minnaar was geweest — een film-acteur, een gigolo of een bokser. Maar ze was jaloersch op haar eigen man, een bankier nog wel, die van biljarten hield, en tamelijk dik was hij er ook bij. — Van een heldin is geen sprake meer, dit zal iedereen met me eens zijn.

En de jonge, voornaam-rijzige man met den uit vier deelen bestaanden naam, waar allen mee dansen en tennissen wilden (de dames meen ik) was ook geen held. Trots zijn witte

glanzende tanden, trots zijn banjo, waar hij Afrikaansche liedjes op tokkelde (zoo ver was hij al gekomen), trots zijn interessant-moede oogen — een held was hij niet. Zijn arrestatie ontmoedigde me geenszins, integendeel, hielden zijn vaak aan deze pijnlijke inbeslag-neming onderworpen. Maar ik had hem eens zeeziek gezien, met verschoven das en zonder scheiding in z'n haar. Nooit zag ik een beheerscht aristocraat zoo snel in een winkelbediende veranderen, die zich katterig voelt. Een metamorfose, die zich dan nog eens bij de arrestatie herhaalde, met dit verschil — een winkelbediende die een muizengat zoekt, om er in weg te kruipen.

De kleine roodharige stewardess hilde erom. Ze was erg gevoelig, die bleeke, sproetige stewardess. Ze trok zich alles erg aan, een medelijdend hart had ze. En niemand was er haar dankbaar voor, voor haar ontsierende tranen, die haar dunbewimperde oogleden rood en gezwollen maakten.

Die aristocratische banjo-zanger, dien ik bijna ook al eens te voorbarig voor een held had gehouden en van wien men nu niet wist, of hij eigenlijk toch geen winkelbediende was, zag bij zijn arrestatie aan deze kostbare tranen voorbij. Angstvallig en schuw lette hij

op de harde, misprijzende of ontwijkende blikken der vrouwen, die eerst zoo graag met hem hadden gedanst en geflirt. Die zouden nu jaren ergens achter in z'n hersens blijven steken, deze verachtelijke blikken van mooie oogen, die eens vertrouwd en aanhalig geweest waren. Hij had de medelijdende tranen van die gewone stewardess in z'n herinnering mee moeten nemen, die aristocraat of winkelbediende of wie hij ook geweest mag zijn. Daar, waar hij heen werd gebracht, kon men wel eens behoefte krijgen aan een paar goede herinneringen — zelfs de tranen van een leelijk meisje.

Neen, niemand was haar dankbaar voor haar tranen. Ook de jaloersche vrouw niet, wanneer ze weer een der tallooze, aan boord zoo gemakkelijke avontuurtjes van haar man te weten was gekomen en zich trots parels en extravagante aanwendsels dood-ongelukkig voelde. In haar gekwetste ijdelheid was haar de stewardess goed genoeg om mee uit te praten — en het meisje huilde ook om de tranen van de heldin-achtige dame. Deze wist echter mooier te schreien dan de eenvoudige peenharige — uit haar halfgeloken oogen vielen de tranen voorzichtig en onecht of het druppels glycerine waren. Later, toen ze weer

verzoend met haar wispelturigen echtgenoot aan dek zat en langzaam kringetjes uit de geadelde cigarettens blies, kon ze glimlachend haar schouders optrekken, wanneer de stewardess voorbijging — „die sentimenteele leelijkerd“, zei ze dan spottend.

De romans van den mondainen romancier schijnen toch geen goede leiddraad te zijn voor het zoeken naar helden. Zelfs aan boord van die weelde-boot heb ik er geen enkelen kunnen ontdekken. — Eigenlijk waren ze alleen een beetje zielig, die schatrijke passagiers. Ze hadden van alles te veel — te veel geld, te veel eten, te veel verveling. Zelfs schenen ze te veel zonsopgang te hebben, want daar keken ze niet eens meer naar.

Naar het landverhuizerskind in het tusschen-dek keken ze ook niet, het kind van Concha, een meisje, dat haar minnaars leelijk toetakelen kon met een kleinen krommen dolk — doch naar zoo'n kind kijkt men ook eigenlijk niet. Hoewel, het had groote, vochtig donkere oogen, dat kind, waarvan het wit blauwachtig tintelde. En het lachte zoo schalksch en lief, of er geen kromme dolken en toegetakelde minnaars bestonden. Maar het had ook een klein, verguld kruisje op zijn bruin borstje hangen — zoo was Concha nu ook weer niet,

haar kindje heelemaal zonder bescherming te laten, wanneer ze het te druk met haar minnaars had, om zich met het kleintje te bemoeien. Zonder gouvernante of kindermisje, zonder vader, ja, bijna zelfs zonder moeder zat dat kind als een bloeiend wonder op den grond van het vuile tusschendek — een wonder, waar niemand naar omkeek. Alleen die kleine stewardess nam het soms in haar armen en weer vloeiden haar tranen. Het waren de eerste tranen en liefkoozingen, die het kindje een beetje verbaasd en onwennig in ontvangst nam.

De oude, half dwaze Moeder Clien, schudde haar hoofd over zooveel teerhartigheid. Tot op heden weet ik nog niet precies, welke eenigszins vage dienstbetrekking zij in het tusschendek van dat schip te bezorgen had. Maar ze droeg een geweldig bont ruitjesshort en maakte overdreven schijnbewegingen met bezems en emmers water. Haar grootste belangstelling gold eten, in 't bijzonder gedroogde pruimen. En haar grootste afkeer gold de ietwat aan haar zorg toevertrouwde tusschendekkers (door haar zonder onderscheid Portugiezen genoemd). Eens moet een dezer Portugiezen uit de grap haar bord gedroogde pruimedanten leeggegeten hebben.

Zijn verdere overvaart is tot een hel geworden, die nog als een booze fabel door het tusschen-dek de ronde doet. Natuurlijk wist in de 1e klasse niemand van Moeder Clien's bescheiden bestaan af. Niet alleen dat haar de toegang tot dit nobele paradijs streng verboden was — zelfs wanneer haar tanige, roodgeneusde persoonlijkheid tot deze voorname, hooge dreven had weten door te dringen, — ze zou er eigenlijk toch niet op haar kosten gekomen zijn. Want op de smaakvol versierde, oorkondenachtige menu's kwam het eenvoudige gerecht pruimedanten nooit voor. „Me jong houdt er ook zoo van,” vertelde Moeder Clien me eens in vertrouwen. En voor mijn geestesoog verrees een idylle van een liefhebbenden zoon, die in een gezellig kamertje ergens aan den wal z'n oude, bevaren moeder op een flinke schaal pruimedanten onthaalt.

Mijn verbazing was dus groot, toen ik het portret van het „jong” te zien kreeg. Een oud mannetje met een hooge pet en een schippersbaardje. „We hebbe nog altied verkeerig met mekaar, hij wacht daarginder aan de wal op me. As ze me nou maar nog een tijdje hier wille houwe, da me genogt hebbe om te trouwe met één been ligt ie ergens bij

een serpent in de kost," voegde ze er tamelijk onduidelijk bij. Doch dan kreeg juffrouw Clien toch haar ontslag — op die zelfde reis nog. Ze had in de half-nobele 2e klasse geen weerstand kunnen bieden aan een bord met haar lievelingseten. Met haar bont ruitjesboezelaar tegen de oogen gedrukt stond ze gebogen en vernietigd tusschen haar gehate Portugeezen, die er nog plezier in hadden ook. „Wat moet er nou met me jong gebeuren," snikte ze, „ik kon hem tenminste nog geregeld wat voor z'n kost en z'n tabak sturen, hij kan met z'n éene been toch niet voor zich zelf zorgen."

En weer probeerde die schrale, sproetige stewardess te troosten, zacht met kleine, onhandige woorden en een beetje geld en veel tranen. „Het arme mensch," zei ze tusschen die tranen door, „het arme ouwe mensch." En daar had ze gelijk in, de medelijdende ziel — een arm, oud mensch.

Maar nu moet niemand denken, dat de stewardess met haar sproeten en al te gewillige tranen ongelukkig was. De stewardess en ongelukkig? Terwijl Fernando verliefd op haar was? Daarom had ze juist zooveel tranen en troost en goede woorden voor alle anderen. Zij had Fernando veroverd met haar zachte, leelijke oogen, oogen van bezembinders-

kinderen, die met marmotjes langs de straten loopen, een beetje bedelend, een beetje treurig en een beetje verlegen. Fernando, de Spaansche steward, die door een gril der goden naar die 1e klasse was gestuurd, om alle met zich zelf ingenomen gentlemen beschaamd te maken — zoo slank en voor-naam rustig als hij was! Fernando, die onverschillig langs alle bewonderende blikken heen-keek, die zelfs de geblaseerde en gevierde vrouwen aan hem besteedden

Daar had ik nu bijna een held gehad — een gelaat als dat van een Griekschen god, groote donkere oogen, een bronzen gelaatskleur en zoo edele handen, dat men ze eigenlijk om vergeving moest vragen, door zoo prinselijke vingers bediend te worden. Maar de elegante, bereisde, cocktail-mengende romancier zou verachtelijk de schouders optrekken voor een held, die verliefd wordt op een leelijk meisje dat vlug huilt en overdreven goedhartig is, een meisje, dat zelfs uit pure liefde heete tranen schreit. „Ik kan het zelf nog niet begrijpen,” snikte ze huilend en lachend tegelijk, en ze leek meer op een bezembinderskind dan ooit. „Naar mij heeft nog nooit iemand omge-keken — en nou — het lijkt de prins uit het sprookje wel” zoo romantisch had de

liefde haar al gemaakt, de prins uit het sprookje. En met een klein woordenboek, dat ik als een reliquie bewaar, zei ik ze Spaansche woorden voor, die zoo oud als de wereld zijn en zoo gloeiend en kostelijk als het leven zelf. En hoe vlug leerden ze — de mooie prins en het leelijke bezembinders-kind! „Lieve!ing, jij — mi querida. Mijn hartelief — alma mía”

Nu ben ik heelemaal van de helden afgekomen — en waar heb ik het eigenlijk nóg over gehad? — Een verwaarloosd klein kind, een half simpele oude vrouw en een leelijke stewardess, waar toevallig een knappe jongen verliefd op werd

GESCHIEDENIS VAN EEN MANKEEREND BEEN.

Het laatste „zilver" is nu naar de Bank van Leening gebracht. Hoewel het nogal zwaar in mijn tasch woog — vorken, lepels en een meer dan levensgroote soeplepel — bracht het weinig op.

„Vraagt meer goud" zou ik met aandrang een iegelijk willen aanraden, die in het huwelijk treedt, het met een 12½ jarig jubileum herdenkt of bij een ander heugelijk feit veel voorwerpen van zilver cadeau krijgt. Om van kristal niet te spreken — het is meestal maar gewoon glas en wordt op den duur toch gebroken; en mocht het werkelijk kunstig in kristallen geslepen zijn en door een wonder en de dienstbode gespaard blijven, de Bank van Leening neemt geen kristal. Men geniet er overigens een prettige, zakelijke behandeling, in de Bank van Leening. Het personeel is beleefd, correct en deskundig: het bepaalt in een deel van een minuut de waarde van zoo'n paar zilveren dingen — men kan geen prijzen op-

drijven door te vertellen, hoe duur dat zilver in zijn tijd wel geweest is, ook niet met tranen in de oogen verzekeren, welk een familiegeluk het zilver heeft meegemaakt. Men krijgt eenige guldens en een „briefje", een voorwerp, dat veel in de portemonnaie van verdronken lieden wordt gevonden, — het ondergoed is dan van grauw tricot en alles is gewoon, mond gewoon, neus gewoon, „postuur" gewoon. Alleen ontbraken er altijd wat tanden en kiezen in boven- of onderkaak — het bezit van één of meer gouden tanden zou misschien een triest politie-bericht minder gebracht hebben. Alles heeft verband met elkaar onder de zon en de sterren van deze wereld — alles

Men eet nu met rare lichte dingen, die overdreven glimmen en overdreven gelijkmatig zijn — vooral de vorken. Het is heerlijk een zilveren vork te hebben, met een beetje ongelijke en gesloten tanden — maar de steel is zwaar en sterk met groote keuren en die zegt „eet maar lekker". Die vork heb ik nu niet meer, en het is vreeselijk sentimenteel gevoels te krijgen ten opzichte van een vork, het is heelemaal vreeselijk sentimenteel te zijn of te worden — het is een vies, week gevoel, goed voor een dik, rozig soort menschen, die

veel geld op de bank hebben. En men went werkelijk aan alles; ook aan het hanteeren van gewichtloos eetgerei. En de werkvrouw neemt het niet mee — dat is ook een voordeel, ze laat het rustig in de la liggen. Vroeger verdween er veel van het zilver; men was luchthartig en at natuurboter en men kon over elken zilveren lepel geen kwestie maken met een werkvrouw, die verder zoo bijzonder aardig en geschikt was. Ook van de margarine neemt ze niets mee — het is opmerkelijk, hoe veel langer men met een pond margarine dan met natuurboter doet — misschien „strijkt het veel voordeeliger uit“, zooals de werkvrouw optimistisch meent opgemerkt te hebben. Dus men is ook weer eenige zorgen kwijt.

Maar vijf kamers zijn te veel — men moet iets tegen de huur ondernemen. En de belasting doet er dan ook wat van af, heb ik gehoord, wanneer men een kamer verhuurt. Men kan van alles op zijn kamers krijgen — o, lieden genoeg, die op zoo'n kamer afkomen. Heeren met steenpuisten, die boven hun boord uitkijken, heeren met vochtige handen en zegelringen met een monogram of geen monogram, heeren met schilfers op hun jaskragen; alles onschuldige, kleine menselijke euvelen, waar de heeren niet eens last van

schijnen te hebben. Dames hebben van alles last, van corpulentie, van ongetrouwd-zijn, van getrouwd-geweest-zijn, van geen filmster te zijn, van er een te willen worden, van slecht gevormde beenen, van te goed gevormde beenen, van te veel gezondheid, van te weinig gezondheid, van boven de 30 te zijn en van beneden de 30 te zijn. Dus, geen dames.

Het ontbreken van een been en het Zwitsersch zijn vond ik geen bezwaar, dat zijn constitutionele eigenschappen. Ook het revolutionair-zijn schrikte me niet af, dat was een begrip. Het been vond ik overigens het onbelangrijkst; eerstens hield ik het voor een beetje moeizamen gang, en dan was het toch lang niet zoo afstootend als steenpuisten, schilfers en vochtige handen met daaraan prijkende zegelringen met of zonder monogrammen. Verder heette hij Waldemar Schmitt, was ergens kunstschilder, ergens reclame-ontwerper „ganz toll modern" en ergens had hij een eigenaardig matineus beroep bij een nieuws-bureau tusschen 6 uur in den morgen en 12 uur in den middag. Hij wist alles van Nietzsche, Bruckner, Bach, Ibsen, Debussy, de Primitieven en Morgenstern. Maar hij wist niet, wie Joseph Conrad, Galsworthy, Dickens en ternauwernood wie Breitner was.

En dat was een hiaat. Eerst ging alles heel prettig — ik bedoel, toen hij nog niet „op kamers” bij mij was. Hij kwam op herfstmiddagen praten en heesch zich zoo de trap op, dat men geen stappen hoorde — en ik houd van geruischloosheid. Hij had het gezicht van een verteeikenden barok-engel, met te veel energie aan de kin, te weinig neus, te veel rose wangen, te veel grel-blauw in de oogen en veel te veel blond lang meisjeshaar. Zijn gelaat was altijd een beetje treurig en pruilerig — ik geloof van het revolutionair-zijn. Maar hij was geen „mijnheer,” en dat vond ik een voordeel. Hij wilde iedereen gelukkig maken, mooie dingen voor de menschheid doen, hoewel hij soms liet doorschemeren, dat hij een hekel aan de menschen had. Het was ontzettend moeilijk, om het alles goed te begrijpen — maar hij paste bij den herfstwind, die om het huis gierde en de paar boomen, die nog voor mijn huis aan de haven overgebleven zijn. Hij wilde alleen maar op die kamer zijn, denken, lezen en philosopheeren; hij zou heelemaal voor zich zelf zorgen. Hij behoorde tot die menschen, die geheel in zich zelf verzonken op zoek naar het heil der menschheid zijn en daaraan werken; dat zei hij in het Duitsch en het klonk heel mooi. „Jeden Tag frisch

erleben" was één van de opwekkende aanmoedigingen van zijn levensleer.

Doch ik wist nog steeds niet, dat zijn been een prothese was, of liever gezegd, dat er een been ontbrak — ik wist het niet. Dan kwam hij officieel op een kouden dag bij me wonen — plotseling stond hij op zijn geruischlooze manier voor me met een zak. Het was een vreeselijk soort zak — er stak iets van onheil in die zak, er kwam een vreemde carbol-lucht vandaan. De zak was te vol, tot boven aan toe was die zak gevuld en toegebonden met het soort hennep, waar zelfmoorden mee gepleegd worden. Achter die zak stond Piet, zwarte Piet. Nu moet men zich vooral niet de vroolijk hupsche, negroïde Piet met zak van Sinterklaas voorstellen, een vertier brengend jongmensch met roet ingesmeerd in het aardige middeleeuwsche uitdragers-costuum gekleed, dat tot ieders verbeelding spreekt van gezellige winteravondjes in huiselijken kring. Deze Piet had een manchester-broek aan en was enkel hier en daar met roet ingesmeerd. Verre van aan huiselijke feestkringen te herinneren bracht hij een vleug van donkerste ellende mee, gepaard gaande met sterke ontevredenheid en vloeken. Daar ik Piet voorloopig slechts voor een zakdrager hield, uit de hel

gekomen, ging ik me met Waldemar Schmitt bemoeien, mijn huurder. Hij stond somber naast den zak, verwilderd rondstarende en het behangsel hoonende, dat zijn kamer nu eenmaal had. Op dit behangsel nu had ik Waldemar Schmitt bij vorige, nog niet in kwaliteit van huurder afgelegde bezoeken met klem gewezen; het was het behangsel van een vorigen huisbewoner, en het hoofdmotief bestond uit donkerblauwe rozen, die met kruisdruk erop aangebracht zijn. Ik had dat behangsel niet ontworpen, noch gekozen — het was van den vorigen huisbewoner geweest. Waldemar had met moderne ontwerper-goedigheid over dat behangsel als een bagatel zijnde gelachen; hij zou iets met plakATEN doen, ganz toll moderne, ik zou iets met doeken doen, en de blauwe rozen zouden als een verre groet uit het verleden slechts hier en daar schuchter er door heen schemeren.

Den vorigen huurder verwenshende nam ik Waldemar Schmitt mee naar mijn kamer, terwijl zwarte Piet de decoratie-vernieuwingen zou aanbrengen. Trouwens Piet had niet stil gezeten, beware, Piet had het zijne al gedaan. Piet had koffie gezet in een vreemd glazen-toestel, dat volgens W. Schmitt alleen in Duitschland te krijgen is. Hij had uit den zak

eenige voorwerpen gepakt als koffiepote, verroeste pannen en blikken, brochures en boeken — een en ander wild doorelkaar gerangschikt en bij dit alles zijn pet opgehouden. Boven op mijn kamer vertelde Waldemar Schmitt mij zijn geschiedenis. Het was de geschiedenis van het been. Zijn vader had zwaar gedronken en een oom had in drift zijn koetsier vermoord — zijn broer, W. Schmitt's broer, was krankzinnig geworden, omdat hij voor zijn medisch examen gezakt was. En Waldemar Schmitt had met 12 jaar een sterken aanval van „Jugendirresein” gehad (het schijnt een in Holland weinig bekende kwaal te zijn) en was „ganz ruhig” op een tram afge-loopen, op een in volle vaart zijnde electrische tram, „bei vollem Bewusstsein — nur so” En eerst was alles „ganz lustig” geweest zonder dat eene been; hij had zelfs kunnen zwemmen. Maar dan hadden de menschen gezegd „kijk, die arme jongen, hij kan warempel zwemmen.” Ja, Waldemar Schmitt, ik weet, dat de menschen altijd iets stoms zeggen op het verkeerde oogenblik. En de meisjes hadden later gevraagd „Hoe komt het, dat je zoo raar loopt?” O, Waldemar Schmitt, wou je soms, dat de meisjes van zoo'n jaar of 16, 17 iets verstandigers zouden zeggen! De meisjes

en de vrouwen willen een man met twee scherpe vouwen op de broekspijpen, een man met een pak, dat zit, om naast dat pak ook netjes en vlot gekleed te kunnen flaneeren. De meeste meisjes en vrouwen willen toch eigenlijk maar een chic, flink pak hebben, om zich mee te vertoonen — en daar maak jij je treurig en ellendig om, Waldemar Schmitt? — En denkelijk ben je daar ook revolutionair door geworden en dan naar Holland gegaan. En daarom begin je nu op dat ongeluks-behang te schelden. Waar is je philosophie en het geluk der menschheid, arme kleine manke hond met je eene been en — Piet? —

Piet heeft in plaats van wenkbrauwen twee dikke ineenlopende snorren boven zijn gedegenereerd diepe oogholten, die hem een zeer duister uiterlijk geven. Piet is van Kat-tenburg, de meest proletarische wijk van Amsterdam. Piet haat alles, waar hij naar hunkert: geld, een donkerblauw colbert-costuum, bruine molières, een gleufhoed. Maar Piet is Waldemar Schmitt's tweede been. En Waldemar Schmitt maakt me met krankzinnig flikkerende oogen op die manchester-broek van Piet attent: „Hij draagt maar manchester, maar hij is honderd procent mensch,” verklaart hij raadselachtig en on-

samenhangend van Piet, zijn vriend, zijn tweede been. — Nu heb ik nog nooit op het soort stof van iemands beenbekleding gelet, alleen bij de Schotsche Hooglanders vond ik die opmerkelijk en interessant. En iemand, die voor 100 % mensch is, heb ik nog niet het genoeg gehad te leeren kennen. Doch ik zal met Piet rekening moeten houden; uit een mistigen grauwen dampkring is Piet plotseling verschenen met den zak; en alles hoort bij elkaar, Waldemar Schmitt, de zak, Piet en de carbol-lucht

Waldemar Schmitt zit met Piet ontevreden in de kamer met het open haardvuur — niet die met de donkere blauwe rozen. Het is de kamer, waar de groote teekening van Millet hangt, een ruig inzichtzelfgekeerd mannen-profiel, nadenkelijk neerkijkend op de roode vlammen, op Waldemar en Piet. Het is de kamer met de drie No-maskers: de bleeke jonge vrouw met den vreemd-zinnelijken mond, de oude man en de oude vrouw met de ivoren gelaten. Het is de kamer, waar de antieke Japansche waaier hangt, die uit goud en zilver, blauw en groen, lucht en water is gemaakt — het heelal, de zilveren hemel en de groote gouden zon en daartegen wat blauwe klokken en wuivende grashalmen —

makrokosmos en mikrokosmos op een kleinen speelschen, vederlichten waaier Ze zitten als verdoemden in die kamer, omdat het aesthetisch gevoel van Waldemar Schmitt zich nog steeds verzet tegen het blauwe rozen-behangsel — ook het aesthetisch gevoel van Piet verzet zich ertegen — hij noemt het een „pestkamer“. Om nu de waarheid over deze kamer te zeggen: die kamer was een gezellig leelijke kamer met een genoegelijke sfeer, waar mijn logé's het allerpleizierigst vonden. Er stonden wat ouderwetsche meubels uit den Biedermeier-tijd, waar dat blauwe rozen-behangsel niet eens erg kwaad tegen deed, er hing een aangename lavendelgeur, er was een zacht, gedempt licht. Nu is deze kamer tot een verblijf omgetooverd, dat in de Hel van Dante tot een der ergste straffen gepromoveerd zou kunnen worden: er is een schel, ontzettend licht gekomen van een ultra-moderne lamp, door Waldemar ontworpen en door Piet gemonteerd, er hangt een plakaat, door Waldemar ontworpen, waar groote plassen bloed op afgebeeld zijn en iets met bijlen en hamers gebeurt, er staat de zak — en er hangt de onheilsgeur.

Dan komt een dag, waarop ik het geheim van de pet van Piet te hooren krijg: het

aesthetisch gevoel van Waldemar Schmitt voelt zich door het wijkende voorhoofd van den 100 % Piet met de diep ingeplante haren beleedigd — daarom moet Piet steeds met een pet op verschijnen. Er komt een dag, die den afkeer van Piet tegen de afbeeldingen door Waldemar Schmitt van hem gemaakt aan het licht brengt: „Nau, 't is me ook wat faans, alsmaar met die mesester rotbroek en zonder boord — inplaas van in me Zondagsche pak en een dassie voor en een schaading in me hoore, en dan altijd die pit op me test. —” Er komt een dag, dat Piet mijn keuken binnentapt en iets ontzettends met uien op mijn fornuis gaat koken in mijn pan. En alle dagen vlamt nu het feestelijke open-haardvuur hoog op, omdat Waldemar Schmitt volgens Piet een „appetie” tegen zijn kamer heeft behouden — dit is een gevoel uit antipathie voortgekomen.

En alles komt Ik heb gezien, hoe Waldemar Schmitt gehuild heeft om zijn ontbrekend been — hij kan er zich nooit mee verzoenen en zal het moeten, daar helpt noch God, noch Duivel aan. Wat zei hij ook weer, deze ongeluksmensch? „Jeden Tag frisch erleben” — dat zei hij in een oogenblik van vergeten, toen het been goed onder de tafel verborgen was. En Piet hoorde ik de

wereld en alles er in vervloeken, omdat hij niet eens dat Zondagsche pak had, om in „uitgeteekend" te worden. En alles zou misschien goed geweest zijn, wanneer twee gezonde beenen van den een in de manchester-broek van den ander hadden gestoken. Alles staat in verband met elkaar onder de zon en de sterren van deze wereld — alles

En er komt de dag, dat ik Waldemar Schmitt 5 gulden zal aanbieden, om te vertrekken zoo gauw als het kan — het bedrag, dat de Stadsbank van Leening voor „het zilver" heeft gegeven — en ik zal ertoe moeten besluiten dien antieken Japanschen waaier te verkoopen, die uit goud en lucht en water is gemaakt, het heelal met wat blauwe bloemen en wuivende grashalmen — zoo draait alles in een kring rond.

EEN DAG BEGINT.

Er zijn dagen, die zoo heel erg zonder perspectief beginnen. Van de nacht wil ik niet eens spreken, de nacht die eindeloos was en waar verschillende volgens de prospecti totaal niet schadelijke, doch zeer weldoende slaapmiddelen der Farben- & Chemicaliën-industrie mee te maken hadden: „Der Patient erwacht vollkommen frisch und wie neugeboren" staat bij de gebruiksaanwijzing. — Jawel, — wie neugeboren! Met een bonzend hoofd en rare streepspiralen voor je brandende, doodvermoeide oogen moet je nog „goeie morgen" brommen. Dat hoort er zoo bij — elken nieuwen frisschen dag behoort men zijn familie en huisgenooten een vriendelijk „goeie morgen" te wenschen. Je brave, met een 8-urigen ongestoorden slaap gezegende huisgenooten! Ze vinden je een mispunt, dat kan je zoo zien; een humeurig, bleek, onaangenaam mispunt. Ik vind mezelf ook een mispunt. En wat zou je graag blijmoedig en vroolijk den nieuwen dag willen beginnen.

Wat zou je met verheffende tevredenheid als Cor Ruys willen zingen: „Ik zing, ik zing mijn morgenlied." Maar je verwenscht het morgenlied van de dienstbode van 2 hoog, die al stofzuigende uitgalmt: „Ich bin ja heut' so glücklich, so glücklich." En je verwenscht de radio's van de andere burens, en hun piano'spelen en mattenkloppen en ruzies over de pluizen, die van de eene veranda op de andere terecht komen.

Zelf zou je het liefst ook zoo flink in het leven willen staan, met energie pluizen verbieden, zingend stofzuigen, met ferme kracht op matten kloppen, ruzie maken desnoods. — Maar je bent tot niets in staat, tot geen kwaad en geen goed, en dat behoort tot één der leelijkste toestanden, waarin de mensch verkeeren kan — lauw te zijn en niet van goeden wil. Natuurlijk ligt er ook nog een rekening van den tandarts bij je ontbijt en een brief van iemand die voorgeeft tot je beste vrienden te behooren. — Deze vriend wil eens openhartig met je spreken en je eens flink de waarheid zeggen, omdat hij het zoo goed met je meent. Op een eenigszins gelukkiger dag, goed uitgeslapen, zou men met redelijk verstand dezen brief ver van zich doen, na de eerste regels gelezen te hebben. Want lieden, die behoefte

hebben je zoo erg de waarheid te zeggen, omdat ze het toch zoo goed met je meenen, hebben alleen maar behoefte, je nou eens lekker, in het vriendelijke en fijne dan altijd, zooveel mogelijk onaangename, beleedigende en onhebbelijke dingen midden in je gezicht te zeggen — in dit geval te schrijven, wanneer ik het eens vrij uitdrukken mag

Maar je leest het uit, dat epistel, tot het bittere, valsche einde toe — want het is gèèn gelukkige dag en je hebt gèèn redelijk verstand en wat het ergste is, geen schijntje gevoel voor humor meer. Je neemt alles diep tragisch — het uitzicht op het transformatorhuisje en de moderne school tegen een stofdoekachtige lucht, het faillissement van den zevenden kruidenier op den hoek van het moderne straatje, waar de meubelen op straat worden gezet en waar de zesde kruidenier, die hetzelfde gebeurde, met belangstelling naar staat te kijken, iets waar de Engelsche „Humorist” een gevoelig grappig plaatje van zou teekenen met een geestig droog bij-schriftje. — Maar je vergeet, dat de Engelsche „Humorist” misschien ook iets grappigs zou kunnen teekenen van iemand, die een vriendenbrief met waarheid ontvangt, en dat die iemand iets geestigs-droogs erbij kan opmer-

ken. Het is jammer, dat men zelden op het goede oogenblik gevoelig-grappig en geestig-droog kan zijn. — De nacht die volgt op een vervelende situatie vallen je soms prachtige gezegden in, die tintelen van geest en gevatheid en boven de dingen staan. Nu valt je niets beters in dan de radio aan te zetten — het domste, wat je juist kon doen. Er valt iets uit, dat als „Spieluhr und Puppentanz" (J. Schebek) aangekondigd wordt en dat in zijn suikerzoete klokkenbelletjes luchtigheid erg slecht bij je sombere stemming past. Je rukt de stop uit het contact of je hem vermoorden wil en je zou wel overal de stop uit willen trekken, uit stofzuigers, mattenkloppers, uit zingende en ruzie makende mensen van 1 en 2 hoog, aan weerszijden. En je betreurt het alleen, dat er aan alles niet zoo'n radiostop zit, waar je ten eerste je woede een beetje op koelen kunt en ten tweede weldadige stilte mee te voorschijn roept.

De mevrouw van één hoog bijvoorbeeld, waar je langs moet om de deur uit te komen, zou met een stop die men verwijderen kan, nu niet zoo afschuwelijk heftig en ordinair door kunnen kakelen tegen een bloemenman, die haar 30 narcissen voor 6 cent tracht te verkoopen. Dertig goudgele licht-narcissen voor

6 cent. Het voorjaar, de zon, de belofte voor 6 cent. Maar de mevrouw wil dit alles en als het kon nog meer voor vijf cents hebben. Ze heeft „ze” ergens voor 5 cent gezien. Deze mevrouw, die voor een deuropening staat, waar gebakken visch-, petroleum- en huislucht uitkomt, behoorde bescheiden te zijn. Ze heeft een ongunstig uiterlijk, een schrille kraakstem, een soort ochtendgewaad met nachtmerriebloemen erop en heet maar Meijer. Ze zou de weldaad van 30 voorjaarsbloemen kunnen ontvangen voor 6 cent, zonder er iets anders voor te doen dan 6 luttele vieze centjes neer te leggen — de prijs van één harer gebakken bokkingen. Maar ze verlangt andere bossen op zicht — ze is bang bekocht te zijn — je kunt nooit eens weten — misschien zijn er voor 6 cent nog bossen, waar 33 narcissen in zitten. — En geduldig sleept de bloemenman andere bossen narcissen aan; hoewel ze alle hetzelfde er uitzien, goudgeel, uit zon en licht gemaakt, 30 voor 6 cent. De mevrouw van één hoog heeft buiten en behalve het nauwkeurig inkoopen van bloemenvreugde ook nog tijd mij van top tot teen, links, rechts, van voren en denkelijk ook wel van achteren op te nemen. In gelukkiger momenten heb ik altijd

nog de tegenwoordigheid van geest gehad 1 en 2 hoog-verschijningen beleefd te groeten, met een vriendelijke opmerking over het weer, hun juist functioneerende stofzuiger, poes of kinderen. Dit keer groet ik expres niet, omdat ik de pingelende mevrouw verachtelijk vind, een slechten dag heb en werkelijk geen grein gevoel voor humor meer bezit. Natuurlijk erger ik me daarna des te meer, ik heb mezelf tot een niet groetende mevrouw van drie hoog gedegradeerd en ik had nu juist zoo iets aardigs over die prachtige gele, goedkoope narcissen kunnen zeggen, den bloemenman kunnen ondersteunen en de wantrouwende mevrouw van één hoog het verschrikkelijke vermoeden kunnen ontnemen „bekocht” te zijn. Met voelbaren wrok in mijn rug ga ik de straat op, waar het voorjaar ook slecht gehumeurd is, een beetje winderig, een beetje stoffig en verkleumd. Onwennig staan de heel jonge kastanjeboomen rond het moderne pleintje, zoo maar op de straatsteenen in gezelschap van een benzinepomp. Hun witte kaarsen maken me ineens dood-treurig waarom witte feestkaarsen dragen temidden van een stoffig modern-stadsplantsoentje — waarom groen lentebled boven een benzinepomp, waarom de mevrouw niet gegroet,

waarom krijg je zoo'n naren brief, waarom neem je zooveel producten van die Duitsche Chemicaliënfabrieken. Waarom moet je nu zoo door en door ongelukkig zijn

De nieuwe voorjaarsmodes, die elk jaar onverbiddelijk terugkomen — hoe kan zoo'n etaleur het telkens weer overdoen — zoo'n wassen schepsel aankleeden, met overdreven sierlijke bewegingen, met nu en dan een blik op het wintersch gekleede, critisch toekijkende publiek. Hoe raken ze ooit hun luchtigen, op Italië-zon berekenden voorraad kwijt! Hoe zou de mevrouw van één hoog er in dat avondtoilet met rugdécolleté uitzien of in die blazer met matrozen-reminiscenties en ankerknoopen? Niet aan één hoog meer denken. Er was een tijd, lang, lang geleden, een dag of 2, 3, dat jezelf vol belangstelling afvroeg, hoe jou de décolleté-japon en de matrozenblazer zouden staan. Er was een tijd, lang, lang geleden, een dag of 2, 3, dat je voor elke voorjaarsmode-etelage, die je tegenkwam, tamelijk lang bleef staan — er was zelfs een tijd, dat je al een stuk of 6 stroohoeden op zicht had en je er den lichtsten, vroolijksten en zomerachtigsten van behield — lang, lang geleden, een dag of 2, 3 Alles was goed, — je groette de mevrouwen van 1 en 2 hoog,

met vriendelijke, kleine buuropmerkingen — je kreeg een stuk of 3 lieve brieven, waar niets dan aardigs en goeds over je instond — en eigenlijk verheugde je je erg over de witte kastanjekaarsen, toen de zon er op scheen in die goede, lang vervlogen tijd en op die benzinepomp heb je toen niet zoo gelet.

Ik zou weer een beetje gelukkig willen worden — maar ik kan het nog niet. Ik heb ook verzuimd zelf 30 goudgele narcissen voor 6 cent te koopen — en mijn huisgenooten keken me met moeilijk verholten verwijtende blikken aan, toen ik zoo norsch en onaangenaam geen zin had ze een goeden morgen te wenschen. Voor een café zit een dikke heer al met smaak te eten, hoe is het mogelijk zoo vroeg op den dag al zoo veel schalen en vorken voor je neus te hebben — dus warm eten al. De man vergeet soms zijn vork heelemaal naar zijn mond te brengen, wanneer er op straat iets zijn aandacht trekt. Een kellner draagt af en aan, heelemaal voor die mijnheer alleen. Wat een energie hebben de menschen toch — etaleeren, warm eten op den vroegen ochtend, bedienen, chauffeeren, fietsen, bokkingen bakken. Diepe treurigheid bevangt me weer door het gemis aan energie, dat ik op eens zoo heel duidelijk bij mezelf constateer.

En dan het leven, dat eerst in de havenbuurt klopt en schreeuwt en sjouwt en trilt, ijzeren kettingen op de straatsteen, kisten, die bijna op je teenen terecht komen, bezweete mannen, die je toebrullen op te hoepelen! Eigenlijk ben je overtollig, dat voel je heel duidelijk — zoowel in de moderne buurt met de jonge kastanjes, als in de havenbuurt met zijn oude huizen en masten. Maar je bent niet zoo heel erg treurig meer. — Er zijn geen nieuwe modes en geen gekleurde opanken, die zoo en vogue gekomen zijn, in deze buurt. Men etaleert hier alleen scheepsartikelen en vetlaarzen. De grijze stofdoekachtige lucht, die boven het transformatorenhuisje was, wordt hier tot een loodgrijs dramatisch gebeuren. Gebakken bokkingen, petroleum- en koollucht zouden hier niet detoneeren. Eigenlijk heb je wel zin in een gebakken bokking of ook wel in een sinaasappel. Een sinaasappel schijnt het verrukkelijkste te zijn wat op deze wereld te krijgen is. Hoe dat kleine oude jodenventje de zuidvrucht in de hand neemt, bevoelt en beruikt, in een ommezien de schil er vanaf heeft gehaald! Nooit zullen u en ik zóó rap en bijna onzichtbaar de schil van een sinaasappel afkrijgen. Nooit zullen u en ik ooit zoo vlug

als dat ouwe rakkertje op een in volle vaart rijdenden vrachtwagen springen. En het genot van een sappigen sinaasappel zóó combineren met een gratis ritje — een wild, ruig, door acrobatiek verkregen ritje — wanneer men bedenkt dat het mannetje om en bij de 70 is en eigenlijk niet veel meer schijnt te bezitten dan juist dat in haast veroverde ritje en den sinaasappel. Het leven is weer lief geworden en een sinaasappel behoort werkelijk tot het verrukkelijkste dat de aarde bieden kan. En de straatkeien, waar de vrachtwagen op hobbelt, ook. En de goudgele narcissen, waarvan hier werkelijk 30 voor 5 cent te krijgen zijn. En de wind en het water en de zon, die komen zal

HUMANITEIT IN DEN VROEGTREIN.

Men voelt niet solidair 's ochtends in den vroegtrein derde klasse. Eigenlijk voelt men heelemaal niet. Er was een warm bed, waar men door een repeteerenden wekker wreed uitgejaagd werd en er was ijskoud water, waar men niet genoeg gebruik van maakte, omdat men nog vijf minuten na het repeteeren een beetje bleef liggen — in dat goede warme, vertrouwde bed — het eenige vertrouwde, wat men op zoo'n grauwen ochtend bezit. Want de vrouw is ook nog niet dät, wat ze later op den dag met een japon van „X en IJ zijn tòch de beste" uit zich maken kan. De vrouw zou ook nog graag wat doorslapen, en het is geen pretje de kachel aan te moeten maken in niet al te flatteerend en dun nachtgewaad op een tochtigen, killen en donkeren morgen. En zoo wordt men dan na een vluchtig karig ontbijt en een knorrigten, spaarzamen en onroman-tischen dialoog het vijandelijke leven ingestuurd. Met een koffertje monsters en een derde klasse abonnement.

Men zal met dat koffertje monsters won-

deren moeten volbrengen — zoo onuitgeslapen, lamlendig en groezelig als men is. — Op deze monsters (kunstzijden kousen, bedrukte dassen, garnituren of andere rommel) moeten bestellingen gehaald worden in het vijandelijke, harde leven, dat sceptisch en uiterst koel staat tegenover garnituren en bedrukte dassen, omdat het er al zooveel van heeft. — Overtuigen moet men, tooveren moet men, hypnotiseeren en bezweren moet men, met zijn zwakke krachten en minderwaardige artikelen en den hoed in de hand, dat juist deze artikelen in het beduimelde imitatie leeren koffertje onmisbaar, volkomen schoon en onnatuurlijk goedkoop zijn.

En van de zes ongelukkige lotgenooten in het derde klasse compartiment wordt hetzelfde verlangd. Buiten is het nog donker, het compartiment ruikt naar den ochtend, den middag en den avond van den vorigen dag, de koude onheilslucht van alles wat voorbij is en beroerd is geweest. Alles is beroerd, de armoedige koffertjes, het oude brood van den vorigen dag, waar al onuitstaanbaar aan geknabbeld wordt, de kale overjassen en de zure gezichten onder de treurige naar boven krullende hoedranden. Men kan elkaar niet uitstaan. Een kerel slaat zijn courant

wapperend en lawaaierig uit elkaar, een ander mispunt begint waarachtig al te neuriën en een paar sufferds zitten al te snorken. Men heeft zelf ook slaap en zou ook graag snorken, maar van een ander kan je het niet hebben — van een ander is het misselijk. Een ander is je vijand 's ochtends in den grauwen ochtend van den vroegtrein. Een ander is je vijand en een opgejaagde hond zooals jezelf, met een harmonicabroek en offerten en zorgrimpels. Een ander heeft het ook den avond te voren nog zoo kwaad niet gehad — met de courant en een kopje thee en Kovacs Lajos. — Goedkoop alles, gewoontjes alles, zoo'n gele half zijden lampekap en de dependance-courant van de groote courant en „Ach, wie ist das Leben schön" kwam wel een ietsje knarserig met bijgeluiden over. Maar er is warmte geweest en een beetje geborgenheid, zoowel voor je vijand met de Strass-galanterieën als voor jezelf, die het nieuwste, het beste en het elegantste zal lanceeren op het gebied van batisten strikken, kragen en nouveauté's. Strass-galanterieën raakt al leelijk door zijn haar, geen wonder dat hij een beetje snorkt — schiet al flink op, de arme kerel. Men kijkt er zijden-kousen-en-tricotages eens op aan en die schudt ook meewarig met zijn hoofd:

„dood op — zal ook niet lang meer mee kunnen,” fluistert hij en biedt een stuk van de courant aan, waar hij even tevoren nog zoo storend mee wapperde en waar men iets zeer leelijks over gedacht heeft.

En langzaam aan is men weer aan elkaar gewend, men haat elkaar niet meer en men verdraagt elkanders rimpels, couranten, oude boterhammen, snorken, zuur-zijn en neuriën. Men kan elkaar toch niet kwalijk nemen, dat het leven niet altijd lief en zonnig en vriendelijk wil zijn — niet zoo zonnig en lief en vriendelijk als men het b.v. Zaterdagavonds ziet in „Das blonde Abenteuer” met Larry Pieffke en Rosian Parrey. Men is nu eenmaal geen Larry Pieffke, die niets anders te doen heeft dan breede schouders te hebben en een hartenveroverenden glimlach, om al zingende alles tot een goed einde te brengen met Rosian Parrey. Kunststuk, om het niet tot een goed einde te brengen met Rosian Parrey. Maar daar moet men een smoking voor hebben, en een golfpak en een bridge costuum en verschillende huisjasjes met tressen en zijdenopslagen en een huisknecht, die je de visitekaartjes op een zilveren blad komt brengen. Op je eigen visitekaartje staat eerst groot de naam van je firma en dan tusschen haakjes

kleintjes gedrukt je eigen naam, die er niet op aan komt, ook al hebben je ouders je bij de geboorte Robertus Henri William genoemd in overdadige romantiek. Maar, „das blonde Abenteuer" wàs een prachtfilm, daar is zijden-kousen-en-tricotages het roerend mee eens. — Ook zijden-kousen-en-tricotages houdt er een heel klein privé eigen-leventje op na, in de schaduw van den dik gedrukten firmanaam die hij vertegenwoordigen moet. Ook zijn schoonheidsidool is Rosian Parrey en niet de knorrige, onuitgeslapen stofdoekachtige dame, die hem 's ochtends eenige huishoudelijke handreikingen doet toekomen, die op echtelijk samenzijn berusten. En in zijn wenschedroomen is hij Larry Pieffke dik gedrukt met schouders, tanden, glimlach, getailleerdheid en Rosian Parrey. Maar evenals zijden-kousen-en-tricotages is hij ook al heel tevreden met Kovacs, kachelwarmte en de vrouw in een gekleede japon van „X en IJ zijn tòch de beste". En de gelijkheid en overeenkomst van smaak en meeningen laat vijandschap en haat en onuitgeslapen-zijn verdwijnen.

Daar was een Schlager in „das blonde Abenteuer":

Ich möchte mit dir in Spanien sein
Bei Nelken, Küssen und rotem Wein —

Ich möchte mit dir im Walde leben
Bei Sonne, Natur und wilden Reben . . .

Het is een verbroederende Schlager, een humanistische Schlager, zou ik bijna zeggen. O, deze door de aesthetici verachte Schlagers hebben zulke goede, lieve kanten. — Een onuitgeslapen gezelschap derde klasse vroeg-trein zingt zooiets tegen een uur of acht, en men verdraagt elkanders geneurie, elkanders oude boterhammen, elkanders familie-portretten, die uit versleten beduimelde portefeuilles opgediept worden: „knap wijf, hè?” . . . en „die ééne met de plusfours gaat al op de Mulo.”

Men verdraagt elkander En men biedt enthousiast een open plaats aan: „Hier, mijnheer, er is nog plaats; valt mee, hè meneer . . .” Maar de oogen van den mijnheer gaan naar een iets, dat al dien tijd in een hoek heeft gehangen, iets, waar nòch zijden-kousen-en-tricotages nòch batisten-nouveauté's eenige notitie van hebben genomen. Een Chineesch iets, een uitgeput iets, een iets dat buiten Schlagers en Westersche familieportretten staat en haast geen plaats inneemt. Een iets dat met een rooden trommel op hoeken van straten wacht. Een iets, een Niets. En de meneer, die zoo gul een plaats aangeboden

kreeg, zegt kil en gereserveerd met een blik op den dood-vermoeiden Aziaat: „Dank u, het is me hier te luguber!" Het is hem te luguber, dezen Westerschen meneer, ook met imitatie koffertje, ook met harmonicabroek, ook met den hoed in de hand in naam van zijn firma — het is hem te luguber in een derde klasse vroegtrein coupé te zitten met een hoopje Aziatische ellende — met een Chinees.

Er had werkelijk niemand op die Chinees gelet. De Chinees sliep zacht en bescheiden en Oostersch. Hij waaide niet met couranten (van welke richting ook), hij at in 't geheel geen boterhammen, hij zong geen Schlager. Hij was maar een Oostersch iets met een rood blikken trommel, — van ver gekomen. En plotseling zegt Strass-galanterieën, diezelfde Strass-galanterieën, waar men zoo'n medelijden mee kreeg, omdat hij al zoo leelijk door zijn haren komt, Strass-galanterieën, die het wel niet zoo heel lang meer volhouden kan: „U bent een vlegel, mijnheer! Heeft die persoon U iets gedaan, mijnheer?" De mijnheer krabbelt terug: „Ik had het toch niet tegen U," verdedigt hij zichzelf laf en oneervol. En hij krijgt nog een boel meer te hooren, de kieskeurige ongeluksmijnheer: „Gaat U toch met de Mitropa, mijnheer, wanneer het je hier niet

fijn genoeg is, Lord Wanhoop," raadt zijden-kousen-en-tricotages over-beleefd beginnend en opstuiverig tutoyeerend eindigend. Batisten-strikken-en-nouveauté's zegt kort en krachtig en geheel in tegenstelling tot de luchtige artikelen die hij vertegenwoordigt: „Donder toch op, kerel van niks." En de kerel van niks geeft aan dezen raad gehoor, zegt nog iets van schorem en chineezenvuil om zijn figuur te redden. Hij gaat — volbeladen met afkeer en minachting en onhartelijkheid. Men had hem een leege plaats aangeboden, men wilde zijn welzijn. Strass-galanterieën, die de eerste was om zoo ridderlijk voor de Chinees op te komen, is plotseling een groot, ruim mensch, die toevallig wat vroeg aan het kaalworden is — een familiekwaa! zoo te zeggen.

De Chinees, om wie dit heele fel bewogen, dramatische gebeuren eigenlijk draait, had alleen even een soort onbehagelijke beweging met zijn magere schouders gemaakt, zooals een hond misschien doet, die weet, dat er iets onvriendelijks tegen hem gaande is. — Een hond echter zou met angstige bewegelijke oogen trachten te doorgronden — de oogen van den Chinees bleven strak onbewogen en heel stil. Hij hoorde niet eens, hoe sympathiek er over Aziaten en over Chinezen in 't bij-

zonder gesproken werd. Allen, maar ook allen wisten iets goeds, en iets teeders en iets vriendelijks over Chinezen te vertellen — en ze hopen, dat hij het verstaat, ze zeggen het voor hem, het gele ventje met zijn trommel en zijn magerheid en zijn vreemd-zijn. Er is iets anders gekomen inplaats van de verbroederende Schlager, die samen gezongen, elkaar verdragen deed — de banale, dwaze, populaire Schlager. Er is ineens iets ontstaan, dat men solidariteit noemen kan, of gentlemanlike of alleen maar fatsoenlijk (niet met fesoenlijk te verwarren). Het heeft met de redelijkheid te maken en met de ziel — en met jongensdromen, die naar verre eilanden uitgingen, naar ponjaarden en ridderlijkheid — naar het verdedigen van de zwakken en ellendigen Ze zijn eens per ongeluk bij galanterieën, bij batisten dassen en zijden kousen verzeild. Zij hebben klare gezichten en warme stemmen en behoedzaamheid gekregen. Ze zouden iets heel moois en iets heel heldhaftigs kunnen doen, veel mooiere en heldhaftiger dingen dan Larry Pieffke. Maar ze kunnen dat Chineesje alleen maar sigaren en cigarettten aanbieden. En iets kleverigs uit zijn trommel koopen ze, iets dat ze nooit zullen opeten. En een schoon, diep en sterk

lied zouden ze in staat zijn te zingen, iets heel anders dan „Ich möchte mit dir in Spanien sein“, — Stenka Rasin of de Marseillaise, het Wilhelmus misschien, dat opstandig is en grootsch en dat iedereen verstaat, sterke liederen uit bloed en tranen en doodsvrechting geboren, die men 's avonds op de radio hoort, wanneer alles vertrouwd en bemoedigend is, bij kunst-zijden lampen en geborgenheid en warme thee en de kinderen die huiswerk maken — wanneer Robertus Henri William domineert en de firmanaam op den achtergrond verdwijnt.

TREINCONVERSATIE.

Het keurig geborstelde heertje met de peper-en-zout-kleurige hangsnor was verreweg de aardigste in die coupé. Ondanks het duidelijke bordje „Rookten" vroeg hij direct ouderwetsch-beleefd, of ik het verdragen kon, zijn sigaar. Juist om het rooken was ik er binnengegaan: treincoupé's op warme vancantiedagen zonder rookers, maar met moeders en kinderen, die teveel lekkers hebben gekregen bij tantes en opoes ruiken minder prettig dan de (althans vroeger) door dames gemeden rookcoupé's. „Het is altijd een afleiding voor ons mannen, het rooken," verklaarde het heertje joviaal-goedig met Groningsche nadruk-„ennen". En meteen zat ik midden in een treingesprekje, dat kronkelde langs afleiding, verveling, narigheid, helsche pijnen en middelmatige botheid. Ik weet niet precies of gesprekjes kronkelen mogen, taalkundig; meestal wordt dat alleen aan verschole boschpaden en andere rustieke wegen vergund, waarlangs dan beekjes lieflijk kabbelen. En ik had dit laatste woord mis-

schien beter gekozen voor het gesprekje, wanneer „de oorontsteking” er niet geweest was. Noch de dof-schorre stem, noch de zin zijner woorden — ik bedoel van den ongelukkige met een oorontsteking achter den rug — leek in eenig opzicht op het muzikaal gekabbel van een beekje. Hij had eerst wantrouwend en mistroostig naar ons zitten loeren met een gelaat, dat alleen uit verkeerde vouwen en rimpels gemaakt was en waar een paar waterige woedende oogjes, die heelemaal met oogleden en al naar beneden hingen, de aantrekkelijkheid niet van verhoogden.

Hij zat er een heelen tijd zwijgend bij, onzeker of hij in ons tot dusver vreedzaam kabbelend gesprek zou springen, of tenslotte toch maar liever uit het venster naar de landschapsfilm of het niets staren — tot plotseling een zin zijn gekwelde ooren trof en hij in een leelijke doffe lach uitbarstte.

Het Groningsche heertje had de lof van den arbeid gezongen en het diep betreurd dat hij met pensioen was. Ik had nog getwijfeld en gevraagd „Pension?”, omdat vele eenvoudige zielen het toch wel zorgenvrije, gemakkelijke pensioen met het vaak zoo troosteloze begrip pension verwarren. „Nee dame”, ant-

woordde hij terneergeslagen en beleefd, „ik ben nu al eenige jaren met pensioen.) Die ochtenden, dame, zijn niet om doorheen te komen; de middagen gaan nog, dan heb ik de soos en een borrel — maar die lange ochtenden, waar geen eind aan komen will! Dan verlang ik soms naar m'n vroegere zakenreizen en de vroegtrein.”

„Werk is een mooi ding, dame,” besloot de goedige met groote overtuiging. Daarop kwam die gemeene lach van de „oorontsteking”. Hij sprong pardoes in ons bezadigd net gesprekje en begon met iets duisters op schorren toon en slordige manier te zeggen: „Zouden jullie wel eens willen weten, wat ik bij elke klant denk, die de deur uitgaat, als ik weer in mijn zaak terugkom — heb nou in 't ziekenhuis gelegen, na de eene beroerdigheid krijg je de andere — raai es wat ik denk?” Het nette heertje keek hulpeloos naar mij en ik durfde niets te zeggen. „Stik, denk ik, daar nou!” Het onnette woord had ik vermoed bij 's mans geestesgesteldheid en we waren allemaal even stil.

Toen mengde zich de „knoopenbranche” er in, een onaangenaam tevreden en zelfingenomen iemand: „Staat u lang niet mooi,

meneer," moraliseerde deze steunpilaar der maatschappij. „'t Zijn toch zeker uw klanten, 't is toch uw brood zoo te zeggen." „Me brood," bouwde de „oorontsteking" hem na, „me brood met margarine en met 39 graden koorts in me kop. Komt zoo'n kapsones-mensch een truitje ruilen voor de derde keer en ze ziet vlekkes waar geen vlekkes zijn en me kop barst me onderhand." „Iedereen mankeert wel eens wat," repliceerde de onaandoenlijke knopenbranche luchtig en tactloos. „Zoo, mankeert wel eens wat, noemt ie dat," de oorontsteking ging half opstaan en ik vreesde haast dat hij de knopenbranche te lijf wilde. „Beetje verkouwe hè, beetje last van hoofdpijn, zeker, met zoo'n dikke rooie kop heb je gemakkelijk praten," eindigde de tot op het bloed getergde hoonend.

Om erger te voorkomen gaf ik te kennen, dat oorontsteking iets afschuwelijks was en erg veel pijn deed; ik wist het toevallig van een goede kennis.

Ik had niet meer in de achting kunnen stijgen, wanneer ik een hertog van de bloede als goede kennis had gepresenteerd — het scheen nobel en eervol te zijn op goeden voet te staan met lieden die aan oorontsteking hadden geleden. Ik kreeg een drastische be-

schrijving van de verschijnselen en uitwerkingen dezer ontzettende kwaal, al somberder werd zijn pijnlijk relaas en eindelijk was hij aan de operatie toe, — hoe hij 't overleefd had wist hij niet, maar ze hadden een stuk uit z'n hersens of daar in de buurt gesneden — zijn verstand was even groot gebleven, — of even klein — voegde hij er met sombere humor aan toe.

Juist wilde hij me het lidteeken laten zien als uiting van opperste trouwelijkheid, toen de knopenbranche die al lang teekenen van ongeduld had gegeven, plotseling hem in de rede viel: „Tsjechisch knopje hebt u daar aan uw mantel. Geen knoop op de wereld die ik niet ken. Goedkoop Tsjechisch knopje.” Hij duwde me eenige kartonnen met knopen onder mijn neus, waarbij bliksemsvlug afracfelde: „Japansche tinnel, Tsjechisch- iets beter, Engelsch- het beste, weer van dat Japansche goedkoope goed, die maken de markt kapot.”

De oorontsteking, die juist begon op te leven bij het uitvoerig relaas van zijn kwellingen en me iets zeldzaams op operatiegebied wilde demonstreeren, barstte ineens woedend uit: „Ik wou dat jij in een knoop stikte! Geen grein gevoel, bà wat een vent,

zoo'n klein misselijk reizigertje, zoo'n slaafie, echt zoo'n slaafie." „En toch behoeft men geen slaaf te zijn, als men werkt," verdedigde beslist en ernstig de Groningsche heer de waardigheid van den arbeid. „Ik heb altijd met plezier gewerkt. Ik vind 't eigenlijk geen leven meer met dat pensioen," aldus zijn eigen thema weer opvattend. „Vroeger had je je bestemming, je deed je plicht, 's avonds was je prettig moe, je had je krantje en je kopje thee, en je wist dat je ergens toe diende. — Maar nu, die ochtenden, die ochtenden," zei hij weer met een zware zucht, „je staat om zeven uur op, acht uur ontbijt en wat dan? Dan blijft zoo'n ochtend je zoo aankijken, tot je dan eindelijk de middag haalt — de soos is wel aardig."

Ik opperde de instelling van een ochtend-soos, maar zoo iets scheen volgens bepaalde wetten en statuten niet mogelijk te zijn, „alleen maar 's middags soos, begrijpt u dame, alleen maar in den middag," mediteerde de vereenzaamde vaor zich heen.

Het voorstel om den dag wat later dan zeven uur te beginnen, schoof hij lusteloos van zich af: „Vroeger altijd om zes uur opgestaan, mijn heele leven lang, dame, kan 't niet langer in bed uithouden."

De oorontsteking zat onrustig wiebelend op zijn „Stichwort" te wachten, zoodat hij nu gretig inviel: „Niet in bed uithouden, man ben je niet wijs. Kon ik maar met je ruilen, je mag me zaak kedoo hebben hoor. Maar ik ben een Schlemiel, kan ik eens lekker in bed liggen, dan heb ik een oorontsteking — 'k zal u straks verder vertellen," beloofde hij me terloops, „en heb je een oorontsteking, dan krimpeer je zoo van de pijn, dat je van je heele lekkere bed niks meer merkt. „Konden we maar oversteken," zuchtte hij zwaarmoedig, „ik lekker dat pesjoen van u en u de zaak en des-verlangd me vrouw en kinders erbij. Asje-blijft," voegde hij er als een soort uitnoodiging aan toe.

„Ik had graag vrouw en kinderen gehad, meneer," de Groningsche heer zei het met plechtige en even trillende stem. „Het leven zou er dan heel wat mooier en gelukkiger voor me uitgezien hebben — heel wat prettiger en gezelliger. Mijn verloofde is jong gestorven." Laten ze nu hierover hun mond houden, bad ik den Hemel en alles wat ervoor in aanmerking komt om kletsende, harde ik-menschen te doen zwijgen over iets dat kwetsbaar en broos is.

Gelukkig nam de oorontsteking het thema:

lang in bed liggen en niks te doen hebben, maar zonder pijn dan, weer op. En een beetje hengelen wilde hij er dan nog bij, — eigenlijk was hij niet zoo heel erg. „Lekker in 't zonnetje zitten en aan niks denken en je pakje boterhammen mee en de tijd is om voor je 't weet," hij werd bijna opgewekt bij de voorstelling van deze eenvoudige geneugten.

Er viel een pauze in. Stil vervolgde elk zijn eigen gedachtenreeksen. Alleen het onverbiddelijk en onverschillig treintrijtme was hoorbaar.

„Alles op zijn tijd," mediteerde de middelmatige knopenbranche hardop verder (zijn zelfingenomen toon werd onuitstaanbaar), „je natje en je droogje, op tijd op, op tijd naar bed, op tijd je zaken doen, op tijd je verzetje, alles op zijn tijd, een mensch moet altijd aan zijn tijd denken, time is money," besloot hij zijn vulgaire levenswijsheid.

„Op tijd stikken," wenschte de oorontsteking met weinig variatie in zijn vocabulaire, doch des te grimmiger, den volkomen aan de maatschappij aangepaste, die hem zoo nuchter uit zijn aangename hengelaarsfantasieën had gehaald.

Gelukkig werd me het verdere relaas van de operatie bespaard. We waren aangekomen.

De Nederlandsche Spoorwegen bleken 't met „de knopenbranche" volkomen eens te zijn. Precies „op zijn tijd" — 15.25 — arriveerde de trein aan het Beursstation .We waren aangekomen met onze kleine en groote angsten, kleine en groote zieligheid en meer dan levensgroote alledaagschheid. We komen altijd wel aan.

„ONDERGANG VAN HET AVONDLAND“.

Ik weet niet, waar die neger de gemoedsrust en frischheid vandaan haalde, om in den laatsten trein ijverig zich zelf een les te overheoren. Nog minder begrijp ik de ongerepte verzorgdheid, die zijn uiterlijk nog op dat namiddernachtelijk uur kenmerkte.

Er bestaat misschien geen onflattanter en wreeder verlichting dan het kale electriche peertje in een spoorwegcoupé. Wanneer men hier eenige graden onder nul bijvoegt, die nochtans gepaard gaan met een benauwde atmosfeer, blijft er van onze verschijning en die onzer medemenschen niet veel meer over. Trouwens, ons uiterlijk kan ons op dat illusielooze uur onder het grimmige lichtje niet bijzonder veel schelen. Men ondergaat wel vaag een voorstelling van groenachtige gebarsten oude spiegels, waar ons onbekende levensmoede schimmen in weerkaatst worden, maar men geeft zich niet zoo zeer reenschap ervan, dat deze fantomen onze medereizigers zijn.

De in elkaar gezonken heer, die nu zwaar met open mond snurkt, begon misschien zijn reis als een elegant krachtig man. Ik neem graag aan, dat zijn slobkousen een mooien overgang vormden tot zijn pantalon en zijn das correct en met smaak gestrikt is geweest. Door de nonchalante houding, waarin de slaap hem dompelde, zag men nu een flink stuk van afgezakte hardblauwe sokken — zoo groot was plotseling de afstand tusschen pantalon en slobkousen geworden. En van zijn over het vest hangende, verfrommelde das zal ik maar zwijgen.

Liever zou ik (wanneer dat niet te lang duurde) een loflied willen zingen op het smaakvolle ensemble, dat de neger vertoonde. Ik wil er slechts mee volstaan, dat ook hij slobkousen onder scherpe broekvouwen droeg. Als bussen sloten ze, deze onlogische voetbekleedingen. Wat zeg ik — onlogisch? Bij dien neger kreeg men het gevoel zonder slobkousen niet te kunnen leven. En hoe zijn das zat! zijn tonige en toch fleurige das, die op zich zelf reeds een stukje levensvreugde verbeeldde!

Ik vertelde reeds, dat de exoot op dit late, onfortuinlijke uur zich zelf een les overhoorde en blijkbaar in de geheimen onzer schoone

taal poogde in te dringen: „Ik eb, joe ebt, hie eeft“, prevelde hij hartstochtelijk het ons zoo eenvoudig lijkende werkwoord „hebben“ voor zich heen. Wij, ik bedoel de groenachtige schimmen, hadden onze couranten en boeken mismoedig achteloos naast ons en op den grond laten glippen. Onze gedachten waren immers in het eentonige treinrythme rat-tat-tat zoek geraakt; we zouden ze later wel ergens weer opscharrelen. Wij hadden blauw-roode neuzen, en het genadelooze, nuchtere spoorweg-lampje onthulde zelfs bij de jongsten onder ons reeds onbarmhartig de groefjes en rimpeltjes, waar men langzamerhand zoo zielig aan wennen moet.

De neger had uit den aard der zaak geen rooden neus, en de breede, eenvoudige vlakten van zijn gelaat waren volkomen glad en gaaf — leeftijdloos. Er bevonden zich onder mijn medereizigers bakviisschen en jongelingen — zoo slap en stompzinnig hingen ze op hun plaatsen, dat zij 75 jaar schenen vergeleken met den zoon der tropen. „De tuin van mijn vader is grooter dan die van uw oom“, verklaarde deze verrukt op zelfs phonetisch niet uit te leggen manier.

Wij naderden het doel onzer reis. Slaperig, gapend en lamlendig zochten wij ons hebben

en houden bij elkaar. De neger nam een schoonen, zich in de vouwen bevindenden zakdoek en wreef met losse, katachtige bewegingen zijn op zich zelf reeds onberispelijke schoenen nog glimmender. Daarna maakte hij stralend glimlachend zijn rose nagels schoon met behulp van z'n spoorkaartje.

En terwijl wij als een havelooze, verfoemfaaide bende geradbraakt naar huis sloopen, stapte hij veerkrachtig en zacht fluitend de nachtelijke stad in — de erfgenaam onzer ten doode opgeschreven westersche beschaving

DE KAPPER EN DE (NIEUWE) ZAKELIJKHEID.

Misschien zou ik op een tentoonstelling dat schilderijtje voorbijgelopen zijn, zooals men de gemberpotten met judaspenningen, bokkingstillevens en aronskelken meestal voorbijloopt. Maar in de eentonige straat van het nieuwe stadsgedeelte deed die verdroomde oude boerenhoeve met een beetje verkeerd geschilderde boomen er naast als een openbaring aan. Een openbaring van frischheid, rust en een sfeer, die zoo heel verschillend is van alle nieuwe stadsgedeelten. Daarbij stond het schilderij in een kappersetalage. Kapperswinkels waren er anders genoeg in die buurt, bijna in rhytmische afwisseling een sigarenwinkel, een schoenenzaak, een kapper — een bloemenwinkel, een radiozaak, een kapper. In de spiegel naast het schilderij zag ik dat er wel een en ander met mijn haar mocht gebeuren. Binnen was het hetzelfde gedreun en gedamp als bij alle kappers. Vaag glimlachende bloemoete juffrouwen met heerlijk roode en platina

golfkapsels vroegen: „Permanent Dame, watergolf Dame?" Voor de spiegels zaten rudimenten van vrouwen- en meisjeshoofden zich met die waanzinnige aandacht te bekijken, die men denkkelijk alleen in zenuwinrichtingen en krankzinnigengestichten zal aantreffen.

De kapper zelf keek met zijn gloeiende donkere opera-oogen onder de zwarte kunstenaarslok eerst beleefd langs me heen om direct daarna iemand in een spiegel antwoord te geven. „Nekharen nog een beetje weg-scheren?", vroeg hij onverschillig en hij stofte de dame, die weer heelemaal tot volle schoonheid en krullen ontplooid was, af als een beter soort vaas. Na enkele vreeselijke schroefachtige knippen en brandapparaten bij een volkomen bewegingslooze verschijning opnieuw geordend te hebben, bleef hij peinzend voor een der schilderijen staan, waar de kapperssalon kwistig mee behangen was. Er hing van alles: bananen, witte schalen met tomaten, brooden met messen en haringen, maar nergens trof me de charme van dat vergeten plekje met de verteevende boomen. Ik vroeg: „Heeft u dat schilderij in de etalage gemaakt?" Duidelijk rook ik, dat er bij de dame onder het folterwerktuig iets verkeerd ging,

maar de kapper scheen ineens geen kapper meer te zijn — hij werd een mensch, een scheppend mensch. „Dat was mijn eerste schilderij”, antwoordde hij op mijn vraag, „het eerste dat ik met verf gemaakt heb, het is mijn geboorteplaats, een dorpje in Brabant; ik zal het er uit halen, dan kan u het beter zien Wilt u geknipt worden?” „Wasschen”, zei ik voor alle zekerheid; ik zag dat de geest over den kapper vaardig was geworden en dus leek knippen me riskant. Hij had zijn heele goed beklante zaak vergeten; er kwamen steunende geluiden uit de beweginglooze verschijning en ergens zat iemand onder een soort helmapparaat dat aan Hieronymus Bosch deed denken, benauwd met de armen te zwaaien. Maar deze verschrikkingen liet hij aan zijn filmachtig personeel ter behandeling over. Hij was nu hoog boven permanenten en watergolven verheven.

„Dat oude boerenhuis heb ik gevoeld”, legde hij me uit, „de boomen zijn een beetje verkeerd, niet, boomen zijn moeilijk.” Ik beaamde, dat boomen tot het moeilijkste behoorde dat er te schilderen valt, afgezien van handen. „U weet er meer van af”, concludeerde hij uit deze eenvoudige bevestiging. „Boomen en handen”, herhaalde hij voor zich

heen, terwijl hij het schilderij met het brood en de haring in een gunstig licht plaatste. „Daar voelde ik nou niks bij hè, dat schilderde ik, omdat er niks anders bij de hand was, wat vindt u ervan?" Daar hij goddank een goede zaak met gezoem en lawaai en de nieuwste apparaten had, zei ik niet: och, houd er nou maar mee op, je hebt eens een gelukkig oogenblik gehad, bij die boerderij en je vergeten dorpje — en hoe weinig menschen hebben zelfs dat nog, zulke goede oogenblikken om zoo argeloos met volkomen verkeerde boomen toch iets ontroerends te maken. Houd nu op met al dat linnen en die haringen en die dure verf — wanneer je eens wist hoe er vroeger brooden met haringen geschilderd zijn, omdat er niets anders bij de hand was mischien, maar met welk een aandacht, met welk een „gevoel".

Wat een geluk eigenlijk, dat men toch niet zoo alles hoeft te zeggen wat men denkt, want juist toen er een angstgebrul uit de beweginglooze verschijning kwam, mompelde de kapper voor zich heen: „Dat is mijn alles, daar leef ik voor, de Kunst." Ik zou hem bijna met mijn stomme eerlijkheid de illusie van zijn leven ontnomen hebben — en wat zou er dan overgebleven zijn? Een kapper die erg moet

oppassen dat zijn zaak niet verloopt, want er kwamen woedende woorden uit de beweginglooze — en naar de brandlucht te oordeelen, moest er iets ontzettends met dat geplaagde hoofd zijn gebeurd. Het filmachtig personeel riep wanhopig: „Pa, waar blijft u toch, die mevrouw wil los.” De kapper maakte de mevrouw los, zooals men een oude auto zou demonteeren; hij trok er zich geen zier van aan, dat die mevrouw het voornemen had nimmer in zulk een onserieuze zaak terug te komen, waar het levensgevaarlijk was een permanent te nemen. „Brutaliteit”, besloot ze als een korte conclusie met een booze blik op mij. „Men moest zich aan zoo iets heelemaal kunnen wijden”, mediteerde de kapper-kunstenaar, zonder eenige notitie van de beschadigde dame te nemen, „van 's ochtends tot 's avonds met goede modellen; ik heb zoo genoeg van dit heele gedoe hier.”

Het filmpersoneel had „Pa” gezegd, dus hij had een respectabele familie te onderhouden. Welk een moeilijke combinaties heeft de Schepper gemaakt, iemand die Pa, kapper en kunstenaar in één persoon vereenigen moet tot de dood er op volgt „Ik geef mijn kunst nooit op”, vertrouwde de ongelukkige me toe, en ik zag hoe een nieuw slachtoffer zich niets

kwaads vermoedend aan het folterwerktuig liet vastmaken door de wel fraaie, doch onhandige kinderen van den kapper.

„Misschien kan uw dochter me het haar wasschen”, poogde ik te redden wat er dien dag nog te redden viel — een verkeerd gewasschen hoofd met desnoods wat resten zeep er in en water langs je hals moest nog een verrukking zijn tegen een verkeerde permanent.

Maar de kapper protesteerde: „Nee, ik krijg hier haast nooit iemand om over de kunst te praten; 't zijn allemaal zulke stommelingen hé, ze kunnen geen plaat uit de bazar van een kunstwerk onderscheiden, alleen alsmaar zichzelf in de spiegels bekijken; ik word er misselijk van, wat een vak! 'k Zal u nog eens wat laten zien, een oogenblikje.”

Ik zat met een groote witte schuimbol om mijn hoofd gehoorzaam te wachten. Hier viel niet aan te ontkomen; alle kunstenaars, al hebben ze maar één keer in hun leven bijna iets goeds gemaakt, hebben nu eenmaal iets van bezeten en deze man had de ziel van een kunstenaar. Toen ik nog eens goed naar de haringen en citroenen en geraniums keek, zag ik eigenlijk niet heel veel verschil tusschen dit werk en dat wat men meestal op de steeds wederkeerende kunsttentoonstellingen aan-

treft. Wat moesten die anderen beginnen, die geen kapperswinkel hadden? Maar deze verontrustende gedachte behoefde ik niet ten einde te denken. Want er stond een gekleurde crayon-teekening voor me van een jongeling in Zondagscostuum. Zoo iets buitengewoons konden alleen de heel geraffineerden onder de kunstbroeders of de volkomen eenvoudigen. Een jongmensch in een lichtgele pullover met groen wurmenpatroon en lichtbruine plusfours die niet op de juiste plaats ophielden — en een volkomen uitdrukkelingsloos gezicht met een bril en glad naar achteren gekamd en geplakt haar, in de rechterhand een plechtig opgeheven tennis-racket. Waar had ik die jongen toch juist nog gezien? „Ja, dat is ie,” beaamde de kapper, en ik constateerde, dat werkkleeding, ook al is het maar een gewone kappersjas, den (uiterlijken) mensch veredelt. „Och,” verklaarde de kapper, „hij had juist z'n nieuwe trui aan en toen heb ik hem daar maar eens in geteekend. Volkomen nieuwzakelijk — Rousseau le Douanier — alle wurmen van de pullover stonden er precies op en dat oerdomme gezicht staarde in een Zondagsche leegte. Ik was zoo verrukt van de teekening, dat ik heelemaal vergat dat ik in het schuim zat; de klodders die kil langs mijn

rug sijpelden, brachten me tot de werkelijkheid terug. „U heeft talent,” zei ik met volle overtuiging, „zoo iets goeds heb ik in lang niet gezien, zoo iets echts vooral.”

Toen klonk de gil — er gebeurde iets met een contact en het rook scherp naar verbrand haar en rubber.

Een der beeldschoone dochters van den kapper kwam op me toe, bleek zelfs onder de schmink en fluisterde me trillend van narisheid in: „Spreekt u om Godswil niet met Pa over kunst, dat is nu de tweede klant in één middag, komt u dan eens 's avonds op de thee.” Ze spoelde mijn haar onvoldoende uit en gaf me een vluchtige, behandeling met de föhn, terwijl haar kunstzinnige vader met watten, vaseline en technische moeilijkheden de handen vol had.

De permanent-patient scheen in bewusteloozen toestand te verkeerren, want ik hoorde verder niets.

„Artistenprijs,” zei de kapper, toen ik betalen wilde — „een kwartje, wij zijn artisten onder elkaar.” Ik zou haast over die teekening met de wurmen-pullover onderhandeld hebben — ik had er echt iets bijzonders mee ontdekt. Maar de dochters stoffen me zoo bliksemsvlug af en hielpen me zoo snel in mijn

jas, dat ik het gevoel kreeg een gevaarlijke misdadiger te zijn. En eigenlijk kan men dat in alle onschuld worden, wanneer men in een melige burgerstraat van het nieuwe stadsge-deelte in een kappersetalage iets ontdekt dat als een openbaring van frischheid is en een sfeer heeft, die zoo heel verschillend is van alle nieuwe stadsgedeelten.

KLEINE ONDERGANG.

Het eenige troostrijke in die nieuwe buurt scheen een man te zijn, die bereid was, om voor warme maaltijden te zorgen Verder had ik een visioen van tocht, dunne deuren, die treiterachtig zacht openwaaiden en een afschuwelijk vermoeden van kippenhokken in de achtertuinen. Ook had het naar spruitjes geroken, dien eenen keer dat ik mee geweest was om de etage te bezichtigen: een derde etage, flat — genaamd — van één der beide andere flats was dus de spruitjeslucht gekomen.

Mijn dood-ongelukkige huisgenooten wurgden me niet, toen ik me in sombere onverschilligheid en zure zwartgalligheid hulde. Ze somden integendeel geduldig de voordeelen van licht en lucht op, die de flat ontegenzeggelijk bood, lieten de kippenhokken alleen in m'n verbeelding bestaan, en spruitjes kregen volgens hen een heel ander aspect, wanneer men zelf ook kookte. „Nooit zal ik

iets koken in dat huis," stoof ik krengerig op, „niet eten zelfs." Ze gooiden me niet eens in het moderne namaak-grachtje, waar we langs liepen in die buurt, maar troostten liefderijk met hun vingers naar een in aanbouw verkeerend straatje wijzend: „Daar woont een man, die voor de fijnste warme malen zal zorgen op den dag van de verhuizing al."

Nu, over dien man zal ik het dezen keer hebben. Hoewel er ook heel wat over de kippenhokken te vertellen zou zijn — met kanjers van hanen, die om 3 uur 's morgens met kraaien begonnen — en de platte grond was ook niet in orde van dat huis. Ik weet niet, of de architecten en aannemers wegens bedriegelijke voorspiegelingen van onware feiten vervolgd zijn geworden. Dat soort huizen was gebouwd voor den schoonen schijn — niet om erin te wonen (op buitenlandsche bouwmeesters en andere in groote hotels recepieerende hooge gasten, die er langs werden gereden onder deskundige leiding, maakten de picturale gevels een diepen indruk — „l'architecture hollandaise est sublime"), van binnen was er nog geen stevige halk te vinden, om een paar gymnastiekringen te bevestigen.

Doch ik wilde over Noack vertellen — een

man, die eigenlijk van Spreken heette, maar zich den naam van de bekende conserven- en worstfabriek als een soort adelspraedicaat had toegeëigend. Hij sprak van zich zelf als Noack, zooals de huiseigenaren daar comfortabel flat zeiden voor gammel drie-hoog. De charmante, doch verraderlijke eigenschap voor den schoonen schijn te leven had hem ook te pakken gekregen. Dat met de warme maaltijden b.v. was alleen een leuke fantasie van hem geweest. Ik ben ervan overtuigd, dat hij dolgraag de uitzending van diners op zich had genomen, hij zou anders m'n huisgenooten niet zoo enthousiast beloofd hebben: „Noack zal bij de verhuizing voor iets warms zorgen, rekent u maar!” Noacks vrouw moet stom verbaasd opgekeken hebben bij de dringende vraag op dien bewusten verhuisdag: „Waar blijft onze warme maaltijd toch?” Ik voor mij had toen al de duidelijke aanwezigheid van kippenhokken vlak onder de slaapkamers als een verpletterend feit vastgesteld — de fantastische onbetrouwbaarheid van den man die zich Noack noemde, kon me al niet meer schelen, hoewel de fictieve warme diners het eenige lichtpunt geweest waren.

Later, toen ik door in den nok van het huis te gaan slapen op belangrijken afstand van de

hanen en buren kon blijven, later keeg ik op de een of andere manier belangstelling voor den fantast Noack. Bij nader inzien was het ook wel bemoedigend en ruim de wolken te kunnen zien, een groot stuk van den hemel met zon, maan en sterren. Dat was bij die flats inbegrepen zonder prijsverhooging, want de architecten hadden met dat effect bij het ontwerp niet gerekend, anders zouden ze het direct erbij vermeld hebben: Melkweg met eenvoudige ster, arch. Jan Zaaier, dezelfde van het strenge grijze tapijtje met het oranje vierkantje in den hoek. En met de belangstelling voor de ijle dingen van het verre firmament kwam tegelijk die voor de meer concrete gebeurtenissen op de meer nabije aarde terug.

Zoo constateerde men met verbazing, dat de man Noack monter met boodschappenmand kwam en ging — alsof er op dien rampzaligen verhuisdag geen sprake was geweest van warme malen, die in het niets verlopen waren. Noack zag er allemachtig netjes gestreken en gesteven uit met een witten jas die tot even boven de knieën hing — een soort gekleede jas voor het kruideniersbedrijf. Hij droeg er een dophoed bij en een pantalon, die toen een Charleston genoemd werd, zand-

kleurig van tint en oorspronkelijk voor vermaaks- en sportieve doeleinden in toonaangevende kringen bestemd. Doch had hij het niet aan dit aparte ensemble te danken, dat teleurstelling en lichte wrok in klandizie waren omgeslagen: door standvastig terugkomen en kleine attenties had deze Noack het klaar gespeeld den run te stuiten, die de zwermen kruideniers uit die rechtgelijnde buurt op ons wankel flat ondernamen. Ook deze desperado's van de comestiblebranche putten zich in attenties uit — maar voor het volhoudende terugkomen hadden ze toch niet zooveel tijd beschikbaar als van Spreken, alias Noack. Hij kwam soms 6 maal per dag even hooren en bracht dan meteen een cadeautje mee; een pakje rozijnen met een prachtstrik toegebonden, een proefje zandschelpen en een keer zelfs een blik Bismarckharing die voor 4 personen voldoende was: mooie dure geschenken voor zijn doen. En als tegenbeleefdheid was men dus klant geworden. Ik heb nooit in m'n leven iemand zoo z'n best zien doen en met zulk een overgave het kruideniersspel zien beoefenen. Een kindkruidenier als welkome afwisseling op het afgezaagde kind-vrouwtje uit de middelmatige romans, waarvan ik betwijfel of het met 30 jaar

zoo kinderlijk voet- en hoofdbalde als Noack. Het hoofdbalspel schijnt iets nieuws te zijn en bestaat uit het herhaaldelijk kaatsen van een gummibal door middel van het hoofd. Noack deed het meesterlijk onder zwijgende en eerbiedige bewondering van de buurtkinderen, die onderwijl een oogje op zijn boodschappenmand en fiets hielden. Die kinderen gaven ook aanwijzingen en raad bij het opmaken der etalage: Mickey Mouse uit krenten, rozijnen en gedroogde appelschijfjes gemaakt en vlin-ders uit cigarettendoosjes tegen het raam geplakt.

De kinderen waren ook in het complot van de suiker betrokken. „Dag, mijnheer Noack, krijg ik een pond suiker?” Een eenvoudige vraag tegenover een kruidenier, nietwaar? Noack kijkt me trouwhartig met z'n hazen-oogen aan en lijkt meer dan ooit op den langsten jongen uit de klas, die goeiig en verkeerd voorzei en veel straf kreeg. „Dan zal ik een kist moeten loshameren,” zegt hij bedenkelijk, „net aangekomen, versche suiker. Ik reik ze wel even aan — houdt u van drop?” Ik krijg een handjevol drop en onderga een oogenblik de prettige sensatie tien jaar oud te zijn en een boodschap voor moeder goed opgeknapt te hebben Tevreden over

me zelf, Noack en de drop, die naar jeugd smaakt, wacht ik thuisgekomen op de suiker en kijk intusschen naar de wolken, die boven Noacks huis mooi amberkleurig zijn. En beneden bij Noacks huis is iets gaande met een kind. Dat kind krijgt een aanwijzing met Noacks uitgestoken vinger naar den concurrent, die 3 huizen verder ook de grootste verwachtingen van het kruideniersvak koestert; het huppelt al hoofdballende weg en komt met een grauwen gevulden zak terug — Noack verdwijnt met dezen zak een oogenblik in z'n winkel en stevent dan naar me toe. Ik krijg de suiker in een beeldig zakje dat aan griffelpapier herinnert en weer op jeugd lijkt. Maar de suiker moest Noack bij een ander laten halen.

Dan hebben we langen tijd blikken asperges en potten gember tegen verminderden prijs gekregen — ook drie flesschen Samoswijn, die hij zoo maar meebracht en bij ons achterliet. Toen we geen asperges en gember meer konden zien en de Samos in pudding gingen probeeren, werd Noack overreden — tijdens een spoedboodschap (gelukkig niet voor ons). Met witte gesteven jas, zandkleurigen Charlestonpantalon en boodschappenmand kwam hij onder een auto — na zich opge-

houden te hebben bij een geïmproviseerden hoofdbal-wedstrijd.

Alles gaat nu heel vlug en beroerd. Noack in het ziekenhuis met een gebroken been en de vrouw van Noack komt 2,50 ter leen vragen. De winkelvoorraad bestaat nog alleen uit de Mickey Mouse van zuidvruchten en appelschijfjes. Bedragen tot 5 gulden moet men zoo mogelijk royaal schenken en niet leenen. Na 10 weken zijn de 2,50 nog niet terugbetaald en Noack van Spreken hinkt aan een stok in gerepareerde Charlestonpantalon naast zijn 10 jaar oudere vrouw, wier arme geldje in asperges, gember en drop belegd was geworden. De kind-kruidenier draait z'n hoofd weg, wanneer hij me ziet en hoofdballen zal hij voorloopig niet meer — van voetballen heelemaal te zwijgen. Twee gulden en vijftig cent had men niet moeten leenen, maar cadeau geven in ruil van drop en griffelpapier, jeugd en kinderlijkheid

HAAT IN DEN NACHT.

Het mannetje was verblind door haat en door een kwaden drank. Zijn haat was groot en alles omvattend, hij moest hem uitbrullen en den wereld kond doen — anders was het heelemaal niet meer uit te houden en zou het een haat om in te stikken geworden zijn. En tegen 1 uur in den nacht een kwaden drank te hebben op glad, glimmerig asphalt onder het kille licht van een straatlantaarn is ook al voldoende, om in waanzinnige onmacht al wie maar hooren wilde den dood door verstikking toe te wenschen: „stik de moord, verdomme,” inviteerde het zuiplapje dreigend en drenserig — „stik de moord voor de donder!” —

Men is op zijn Zondagsch uitgedost geweest met een door breed rips lint versierden licht-beige gleufhoed en een paarsachtig bruine overjas, waar het figuur van een ander in zit, want zulke schouders bezit men zèlf niet — zelf is men miezerig en sluik — heele stukken van dien ander steken er aan den kant uit. Maar dat hindert heelemaal niet; men heeft

zichzelf heel sjiem gevonden. Vooral na het vierde glaasje Cats begon men zich een goosertje te voelen, dat er best mocht wezen — in den spiegel van het buffet zag men zichzelf knap en ondernemend weerkaatst tusschen kristal, nikkel en vroolijk gekleurde dranken. — De andere jongens zijn ook beste, lollige goosertjes, het eene rondje volgt op het andere en de wereld is een best ding. De radio schreeuwt met een stem, die grooter is dan het heele knusse lokaaltje:

„Want het is geen gijn
In de maneschijn —
Heelemaal alleen op je eentje . . .”

Nee, dat is lang geen gijn, hikt men na het zesde glaasje en men heeft sjans van een kippetje — een reuze kippetje met een schuin hoedje achter op het hoofd en een permanent van 1.75. En het kippetje is nog aan hun tafel gekomen en heeft ook drie Voorburgjes gedronken en is in een kapsalon en heeft nageltjes, die glimmen als kippevet. Zóó kan het leven zijn — bijna als op de bioscoop. Men rookt cigaretten, merk Si-Wi (die rare naam op het doosje is niet uit te spreken) en het kippetje rookt er ook een en kijkt je aan als de blauwe engel, heelemaal van onder langs

als een dooie kip, maar toch mooi. — En de andere goosers maken lolletjes en blazen rook in je oogen en ineens zijn het geen lolletjes meer, en het kippetje heet Ria en zegt: „Jullie zijn me veels te min,” en staat op en smeert 'em. En één zit er vuil bij te grinniken en is tramconducateur — zoo'n sloome duikelaar, zoo'n gemeen stuk gemeente-personeel Tien Catsjes en 2 rondjes en 3 Voorburgjes voor Ria. Ria is weg. — En ineens, met gebalde vuisten, staat men tegenover elkaar — de conducateur en jezelf. Glaassies rinkelen van de tafel, die je ook betalen mot, en het leven is een rotleven. Er is geen vriendschap en geen lol; alles vuiligheid, alleen maar vuiligheid

Dit moet uitgebruld worden, anders krijgt men een barsting. — Maar aanwezig zijn alleen maar de maan en het asphalt en een lantaarn. De maan heeft ook een pestponum vanavond — zoo bleek als de dood. En toch lekker schreeuwen en tieren en razen — ook al hoort geen mensch het. In de tram zat niemand; leeg, traag en zeurig sukkelde ze voorbij — alleen met een conducateur bemand. Het mannetje met de luchtledige schouders juichte van haat, en enkele door den Zondag beschimmelde lieden bleven nieuwsgierig en

in-gelukkig stilstaan; blij met de sensatie, die, goddank eindelijk, op het laats^t van hun rustdag kwam opdagen. — „Dat fuile smerige gemeentepersoneel, alle gemeenteambtenaren, van mijn, hoor jullie, van mijn kunnen ze de keleere krijgen. Hoor jullie nou, wat jullie van mijn krijgen kunnen?" informeerde het in staat van oplossing verkeerende heerschap met vergiftigde belangstelling bij het langzaam in den nacht verdwijnende gemeentevervoermiddel. Met de geheimzinnige ziekte, die de benevelde hater keleere noemde, was hij nog niet tevreden. Verschillende booze kwalen, die de apocalyptische engel over het menschedom zal doen neergeeselen, voegde hij er kwistig en met hartstocht bij. Op eentonige wijze, in eindelooze herhaling bezwoer hij steeds dezelfde ziekten op, lang nadat de tram reeds verdwenen was; en er tusschenin hoonde hij op huilerigen toon de litanie: „dat fuile personeel, fuil, gemeen gemeentepersoneel"

De agent, waar het mannetje letterlijk op stond te wachten, bleef lang uit. Voorloopig beleefde het een mat, doch vriendelijk succes bij de late en vermoeid geworden Zondagsgangers, die met kleine opmonterende uitroepen een soort koor vormden, dat de Grieksche

tragedie verwant was. Een aparte uitnoodiging betrok zich op een chauffeur of liever gezegd op de uniform en de pet van een chauffeur, welke kleedingstukken zoo midden in den nacht voor een beschonken, in haattoestand verkeerend iemand, niet erg veel verschillen van uniformen uit de gelaakte gemeentebedrijven: „stik de moord, gluipt, stik-em-dubbel-naar-binnen", orakelde het mannetje raadselachtig en onduidelijk; maar de chauffeur vond het al lang goed en wuifde minzaam. De agent was er ineens, zooals de lantaarnpaal, de maan en het asphalt er waren, zooals alle noodwendige, alledaagsche dingen en natuurverschijnselen er plotseling zonder veel ophef zijn. En eerst wilde de agent niet eens kwaad worden — dat weet zoo'n agent even goed als God zelf: Een beetje Zondag en een boel werkdagen — een beetje Zondag en een boel Catsjes. En dat alleen krachtige, goed in hun Zondagsche jassen passende persoonlijkeden zonder gevaar door zoo'n Catsjes-dag heen rollen. Dus de wetende agent begon met negeeren — goeig glimlachend vriendelijk negeeren; alleen maar een beetje heen en weer kuieren. Maar dat wilde het mannetje nu juist niet. Hij wilde haten en zich ontladen, een ventiel vinden

voor z'n beroerigheid en zijn ellendig verzopen Zondagje: „O-o-o-o, oho,” loeide hij met hoonende sirene uithalen — „dat gemeentepersoneel — wat is het toch fuil en gemeen — wat voor een gluiperds en keleerelijers binne het” — „Ga maar door, vader,” ried met waarlijk beminnelijke lijdzaamheid de kuierende agent, „slaap es lekker uit.” Hierop had nu de Zondagsfuiwer gewacht. Hij bouwde den agent op onnatuurlijk tergenden toon na en herhaalde in wilde bezetenheid alles, wat nu reeds uit den treure over gemeentepersoneel, de onbekende keleerekwaal en booze apocalyptische vervloeking verteld is geworden. De agent had met kuieren opgehouden en zijn pupillen werden allengs grooter en ronder; met een onrustigen blik naar beneden toe. Plotseling schoot de agentenarm uit als de tong van een reusachtig kameleon, en het einde ervan haakte zich ergens vast tusschen kraag en zielig nekje.

Het mannetje liet zich wegbrengen — gedwee stil en volkomen tevreden gesteld nu . . .

BEZOEK AAN VEENSCHOTEN.

Alles bleek later heel anders te zijn, dan men op het eerste gezicht gedacht had. Op het eerste gezicht leken ze nog allemaal zoowat dezelfde van vroeger op die reünie van het vijf-jaarlijksche lustrum — één had ik er overgeslagen — ze waren nu tien jaren ouder geworden. Bij de meesten was het enkel maar aan de nek- en kinlijnen te bespeuren; ook bij mannen begint het bij de nek- en kinlijnen — ze trekken er zich alleen niet zooveel van aan als de vrouwen. Daartegenover hebben ze nu een deukhoed, een positie, een auto en een echtgenoot, vaak een klein snorretje, sigaren en bij gelegenheid van zoo'n reünie de borrels. Alles is best in orde in dit leven; waarom over onschoone nek- en kinlijnen te piekeren — sommigen waren weliswaar heelemaal dik geworden, maar ze dachten aan geen vermageringskuur — hier met de zoutjes, de bitterbollen en de hartige kaasstokjes. Eigenlijk zijn mannen prettige tevreden wezens zonder al te veel complexen over hun uiterlijk — zelden

heb ik een aantal dames van over de dertig zóó gezellig met elkaar bezig gezien als dit borrelclubje. Wat kijken mannen elkaar vriendelijk trouwhartig aan bij zulk een gelegenheid — geen erbij die denkt: „Wat kleurt dat pak je naar" of „hij heeft warempel een paar valsche kiezen gekregen." Nee, mannen lijken veel aardiger. Vrouwen hebben ze nu ook bijna allemaal, echtgenooten bedoel ik, — doch daar spraken ze op het oogenblik niet over. De dameskapel was een modern soort dameskapel, waarvan de dames zich elk moment allerliefst verkleedden — meest travesti — matroosjes, straatjongens en markiezen uit de rococo-periode, maar ook het nummer van de schoolmeisjes had geweldig succes. In gedachten vroeg ik me af, of de echtgenooten van deze oud-academici hun beenen nooit eens lieten zien, of wellicht erg leelijke beenen hadden — ze waren zoo echt leuk enthousiast van die schoolmeisjes — en markiezenbeenen. Pim van Bruggen was er geheel weg van — hij wilde meedoen met die meisjes; ik geloof zelfs in hun troep opgenomen worden en met ze verder trekken, Mr. Pim van Bruggen uit Veenschoten. Hij begon al de markiezensteken en de matrozenmutsjes van ze aan te passen — maar Pim van Bruggen

behoorde reeds tot de dikker wordenden. De meisjes vonden hem allercharmants — alleen de chef van het etablissement had bezwaren — we moesten allen weg — het nette publiek kon er, geloof ik, niet tegen. Dag snoezen, wuifde Pim naar de meisjes: „Ik zou jullie wel allemaal mee naar het Veen willen nemen, dooie boel, het Veen — hier ook dooie boel, chef, ik maak zoo'n mooie reclame voor je zaak en nou moet ik weg — dag chef!" Op straat pakte hij van een jongere jaars een fiets beet; met die fiets deed hij meer dan de gedurfdste parterre-acrobaat, hij reed zig-zag tegen het verkeer in, met borrels en meisjes-beenen in zijn hersens. Ook daar was het publiek er tegen „Dat moet nu een heer voorstellen," klaagde een opgedirkt jongmensch, en hij kreeg direct een draai om de ooren van Pim. Pim was nog dezelfde gebleven — driftig, goeig en rijksdaalders-leenerig. Terstond na het onvermijdelijk procesverbaal leende hij mij een rijksdaalder — hij hield me f 25 voor: „Kan je ook hebben, hoor, mag je hebben, zeg." Voor alle zekerheid nam ik den rijksdaalder maar — stel je voor, als je later toch die 25 pop terug moet geven.

In de dancing ging alles wat vrijer toe — alle dames kregen een beurt, ook de dikke en

leelijke en gevorderde. En weer viel het me op, dat de getrouwen zoo op de dames gesteld waren — de ongetrouwen waren zoo wel bij de dameskapel als in die dancing de onverschilligste. Pim beloofde me tusschen twee dansen door het ontwerp voor de kinderkamer van P-Haatje: „Je komt naar Veen-schoten, je logeert een week of drie bij ons en P-Haatje krijgt een kamer, waar ze van op zullen kijken.” „Je was altijd een beetje artistiek”, zei hij nog, zooals een ander zou gezegd hebben „je was altijd een beetje getikt.” Voor alle zekerheid vroeg ik, of P-Haatje bestond of een hersenschim was. „Waarempel bestaat P-Haatje — dat is een zoon van me, snap je — snap je nog niet?” „Ik snap P-Haatje niet”, weifelde ik, „is dat een naam?” „Of het een naam is, een firmanaam van mijn schoonvader, P. H. Wibbels, kalksteen. Bij de stations, overal staat het.” Nu had ik zekerheid met P-Haatje en een ontwerp — een geweldige bof. Pim zat er goed in, hij zei het zelf. In mijn onnoozelheid vroeg ik, of de praktijk in Veen-schoten zoo goed ging; voor zoover ik me herinneren kon had Pim zijn doctoraal gehaald. „Een practijk in het Veen — hij is goed, jongens; heeft ooit iemand van een practijk temidden van het Veen, ons Veen, gehoord?”

— „IJzerwinkel“, zei hij plotseling eenvoudig en heelemaal niet aangeschoten, „ijzerwinkel, goedgaande ijzerwinkel — ik ben geen gentleman (en hij sprak het extra Hollandsch uit), maar een ijzer-prolurk — ijzerwinkel, Veen-schoten, kinderkamer voor P-Haatje, leeftijd drie tot twaalf jaar, onthoud het“, maande hij plechtig.

Natuurlijk onthield ik het. Het deed er niets toe, dat ik nat werd en koud tot op het gebeente op den langen kalen weg met brug en beek, knotwilgen en spaarzame villa's langzaam overgaande in de dorpsstraat met lage huisjes. Ik mocht nat worden, ik kon er tegen, en het ontwerp, het kostbare, zorgvuldig bedachte ontwerp voor de kinderkamer van een teeder kind was in een mapje opgeborgen; dit mapje was extra voor het ontwerp gemaakt. Het ontwerp had met alles rekening gehouden — den schoonheidszin van het kind van drie tot twaalf jaar, lage, doch ook voor een twaalfjarigen bereikbare meubels, een schelmsche pop en een eend voor den vierjarigen, een bescheiden boekenkastje voor den twaalfjarigen, divan met bergruimte voor drie- tot twaalfjarigen leeftijd — alles in zachte doch vroolijke kleuren. De staaltjes voor kussens, gordijnen en bekleeding had ik

uit vier verschillende magazijnen bij elkaar gezocht. Kortom, men had zijn best gedaan, om voor een kind van zijn derde tot zijn twaalfde levensjaar een aangenaam verblijf te bedenken.

Het kind hing aan de lamp en maakte van daaruit de bewegingen van een slingeraap naar gordijnen, canapé's en stoelen. Of dit slingeren te beschouwen was als een atavistisch overblijfsel uit den oertijd, toen onze voorouders nog in de boomen slingerden, dan wel eenvoudig-weg te verklaren was als een van papa Pim overgeërfde opbruisende levenslust en vitaliteit, wil ik daarlaten. Die lamp hield het uit; het was er een uit Veenschoten, zei Heintje, het dorpsdienstmeisje. Ik dacht met bezorgdheid aan mijn lamp uit naturel shantung en overwoog vlug eenige soorten steenhard imitatie-perkament. P-Haatje was een tierig, zwaar kind, het leek op zijn vader. „Aj nou niet naar hem kiekt, doet ie niks,” verklaarde Heintje, „maor aj je effes met em bemoeit, begint ie subiet.” Ik nam de proef en het kwam uit — dus ik bemoeide me niet met hem. P-Haatje werd doodstil, en ik vond hem even wel sympathiek. Toen hij dat merkte, ging hij weer als een bezetene slingeren, afgewisseld door laden uittrekken en derzelfs

inhoud op den grond verstrooien — ik had hem per ongeluk even op zijn bolletje getikt.

Er schijnt in een ijzerwinkel nog een heel andere kou te heerschen, dan op welke koude plaats ter wereld ook. Het was een ijzeren koude, ik kan het niet anders noemen. Noodig was die kou niet, want Pim verkocht ook kachels. Pim zei haast niets bij mijn aankomst — alleen werd hij kwaad toen ik het koud vond. „Was het maar koud,” bromde hij, „dan zouden ze tenminste schaatsen rijden — daar heb ik op één dag soms 500 gulden in omgezet . . . en wat koopen ze nou — varkensringen koopen ze.” „Wat zijn dat?” vroeg ik. „Ringen met punten,” antwoordde hij ongeduldig, „dan kunnen ze niet meer wroeten, die krijgen ze dan in hun neus, die punte.” — Hierna kwam een lange pauze. Ik dacht ingespannen over de ongelukkige varkens na en over de listige gemeenheid der menschen. „Gemeen is dat,” was mijn conclusie. „Waarom gemeen?” zei Pim opstuiverig, „het zijn varkens — weet je wat ik op zoo'n ring verdien?” „Nee,” antwoordde ik, „wat verdien je?” „Eén cent, één heele cent op een varkensring. „Hij bood me niet eens een cigaret aan, niets — geen thee, geen stoel zelfs. „M'n vrouw is uit — hoe vindt je het jongetje?” ver-

waardigde hij me nu te vragen via de vrouw.

Toen hij het ontwerp zag, kwam er voor het eerst een lach bij hem op, maar niet de gulle, prettige lach van de dameskapel en de reünie — bewaar me — het was een satanslach in een ijzerwinkel: „Wat zal het Veen van zooiets zeggen,” brulde hij bijna stikkend, „iets voor ons, in ons Veen — ze zullen zeggen, van Bruggen is gek geworden, een kiekkast uit de stad, och hemel ja, dat Veen bij ons!” Het begon langzaam te sneeuwen, natte smeltsneeuw, die direct weer in het niets overgaat. Een boer kocht nog een emmer. Pim stond achter de toonbank, en ik had mijn ontwerp weer terug. Bij het teruggeven had ik bemerkt, dat Pim zware polsen had — echte slagerspolsen. Onwezenlijk stonden de ploegen, waschtobben, petroleumlampen en schoppen in avond-schaduw over te gaan. Toen de boer, na onmenschelijk lang emmers uitgezocht te hebben, vertrokken was, vond Pim me bij het bureau staan met aschbakken vol asch en vreeselijk riekende sigarenstompjes. „Dat zijn nou varkensringen,” wees Pim op iets moorddadigs — doch ik keek naar de portretten. „En dat zijn mijn vrouw en mijn schoonouders, je weet wel van de firma, waar P-Haatje naar genoemd is.

Aardige vondst, hè, van mijn vrouw — P. H. Wibbels, snap je?" Ik snapte, dat ik het ontwerpje heelemaal moest wegbergen in het mapje, niet nogeens vragen er met vrouw en familie over te spreken. Deze familie zou een eensgezind vijandig front vormen — dat zag ik nu wel. De portretten stonden tusschen de varkensringen — portretten van menschen, die het goed gaat, nette maatschappelijke firma-menschen — menschen zooals de staat ze hebben moet. Wibbelsen met beide voeten stevig op de aarde, i.c. op de karpetten staande.

Een geanimeerd borreluur, een dameskapel, een dancing — het kunnen verrukkingen in een mannen-bestaan worden; ik begreep het volkomen — ik begreep ook, dat op zulke oogenblikken charmante dingen beloofd worden — men is een ander. Ik had in plaats van de 2,50 de f 25 moeten aannemen. Pim was volkomen vergeten, dat ik die van hem geleend had. — „Merci, hoor, was het absoluut vergeten," zei hij verstrooid, toen ik mijn stevigen rijksdaalder zoo eerlijk teruggaf, ezel, die ik was. „Hoor je die voetstappen?" vroeg hij. Ja, ik hoorde wel iets buiten. En er viel ook aldoor nog natte sneeuw, die terstond dooide — nooit heb ik geweten, dat zelfs

sneeuw iets vreeselijks kan zijn. „Dat is de knappe winkeljuffrouw van Reinders,” mediteerde Pim bijna droomerig. „Wanneer ik hier in de winkel zit, weet ik precies, wie voorbij gaat — zonder te kijken en hoe laat het dan is — hoor maar, damesstapjes.” — Damesstapjes — stilte — sneeuw — Veenschoten. Het woord damesstapjes, geloof ik, gaf den doorslag. Ik wilde weg — en ergens in mijn hersens was ik blij, dat het met het ontwerp niet doorging, al had ik het ook nog zoo noodig. Ik wilde weg, weg van het ijzer, de varkensringen, de firma Wibbels, de ijzige kou — en de ongeziene damesstapjes. Weg van het Veen, waar je langzaam in wegzinkt — in verveling, dorpsgezeur, centen-tellen en horretjes-kijken. Er kwamen visioenen van veenmoerassen bij me opdoemen, waarvan ik eens gelezen had — ik stelde me een taaie vette modder voor, waar je door opgezogen wordt. Pim van Bruggen zou opgezogen worden, de ijzerwinkel, waarin hij door zijn schoonvader „gezet” was geworden, een vrouw met nu al een onderkin, de schoonouders Wibbels en een kind, dat naar een firma heette, Het kind hing weer aan de overmassieve lamp, toen ik de woonkamer doorstootte, verbaasd door Pim nagekeken. Hij zei

nog iets wat een beleefdheid moest voorstellen — van jammer, dat mijn vrouw er niet bij was of zoo. „P-Haatje, geef eens een handje.” Doch P-Haatje zat al als een zwaar soort aapje om het koperen rookstel gewikkeld — grijnzend, kraaiend en schreeuwend.

O, alle filmaffiches, de leelijke ook, zelfs „Krullekopje”, de blokbandauto's, de haringkarren met de lampjes, ruzies in de Paardenstraat, ars, lippenstiften, bananschillen, waar desnoods op uitgegleden wordt, rommel, lawaai, leven, leven — alles beter dan het ijzermoeras. — Bij het volgende lustrum moet er iets bijzonders voor Pim gedaan worden, iets met roze lampekapjes en mooie danseresjes en languissante muziek, waarbij je na veel borrels tranen in de oogen krijgt.

EEN ZEKERE JUFFROUW LEIDA.

Soms is het werkelijk pijnlijk achter de waarheid van sommige dingen te komen — ik wou, dat die man van „Het Steun” zijn mond had gehouden. Alles zou gemakkelijk en idyllisch verder gegaan zijn met Juffrouw Leida en haar vijf kinderen. Ze zou van tijd tot tijd wat boter van me meegenomen hebben en, als de gelegenheid zich voordeed, enkele paren zijden kousen — de oudste meisjes kwamen ook al aardig in mijn maat. Verder verdween wel eens spoorloos een zwarte rok, zoodat het mantel-costuum, waar hij een deel van uitmaakte, geen reden van bestaan meer had. Juffrouw Leida bezat een voorkeur voor zwarte costuum-rokken, en dat is voor een arm mensch zeer begrijpelijk — zwart kan je overal zoo goed bij dragen. Het manteltje kreeg ze dan ook wel op de een of andere manier — ik had er immers toch niets meer aan. Alle familieleden, kennissen en nette lui vroegen: „Hoe kan je zulk een slecht onbetrouwbaar mensch nog langer bij je in betrek-

king houden?" — wanneer ik anecdotische kleinigheden vertelde op het gebied van boter, kousen en rokken. Nu vind ik de begrippen slecht en onbetrouwbaar begrensd en betrekkelijk. Ik ken hoogst fatsoenlijke menschen, die er niet aan zouden denken ook maar het geringste bij me weg te nemen, en er zijn er bij, die zelfs nooit een keertje liegen, — en toch denk ik telkens, wanneer ik ze aankijk: „Wat hebben jullie een onbetrouwbare, slechte tronie!" Velen hunner zitten in eere-comité's, dus ze kunnen onmogelijk slecht zijn — anderen spelen het klaar 25 jaren achter elkaar aanzienlijke posities te bekleeden met een jubileum erbij — hoe zouden die onbetrouwbaar kunnen zijn! Misschien is het een optisch bedrog, dat ik aan mijn oogen te wijten heb, om zulke infatsoenlijke menschen zoo ongunstig te zien. Misschien ook hebben bankconto's, eere-comité's en posities zulk een veredelenden invloed op ze gehad, dat de slechtheid en onbetrouwbaarheid van hun „onderbewust-zijn" daardoor geabsorbeerd is geworden en alleen nog door mijn profane oogen worden waargenomen — en het kon eens zijn, dat zij geen boter, zijden kousen of costuumrokken van iemand anders noodig hebben, omdat ze

niets met „Het Steun" uitstaande hebben.

Eigenlijk had ik me wat meer op de hoogte behoorlen te stellen met de instelling „Het Steun" genaamd. Soms opperde Juffrouw Leida vage angst-vermoedens, die met Het Steun te maken hadden: „Als ze van Het Steun er maar niet achter komen," herinner ik me nu vaak gehoord te hebben. Maar een mensch hoort zooveel. Woorden als cultuurbolsjewisme, gave gulden en ideologische oorlog bijvoorbeeld geven me het gevoel van weer op school te zijn en er niets van te begrijpen. Van Het Steun kreeg ik op den duur den indruk van een boeman, die iets niet weten mag. Doch men behoort niet zoo te zijn, dat geef ik direct alle verstandige correcte menschen toe. Men behoort de dingen na te gaan en te begrijpen als modern mensch; men kan, wanneer men wil, alles in de couranten te weten komen tegenwoordig. Maar ik lees nu eenmaal liever over de Chineesjes in Katendrecht en feuilletons met moorden op ijzeren trappen. Ik hoor Juffrouw Leida ook veel liever over haar man met den drievoet vertellen, dan over Het Steun, waar ze toch zelf ook niet graag over spreekt.

Ja, die man van Juffrouw Leida loopt aan een drievoet, hij is aan de beterende hand, hij

wordt al dikker en dikker — al zoowat 3 jaar lang, hij is als slachtoffer van zijn beroep eens van een dak gevallen en heeft daarbij zoowat alles gebroken, wat bij een mensch breekbaar is. Maar hij is aan de beterende hand. Goddank, de man en vader — als er nou maar niet „framboze" bijkwamen, zegt Juffrouw Leida. Er zijn eenige onjuistheden in het verhaal — soms wordt deze ongelukkige man in Haarlem, dan weer in Scheveningen of Laren verpleegd — ik vind dat vele gesjouw niet goed voor iemand, die zoowat alles gebroken heeft en nog trombose schijnt te hebben. Ergens heeft die man van Juffrouw Leida iets nevelachtigs en vaags voor me; daarom spreek ik zeker zoo graag over hem met haar. Het geheimzinnige trekt altijd aan. Ik weet precies, hoe de oude moeder van Juffrouw Leida er uitziet, wat ze graag eet en welke haar gewoonten zijn. Zelfs de oeroude zuster van die moeder staat scherp omlijnd voor me, kaarsrecht met nog alle tanden en met een figuur „as een jonge meid". En ik weet precies, hoe de broers van Juffrouw Leida gestorven zijn — „de een heit een zuiplap uit het water gehaald en fuile dampe binne gekrege, nou loopt die zuiplap nog rond en me arme broer is dood." En de andere is met een scherm om

zijn bed gestorven op een ziekenzaal en had aldoor geroepen: „scheije, scheije — hij wou al lang van ze wijf af, voel u wel?” Zoo duidelijk zie ik die familie voor me, de dooden en de levenden. Maar de man van Juffrouw Leida blijft een schim, die zich aan een drievoet voortsleept. Den drievoet zie ik heel scherp — het zal zoo iets zijn, waar kleine kinderen achter schaatsen leeren rijden. Doch de man krijgt geen contour voor mij, hij komt niet uit de verf. Hij schijnt een eenzelvig mensch te zijn, want hij geeft niet om ziekenbezoek. „En de reiskoste — voel u wel — heelemaal naar Scheveninge.” De vorige maand zei Juffrouw Leida, heelemaal naar Haarlem. Van enkele bezoeken vertelt Juffrouw Leida, doch het is steeds een erg monotoon verhaal — hij wordt dikker en dikker, hij loopt aan een drievoet en misschien wordt het been niet meer zoo goed als het was Die eene doode broer krijgt nog steeds bloemen op zijn graf gebracht; hij is gelukkig hier in de buurt begraven — dan kan je nog eens met hem praten. En de andere had heel lange wimpers en dat stond zoo mooi op zijn gestorven, wasbleek gezicht. God, wat zijn die broers levend en heelemaal en dichtbij te zien en wat is die man met den drievoet ver weg.

Juffrouw Leida heeft maar enkele mensche-
lijke zwakheden: het schijnbaar in trance weg-
nemen van reeds genoemde voorwerpen, de
vijf kinderen moeten op de een of andere
manier erg mooi gekleed gaan, en zij zelf
wordt graag „mevrouw” genoemd. Zij brengt
het graag in gesprekken te pas: „En toe zei
die winkeljuffrouw — gunst Mevrouw, wat
staat die jurk uw dochttertje faan, nee heusch,
Mevrouw, die moet u nemen, Mevrouw —.”
Ik heb er een soort van compromis op ge-
vonden door „Juffrouw Leida” te zeggen. Ik
zou haar met alle plezier van de wereld ook
Mevrouw willen noemen, maar van mij ver-
langt ze dat niet. Trouwens, Juffrouw Leida
klinkt veel aardiger dan Mevrouw — me-
vrouwen zijn vaak te corpulent en hebben
mannen, waarvan men precies weet, wat ze
doen, wat ze verdienen en welke hun vooruit-
zichten zijn. Ik geloof, dat die man van
Juffrouw Leida niet veel vooruitzichten heeft.
Het zal moeilijk voor hem worden met die
drievoet, die vijf kinderen en Juffrouw Leida,
die zoo graag een Mevrouw wil zijn. Hoewel,
wat „manier van tak” aangaat, zou Juffrouw
Leida vele mevrouwen een goed voorbeeld
kunnen zijn. „Manier van tak” is een kleine
woord-variatie van haar op het door alle

beschaafden zoo gaarne gewenschte, doch zeldzaam voorkomende gevoel voor tact. Het hangt samen met iets, dat op het juiste oogenblik geschieden moet. Op het juiste oogenblik lachen, huilen, een paar bloemen bij de hand hebben, een paar woorden, maar de juiste woorden — op het juiste oogenblik zwijgen kunnen.

Dat kon Juffrouw Leida's medehelpster, Frau Frieda nu niet. Eigenlijk was Frieda uit Westfalen, beter gezegd uit Holzminden, juffrouw Leida's „Vorgesetzte". Frieda was huisbewaarster bij me. Ergens had ze ook nog een klein Hollandsch, ongelukkig mannetje met een positie-tje, door Frieda „Taaïs" genoemd, en hiermede den onderworpen Thijs bijna bedekkend met schande door hem den naam van een courtisane te geven. Frieda uit Westfalen was eerlijk, vlijtig, rechtschapen en plichtsgetrouw. Ze noemde Juffrouw Leida „de werkschter". Ten slotte was Juffrouw Leida ook als werkster bij me gekomen — ik zag haar in het begin veel boenen en trappen doen en door Frieda gecommandeerd worden. Frieda braadde veel reuzel uit, keek me met trouw-Duitsche, doch ver uit een breed gezicht uitpuilende blauwe oogen rechtschapen aan, liep zwaar met eenigszins naar binnen

gekromde beenen en deed altijd haar „Pflicht". Overigens was Frieda een frissche nette vrouw — dat zei tenminste iedereen, die bij me kwam: „Waarom houdt je die nette frissche vrouw niet en gooi je die onbetrouwbare slons er niet uit?" Maar ik kon de nette frissche vrouw nu eenmaal niet uitstaan — ze had geen manier van tak, ze ging ostentatief stofzuigen, wanneer ik juist iets prettigs wilde doen — naar de wolken kijken of lezen of niets doen (denkelijk om het nuttelooze van mijn bestaan te demonstreeren. Ze liet het expres uitkomen, dat Juffrouw Leida een paar kousen van me weggenomen had — ze vroeg streng: „Zaain die kouschen van u, Mefrau?" Per ongeluk zei ik ja. God, wat was die Frieda uit Westfalen eerlijk „entrüstet" en triomfeerend: „Baai die werkschter in de tasch gefunde — wenn man nur zu seinem Heiland betet, da heb ik altaid vertrouwen in, die bringt alles an das Licht." Aldus den Heiland toteen soort hemelschen rechercheur makend, verried Frieda op deze manier Juffrouw Leida. Juffrouw Leida glimlachte zacht en zei, dat ze die kousen had willen stoppen voor me. Het waren helaas nieuwe kousen — er was niets aan te stoppen. Juffrouw Leida en ik werden samen verlegen voor de rechtvaardige Frieda.

Juffrouw Leida had den vorigen dag nog gehuild, omdat ik huilde — echte dikke tranen — ik huilde om de „Ballade der Seeräuber“, die voor de radio door Ernst Busch gezongen werd. Ik ben soms sentimenteel, vooral, wanneer ik er nog een beetje ander verdriet bij heb. Juffrouw Leida huilde zoo beeldig mee — ze heeft zulk een mooi fijn gezicht en ze is een van de weinige menschen die huilen goed staat — „as ik soms zoo'n lied hoor, denk ik ineens aan al me verdriet“, zei ze vertalend wat ik zoowat dacht. Juffrouw Leida huilde ook bij de door hemelsche gerechtigheid teruggevonden kousen — Frieda uit Westfalen was eerlijker, plichtgetrouwer, onuitstaanbaarder dan ooit. Vlak daarop ging ze reuzel uitbraden en heel hard trappen op en af loopen met dingen die rammelden, en Taais verwijten, dat hij zijn voeten niet geveegd had. Het speet me voor Taais, die ik graag mocht — hij was zoo stil en bescheiden, en onwillekeurig neemt men het voor de verdrukten en ellendigen op. De arme Thijs mocht sinds zijn huwelijk niet meer voetballen en geen borreltje om den hoek gaan drinken — hij mocht alleen maar dat heele kleine positie-tje hebben en daar de centjes van bij Frieda brengen, en Frieda spaarde ze dan op. Ik hoop, dat

Thijs den moed zal hebben nog eens van haar weg te loopen. Eigenlijk gaat het in het leven onrechtvaardig toe — dat wordt zooveel gezegd — en ditmaal zeiden mijn familieleden en kennissen het weer heel vaak: „Nu wil je die keurige frissche vrouw uit haar betrekking doen, omdat ze zoo eerlijk is en geen kousen steelt, en nu krijgt dat diefachtige mensch nog een betere betrekking op den koop toe — je bent ook niet wijs.”

Ik geef het toe — ik ben niet zoo heel wijs. De keurige Frau Frieda werd vlug hierna opgezegd om een onbeduidende reden, maar eigenlijk wegens gemis aan „tak” en Juffrouw Leida werd een soort externe huisbewaarster, goed gezien werd ze alles bij me. Ze bracht haar kinderen als hulp mee — heelemaal gratis, zelfs de kleintjes van 5 en 8 jaar stonden eieren te kloppen in de keuken. De oudste paste mijn japonnen aan. Juffrouw Leida was eenigszins te vroeg getrouwd, ze had moeten trouwen, vertrouwde ze mij schuchter toe — zoo kwam het, dat ze met 33 er als de beeldschoone zuster van haar 15- en 17-jarige dochters uitzag. Het ras van den man met de drievoet scheen niet zoo nobel te zijn als het ras, waar Juffrouw Leida uit voortkwam — wanneer ik de thans zoo gewaardeerde en

moderne rastheorieën ook eens mag aanbren-
gen. De kinderen hadden ordinaire gezichtjes
en ordinaire stemmetjes. Juffrouw Leida sprak
verrukkelijk zacht — het leek of ze alles aaide,
den grond, de trappen, haar kinderen en mijn
kleeren. Ze liep zonder eenig geruisch. Ze
deed soms iets met „Karolien”, zoodat de
woning naar een armen-ziekenhuis ging
ruiken — ze ging erg kwistig met het goede
om, dat creoline bleek te zijn — „voor de
frissigheid en omdat mevrouw zoo'n hekel aan
de stofzuiger heeft — 't is ook een zenuwe-
geluid.” Het werd heelemaal een beetje
armenhuys bij me op een gezellige manier.
Mijn deftige kennissen kwamen niet meer bij
me, dat had ik dus ook al aan Juffrouw Leida
te danken. Er werden veel flensjes gebakken,
litersgewijze „Gazeuse” gedronken. De trap-
pen glommen niet meer erg. En als de kin-
deren nu eens Zondags niet op straat konden,
omdat ze geen heele schoenen hadden,
kwamen ze vlug bij me voor de gezelligheid.
(Mijn maat schoenen paste hun niet). Het huis
stond altijd vol bloemen — op de gangen, op
mijn atelier — overal. Het was een alleraar-
digste attentie van Juffrouw Leida en haar
kinderen — Zaterdags kreeg ik dan de reke-
ning van den bloemenman. Met die schoenen

was vaak iets naars aan de hand — de schoenen, de huisbaas, Het Steun — deze woorden spraken Juffrouw Leida en haar kinderen uit, of ze de apocalyptische onheilen op wilden noemen.

De kinderen werden door mij „uitgeteekend". Dat spaarde me ook weer modellen. Ze zaten doodstil met hun ordinaire gezichtjes voor me. Ze spraken allemaal over filmsterren, ze wilden allemaal filmster worden, zelfs het jongste, dat met 5 jaar nog niet goed spreken kon. Bij de geboorte van dat kind scheen iets gebeurd te zijn, iets geheimzinnigs en duisters, waar Juffrouw Leida even op zinspeelde. Wanneer ik één van die kinderen teekende, zong Juffrouw Leida zacht en melodieus en treurig iets over smart — tranen — afscheid en liefdesleed. Het was met de 5 kinderen en Juffrouw Leida samen rustiger en stiller in huis, dan 't met de oprechte, vreeselijke Frieda ooit geweest was. Er stond altijd koffie op — het rook naar armen-ziekenhuis en bloemen en koffie.

Toen kwam Het Steun — Het Steun was iets tusschen heer en man in. Juffrouw Leida was er plotseling niet meer — de kinderen waren ook ergens verborgen naar het scheen. Van Het Steun kreeg ik het soort uitbrander,

dat ik me nog van booze leeraren en beleedigde ooms en tantes herinner. Ik had iets aan Het Steun moeten opgeven, geloof ik, dat Juffrouw Leida verzuimd had. Ik had me ook strafbaar gemaakt, zei Het Steun. Iedereen had zich strafbaar gemaakt, Juffrouw Leida vooral en dat nog wel bij een Mr in de rechten aan huis. De Mr in de rechten was ook strafbaar, heel erg zelfs — want zoo iemand behoort dat toch te weten, verweet Het Steun. En misschien omdat ik zoo passief bleef en een beetje recalcitrant, net als vroeger bij de tantes en leeraren, speelde Het Steun zijn laatste troef uit: „Die vrouw schijnt nog wel te deugen“, informeerde Het Steun valsch, „maar de man“ Er kwamen echt veel stip-peltjes achter dat woord „de man“. En zooals vroeger op school had ik lekker een antwoord bij de hand — ik zei „De man is ziek, die loopt aan een driepoot en heeft trombose.“ — „Aan een driepoot loopt ie“, beaamde Het Steun langzaam, maar niet in het ziekenhuis — ha — ha — ha, het ziekenhuis is goed, die hebben u er ook tusschen genomen. Hij loopt aan een drievoet,“ herhaalde Het Steun treiterig langzaam, „hij is werkelijk leelijk neergesmaakt geworden — bij die roofaanval, gelukkig maar — een zware jongen.“ „Hoeveel

heeft hij?" vroeg ik tam. „Nog 2 jaar te goed," antwoordde de man met een diepe plechtige stem — „7 jaar bij elkaar."

Alle gezelligheid is nu verdwenen. Juffrouw Leida loopt aldoor te huilen, ze werd zoo graag „Mevrouw" genoemd — ze kleepte haar kinderen overdreven keurig aan. Het was alles zoo netjes en goed in elkaar gezet — een arme vrouw met 5 kinderen met een man in 't ziekenhuis — slachtoffer van zijn beroep, zoo te zeggen, een man met een drievoet. Ik durf haast niet meer te vragen: „Hoe gaat het met uw man?" Zóó iets eenvoudigs kan je al niet meer vragen.

Soms is het werkelijk pijnlijk achter de waarheid van sommige dingen te komen. Ik wou, dat die onzalige man van Het Steun toch maar zijn mond had gehouden. Maar Het Steun schijnt nu eenmaal geen „manier van tak te hebben

METAMORPHOSE.

De butler-huisbediende-voor-alles Karel moest het op de een of andere manier trots zijn bescheiden neergeslagen oogleden gemerkt hebben, dat ik hem met aandachtige bewondering gadesloeg — de butler-huisbediende-voor-alles van mevrouw Van Berch van Vleuten. Ik weet niet, of de samenkoppeling van butler met huisbediende-voor-alles een in Engeland, immers het land van de butlers, gangbaar begrip is. Maar mevrouw Van Berch van Vleuten had o.a. ook gewild, dat Karel een soort van butler bij haar representerde — en Karel was het geworden. De zoo onschuldig lijkende lettertjes „o.a.” kunnen veel beteekenen, veel onheil, veel onbenulligheden en soms alles. Bij mevrouw Van Berch van Vleuten beteekenden ze alles — het onheil, de onbenulligheden en het leven. O.a. had mevrouw Van Berch van Vleuten haar echtgenoot de pleinvrees bezorgd — sinds de tweede maand van hun huwelijk — voor dien tijd had de heer v.B.v.V.

niet geweten, wat zenuwen, laat staan pleinvrees beteekende. O.a. besloop mevrouw Van Berch van Vleuten kasten, laatjes en alle andere soorten houtwerk eenige malen 's daags met een in terpentijn gedrenkt kwastje — „tegen den houtworm” verzekerde ze met een zoetelijk zelfbewust glimlachje. En o.a. had deze zelfde mevrouw met een soort van magie, die ik de strenge magie zou willen noemen, den werkellozen kaaiwerker Karel tot een wonder van beschaafdheid in een wit met rood gestreept jasje gehypnotiseerd. Tijdens het z.g. ruwe werk, de huis-, gangen-, vensters- en trappen-bediende-afdeling van zijn merkwaardig beroep, verscheen Karel in het practische, doch elegant uitheemsche, blauwe schort der Parijsche kellners uit de meer eenvoudige gelegenheden — o.a. door mevrouw Van Berch van Vleuten als geschenk voor Karel uit Parijs meegebracht. Hoewel dat donkere blauw zeer goed kleurde bij de witblonde haren en de uiterst lichte huidskleur van den aldus uitgedoste, was de aanblik, die Karel in het wit met rood gestreepte jasje bood, niet te overtreffen op het gebied van deftigheid en fatsoen. Ging Karel dan nog in genoemd gestreken en gesteven jasje rond met een korfje, waarin

het eenvoudige dagelijksche brood tot een pyramidetje van kunstzinnigheid en verfiijning was opgebouwd, dan zal niemand zich meer verwonderen, dat er een zekere jaloezie in me opkwam ten opzichte van mevrouw van Berch van Vleuten. Van de sierlijke figuurtjes en bloemetjes op de boter aangebracht kon ik mijn blikken niet afhouden — ze hadden een biologeerende uitwerking op me.

Mevrouw van Berch van Vleuten zei met triomfeerenden trots deze blikken volgend: „Elken dag een ander figuurtje op de boter en het brood anders gerangschikt, alles van mij geleerd, niet waar, Karel?” Misschien knipten even de neergeslagen oogen met de zeer lichte wimpers in het gesloten gelaat van den voorbeeldigen mensch, misschien werden zijn bleeke kaken een ietsje levendiger gekleurd — verder gebeurde niets op het compliment, dat mevrouw van Berch van Vleuten zichzelf gaf. „Trek je jasje recht,” beval ze dan op een commandeertoon. Nu was er noch op het jasje van Karel, noch op de wijze, waarop dit kleedingstuk het rijzige figuur omsloot, iets aan te merken. Des te meer zou er uitgewijd kunnen worden over de manier, waarop mevrouw van Berch van Vleuten het simpele woord „jasje” uitsprak.

Misschien heeft de uitspraak van dit woord toch nog iets met dit verhaal te maken, zooals de pleinvrees van den echtgenoot en de wondere volkomenheid van Karel er eenigszins mee samen hangen — alles heeft een merkwaardig verband op dit ondermaansche, de eenvoudige zoowel als de ingewikkelde dingen van het leven. Het woord jasje nu sprak mevrouw van Berch van Vleuten als volgt uit: Men neme de Duitsche sch phonetisch in plaats van de s en slikke de daaropvolgende e volkomen in. Dezelfde eigenaardige uitspraak kon ik bij het woord „halsje" waarnemen: „Karel, wees voorzichtig met het halsje." Dezen meer dan overbodigen raad kreeg Karel ten opzichte van een sojafleschje, waar hij bijna op de wijze der Japanners de kunst van het bloemen schikken in demonstreerde. „Veurzichtig," sprak mevrouw van Berch van Vleuten uit. Wanneer ik hier nog bijvoeg, dat deze mevrouw met den wijsvinger van haar dorre dameshand langs richels, spiegels en andere dingen streek, waar stof zich placht op te hoopen, en bij het vinden van deze substantie den naam KAREL in het aldus ontwaarde stof schreef, behoef ik hier niet veel meer over aard en karakter dezer dame te zeggen.

En eigenlijk zal het niemand meer erg verwonderen, dat Karel zich op een dag bij me aanmeldde. Hoewel — mij verwonderde het bovenmate, Karel op een ongewoon uur in een doodgewoon, afgedragen, donkerblauw cheviotpak voor me te zien — zonder het gesteven gestreepte jasje, zonder het aangenaam aan Parijs herinnerende joyeuse kellnerschort. „Wilt u me hebben?” vroeg hij eenvoudig als een ongeduldige onstuimige minnaar. Ik zei direct ja, denkende aan den regelmatig, keurigen gang van zaken in den huize van Berch van Vleuten, denkende aan de prachtig gerangschikte sneden brood in het korfje. En als lieflijk visioen zweefden de bloemen en figuurtjes door mijn gedachten, die in het zuivelproduct boter aangebracht kunnen worden. De woorden „wilt u me hebben” waren de eerste klanken, die ik van Karel mocht vernemen. Tevoren was ik steeds met een onvergelykelijke, kleine buiging door hem ontvangen, wanneer ik bij de familie van Berch van Vleuten moest zijn, een buiging, die hem denkelijk na lang instudeeren door mevrouw van Berch van Vleuten bijgebracht was.

Met het te schielijke „ja” begon ik de reeks van fouten in te zetten, die me door velen en door mevrouw Berch van Vleuten in 't bij-

zonder als gebrek aan goede manieren en gebrek aan gedistingueerde reserve worden verweten. Ik had iets mevrouwachtigs moeten doen door afgemeten naar de oorzaak te vragen van het weggaan bij mevrouw Van Berch van Vleuten — in plaats daarvan informeerde ik nieuwsgierig: „Waar is dat leuke rood en wit gestreepte jasje van je?” En onwillekeurig sprak ik het woord jasje uit op de reeds boven aangeduide manier van mevrouw Van Berch van Vleuten. „Dat heeft dat mensch gehouden,” antwoordde Karel, en hierop nu zou ik elke vertrouwelijkheid in toon hebben moeten afsnijden met streng terecht te wijzen: „Mevrouw Van Berch van Vleuten is geen mensch, maar een mevrouw,” en misschien daarmee onbedoeld de waarheid benaderd hebben. Doch het ontbreekt me aan alle gevoel voor prestige. Ik liet mevrouw Van Berch van Vleuten „een mensch” zijn en had hierdoor een woordenstroom bij Karel ontketend, die me verrast en nieuwsgierig deed toehooren. Ik gaf hem een Voorburgje, een zoetelijken, onschuldigen drank, om hem op zijn gemak te zetten. Dat Voorburgje nu heeft mij de reputatie geschonken van „zeer ordinair” en „een schepsel” te zijn — een reputatie door mevrouw Van Berch van

Vleuten overal over mij verspreid, doordat Karel in overdreven oprechte dankbaarheid van dit onnoozele drankje bij een laatsten nogal heftigen afscheidsstrijd om het rood-wit gestreepte jasje gezegd zou hebben: „Die dame gaf me direct een glaasje Voorburg, dat is nu eens een echte mevrouw.” — Men zou een heele filosofie over de begrippen mensch, mevrouw, dame en schepsel kunnen opbouwen, maar Karel liet me geen tijd dit thema uit te spinnen. De ingestudeerde buiging kwam werkelijk uit: „Waar vandaan zou ik een buiging hebben? — bij ons mensen zeggen ze besjoer of tabé, en daarmee uit. Maar ze liet me buiging maken, wat most ik doen — ik was werkeloos kaaiwerker en ik boog maar, tot mijn kop draaide. Ja, u lacht nou, maar 't was geen pretje voor een vader van twee kinderen.” Ja, ik lachte — ik zàg mevrouw Van Berch van Vleuten ernstig korte buigingen maken, zàg haar lang en tanig gezicht met den zoetig vertrokken mond en de te hoog geplaatste kleine oogjes en ik zag deze kaaiwerkers-buigingen — doch toen lachte ik al niet meer.

Er kwam een soort overeenkomst tusschen ons tot stand, waarin de volgende punten nagekomen zouden worden door Karel:

1) Wèl het dragen van een gestreept jasje, omdat hij het zelf ook wel mooi vond staan,
2) Volstrekt niet het blauwe schort, omdat hij daarmee „in de maling” genomen werd en hij er al zenuwen door had gekregen. Het resultaat is, dat er nu een bediende-achtig iemand bij me rondloopt, die in het begin van de week in een plezierig schoon jasje verschijnt; maar vanaf Woensdag ongeveer zijn de streepjes van het kleedingstuk niet meer te zien, alles is dan in een neutraal grijs vervaagd. Het soms nog eens in sierlijke pyramidetjes opgebouwde brood heb ik duidelijk tegen genoemd jasje aangedrukt zien snijden, ook als de Woensdag-periode al ingetreden is. En een enkelen keer is er een vluchtig bloemetje op de boter aangebracht. Neen, ik ben geen mensch voor een butler, mij ontbreekt volkomen de strenge magie van mevrouw Van Berch van Vleuten. Het is mij ook onmogelijk Karels naam in het stof te schrijven, om daarna akelig schelms „stouterd” tegen dezen vader van twee kinderen te zeggen. „Ja, stouterd, zei ze tegen me en ondeugd en dat ik bij haar beschaafd was geworden. Ik ben een slaaf geweest met een schort voor — en wat ik alles in me naar binne geslikt heb, 't is te veel voor een vader

van twee kinderen. Elke dag van dat chocoladezand op je ouwe brood, en een eitje, waar een barstje in zat, most ik in dat schort bij de kruijenier terugbrengen — kan u denken, hoe ze me bij die kruijenier aankeken om dat eene eitje en dat schort er nog bij? As ik me effe verkleeeje wou, zei dat (vul iets naars in): „Ga maar gauw zooals je bent, stouterd, een ander zou trotsch zijn op zoo'n prachtig Fransch schort." En Karel geeft een monoloog gekruid met de hooge gemaakte stem van mevrouw Van Berch van Vleuten, die ik alleen maar vergelijken kan bij dat, wat de grootsten op cabaret- en burleske-gebied vertoond hebben. Want niemand zal kunnen tegenspreken, dat de metamorfosen van Karel van heftig uiteenloopenden aard zijn. Want eigenlijk had ik me toch iets anders voorgesteld — het was werkelijk een verheffend gezicht, Karel als butler te zien bloemen rangschikken op bijna Japansche manier — er ging een zekere sfeer uit van de schepping door mevrouw Van Berch van Vleuten uit Karel gemaakt. Ik heb door mijn gebrek aan prestige en mijn nieuwsgierigheid dit moeizaam opgebouwde kunstwerk volkomen verstoord. Ware ik een echte mevrouw of dame en geen schepsel geweest, dan zou er

nu een wonderbaarlijk goed functionneerende butler-automaat bij me in werking zijn.

Doch het vreeselijke woord moet eruit — het woord, waar ik in het begin van Karels entrée tegen had behooren te protesteeren: Ik ben maar een mensch, dat met een ander mensch, Karel genaamd, zoo nu en dan over mevrouw Van Berch van Vleuten en andere merkwaardige verschijnselen des levens heb gesproken. Ik had geen reserve, geen discipline. Daaraan heb ik het te danken, dat het beschavingsglazuur, door mevrouw Van Berch van Vleuten zoo zorgvuldig op Karel aangebracht, langzaam afbrokkelt. In het begin van de week herinnert het gesteven en gestreken jasje nog in de verte aan iemand, die eens een soort butler bij mevrouw Van Berch van Vleuten voor te stellen had. Maar het glazuur is zoowat verdwenen — de werkelooze, die eens kaaiwerker was, komt ruig en duidelijk te voorschijn Er loopt nu een man bij me rond in een tamelijk vuil jasje, die woorden als „mensch” gebruikt en soms nog erger.

DINNER BY CANDLE-LIGHT.

De man van het Electra zou 's middags weer terug komen — hij kon het nog niet over zijn hart krijgen „het licht af te snijden” — hij scheen aan een wonder te gelooven, waar ik al niet meer aan geloofde: dat er namelijk in den loop van den middag wel f 16,48 aanwezig zou zijn. Ook de man van het dwangbevel in naam der Wet was vol meegevoel en gentlemanlike, doch hij kon niets anders dan „exploot doende” ter woonstede van geïnsinuerde zijn dwangbevel afgeven. Twee dagen daarna zou eerst iets gebeuren bij gebreke van betaling met roerende en onroerende goederen — twee dagen zijn lang, wanneer men bedenkt, dat het 48 uren zijn; de kwestie dwangbevel dus maar wegdenken en opbergen.

Het Electra werd dan tegen een uur of 3 afgesneden. Er scheen een valsche zon en de man van het Electra vertelde me tot troost, dat ik tot één van de 65 afgesnedenen behoorde — het maakte voorloopig niet den

minsten indruk op me — alleen vond ik het zoo aardig van dien man, dat hij me ergens mee trachtte op te beuren en zoo beleefd en vriendelijk was. Meestal zijn de menschen onaangenaam en absoluut onvriendelijk, wanneer ze geen 16 Gulden en 48 cent ergens voor krijgen, waar ze meenen recht op te hebben. Daarbij had die man nog al dat werk met afsnijden en troosten. Eigenlijk gebeurde er verder niets bijzonders, ik hoorde geen plof of knal en de wereld verging ook niet — alleen vond ik het telkens weer even vreemd, dat er geen licht kwam, toen ik op een der gangen het licht aanknipte; alles bleef dan donker en dat was ik niet gewend. De gangen en trappen in dit huis aan de kade zijn ouderwetsch donker, en zorgende handen en hersens hebben op elk plekje, waar het maar een beetje donker kan zijn, licht-contacten aangebracht, opdat mijn kostbaar leven beveiligd moge zijn voor ongelukken op struikel- en nekbreken-gebied.

Dan klopt Karel, de huisknecht, die ook al een week loon ten achter is, behoedzaam op de deur; trots het achterstallige loon klopt hij toch nog zoo behoedzaam alsof er een dood-zieke aanwezig is. Hij begint aarzelend over het Electra te spreken — als over een geheime kwaal, die nu door het huis waart: „Voor ons

soort mensche is dat allemaal niet zoo erg," zegt hij onsamenhangend, „maar wat begint u nou? — ons soort mensche behelpt zich nou eenmaal, maar wat mot u nou ete vanavond en hoe mot het met het licht? „Groote God — alsof het voor hem er niet op aan komt; hij maakt zich werkelijk ongerust over me, Karel, en is zelf arm met een ziekelijke vrouw en kinderen, die ook niet sterk zijn, en heeft nooit iets gehad — nooit. Ik heb van alles gehad, in overvloed — te veel bijna. Diners aan boord, waar geen eind aan kwam met een menu om in een lijst te zetten en een ontbijt, waar men drie gezinnen mee in het leven kan houden een week lang. En het Hradschin heb ik gehad met de Kleinseite, het Louvre, het Luxembourg en de Tuilerieën, den Schottenring en alle goede Breughels in Weenen en de Albertina, waar je de verrukkelijkste teekeningen zoo maar in mappen in handen krijgt. Op den „Ananasberg" in den Hofgarten van Düsseldorf heb ik rhijnwijn gedronken toen ik 20 jaar was met iemand, die 23 was en een „Künstler" nog erbij — en met Carnaval speelden de Zigeuners voor ons — voor ons alleen Eens ben ik in een Meimaand op een kasteel in Gelderland aangekomen — 's avonds. Alles geurde naar Lente, de

kastanjes droegen roode kaarsen, een nachtegaal zong door den nacht — en den dag daarna bloeiden de azalia's zacht geel en ze roken naar liefde. Dit alles heb ik gehad Karel moest op zijn veertiende jaar al zwaar havenwerk doen en zijn hoogtepunt was het verdienen van 19 Gulden in de week op zijn 24ste bij een of ander Veem — en dan kwam tegelijk met de werkloosheid het tweede kind, en door ondervoeding en al dat zware, jarenlange gesjouw zonder vakantie waren zijn longen aangedaan. Hij was eens in Zandvoort geweest met zijn vrouw en de kinderen, maar daar was niets aan geweest. Ze hadden in de rij moeten staan bij de tram en de kinderen waren gaan overgeven en zijn vrouw had gehuild

En ineens heb ik twee kwartjes in mijn hand: „Dat is geleend,” zegt Karel, „en as het niet anders kan ook niet geleend, maar een mensch moet ete en leven — en wat zal ik nou voor u hale?” Ik heb voor een paar dagen tevoren bij iemand, die f 15000 per jaar verdient, f 25 ter leen gevraagd — hij trok een gezicht, alsof ik zijn hartebloed vroeg en zijn ziel erbij. En den volgenden dag kreeg ik het beleefdst, kilste briefje, dat ik ooit van beleefde kille mensen ontvangen mocht — ik

zal nooit iemand meer wat ter leen vragen — de menschen moeten zich dan te diep vernederen voor mij en daar kan ik niet tegen.

Gelukkig heb ik twee kruideniers — ze hebben het zelf gewild — ze liepen me de deur plat, en ik bezat weinig energie — daarom nam ik ze toen maar allebeide. De een is er nog bakker bij — God zij gedankt. Ze hebben me halsstarrig een paar weken lang beloofd voor „worstensaus” te zorgen, tot ze eindelijk inzagen, dat ik worcestersauce bedoelde, en daar konden ze niet aan komen, zeiden ze, de buurtkruideniers — onbekend spul was het. Ze hebben vertrouwen in me, de ongelukkigen; ze weten niets van de dwangbevelen en de Electra-onthoudingen af tot nu toe. Door een eigenaardig spleen van den huiseigenaar wordt plotseling het heele huis prachtig in de verf gezet, een heerlijk soort lakverf komt er op deuren en kozijnen. Het is een lakverf die vertrouwen inboezemt, iedereen vindt het zoo mooi staan en iedereen denkt, dat het mijn eigen huis is, dat ik zelf zoo prachtig laat opverven. Ik leef bij de gratie van een licht glanzend vernis — de kruidenier en de kruidenierbakker hebben door dit vernis het diepste vertrouwen in me gekregen. Ik moet het weliswaar zonder worcester-sauce stellen, maar

daarvoor in de plaats kan ik me te goed doen aan leverworst, kaas, eieren en andere goede, eenvoudige producten, die me in het leven houden; en te bedenken, dat de eene kruidenier er nog bakker bij is — het geluk is werkelijk met me, het geluk en de lakverf. En Karel „As u die 50 cents niet van me aanneemt wil, veraffronteert u me, dus nou weet u het", waarschuwt hij me ernstig vermanend, u moet peterleeuw hebben, en die krijgt u niet op de lat — u ziet er pipsig uit — ik haal een varkenslappie voor 14 cent. „Tegen het varkenslappie protesteer ik, maar ik kan nog kaarsen op de lat krijgen en sardientjes ook. „Ook goed", zegt Karel, „dan heb u nog een paar cente op zak, een mensch moet altijd een paar cente op zak hebbe, anders voelt u zich zoo arremoeig."

Ik wist, dat die oude petroleumlamp niet genoeg licht zou geven — ik wist het van vroeger: een bohème-kamertje bij een Poolsch-duitsche vrouw, een gammel bed, een paar, manke stoelen en een petroleumlamp. Er was altijd iets met die lamp — eens ging ze helemaal niet aan, en ze was juist nog gevuld. Ik hoor den snerpenden gil van Frau Posansky ineens — „Mein Gott im Himmel, das schöne Salatöl!" En ik zag haar voorzichtig de lamp

leegmaken in een bakje door een trechterje. Ik heb het zorgvuldig vermeden een half jaar lang — toen — sla, van welk soort ook te eten. Het was in den tijd van den rhijnwijn, den Ananasberg en den Künstler Ik kan iedereen de sardientjes van twee blikjes voor een kwartje, merk Edgar, aanbevelen. En de verschgekarnde margarineboter. Maar de thee niet minder dan 22 cent een ons — dan begint thee pas een beetje thee te zijn. De kaarsen staan een beetje te trillen — dan geven ze het mooiste licht. Het oude houten Madonnatje, dat ik voor vele jaren in Praag heb gekocht bij de Karlsbrücke heeft nu juist de goede belichting — er is nog wat kleur op de wangen en wat blauw in de kleeding, een kleine Boheemsche boeren-madonna — zoo van het land gekomen. Eigenlijk moest ze altijd kaarslicht hebben — dit is ze gewend; niet de groote, sterke lamp van Berkowitsch, hoewel dit ook een beetje Boheemsch klinkt, maar die is zonder erbarmen. Van iedereen ziet men direct de rimpels en plooiën, die hij heeft en die hij nog krijgen zal, bij die Berkowitsch-lamp — ultramodern dus en zonder genade en 16,48 lichtrekening. De kaarsen zijn goed en zacht en geven een mooien weerschijs in de oogen. Karel heeft nu volkomen blauwe

oogen, en alle zorgrimpels, vooral die twee lange van neus tot mond, die hij gekregen heeft van het teveel kaken-op-elkaar-klemmen uit nood, zorg en ellende „van ons soort mensche" zijn verdwenen door het kaarslicht. Kaarslicht is zacht en goud en glanzend. De margarine ziet er als echt verschgekarnde boter door uit. Karel geeft me zorgvuldig het geld terug, dat van de twee kwartjes over is, die hij mij geleend heeft. „Nou heeft u zich de heele dag zoo goed gehouden", zegt Karel en hij kijkt me onderzoekend aan, „mot u nou gaan huile?"

Ik huil niet, Karel, 't is het kaarslicht, dat mijn oogen vochtig doet lijken — en die twee kwartjes van jou, „van jou soort mensche". . . .

DRINKEN, DRINKEN BIJ SCHEMERLICHT.

Om te beginnen:

Hier wordt in 't geheel niet gedronken, hier wordt peinzend en mijmerend nagedacht: hoe mooi de tijd was of leek, die is voorbij gegaan.

Ook de titel is niet van mij — eigenlijk zou ik wel zulke bestseller-titels voor romans, films of tooneelstukken gemaakt willen hebben.

Hoewel de titel toch een beetje verband houdt met een vroegeren titel van een verhaaltje waarin de huishuur niet betaald was, „het Electra" afgesneden en men bij kaarslicht alles zoo goed mogelijk opnam — alleen het lezen ging moeilijk. Die titel was: „Dinner by Candlelight". Op een of andere manier kwam er toch nog weer geld voor huishuur en electra en alles wat men zoo'n beetje nodig heeft om te leven zonder het bonnen-systeem.

Maar men durfde nog in de toekomst kijken, wat zeg ik — men dacht aan geen bepaalde

toekomst — een toekomst zonder bommen, gasmaskers en schuilkelders — schuilkelders vooral — wie in een schuilkelder zit, heeft eigenlijk geen toekomst meer.

Maar de dienstbode, een heel ouderwetsche, een ontdekking, de ontdekking waar je een deeltje van je leven op gewacht heb, met een deemoedig breed hoofd en een duikelaarsfiguur, verder een toetje op haar goed vormeloos gezicht — deze ouderwetsche dienstbode dus had niet wijs kunnen worden uit wat de mijnheer van de „vergeving” door de telefoon gezegd had.

Ik dacht direct aan alle zonden die ik reeds achter den rug had, en de weinige, die ik helaas nog in 't vooruitzicht heb, maar de dienstbode hielp me uit den droom, door lijk andere titels op te noemen van novelletjes die ik uit tijdverdrijf placht te schrijven.

„Het eene heette „Brandhout”, telde ze aan haar afgewerkte vingers af (het moest „wrakhout” zijn) en zoo kwam ik langzamerhand tot de ontdekking dat de dienstbode met een mijnheer van een uitgeverij getelefoneerd had. Ik herinnerde mij haar zoo iets opgedragen te hebben op telefoongebied, alvorens ik met iemand, die plotseling leeren banden om een erwtensoepkleurig costuum droeg en vuur-

wapens in de buurt van zijn maag, de stad was ingegaan. Wie houdt het eigenlijk nog in zijn huis uit, met de vertrouwde dingen, die in lange jaren en met uiterste zorgvuldigheid zijn uitgezocht — dingen van schoonheid, platina van eeuwen en iets dat niet in woorden te brengen is.

„Zooiets behoort je eigenlijk weg te brengen“, raadt „men“ me aan; de „men“ die 60 pakken thee koopt en 50 flesschen slaolie. Wat doet het er eigenlijk nog toe om al dat uitgezochte teedere en verfijnde weg te brengen? (De thee, de slaolie en de grutten bedoel ik niet).

Wanneer dat andere, waar men bij terugkeerde, na ergens in schemerlicht gedronken, gefluisterd en geglimlacht te hebben, weggebracht behoort te worden, moeten de man met het erwtensoepkleurig pak en de vuurwapens en ik zelf immers allang ergens weg en opgeborgen zijn? En hoe en waar misschien?

Eigenlijk zou ik graag nog een beetje willen leven en die man met de leeren dingen aan ook, hoewel ik niet naar zulk een overdreven leeftijd verlang als hij. Maar toch nog wel een jaar of tien wil ik er bij zijn, bij den lallenden onzin en de bitterheid, zoetheid en heetheid van het leven, bij aardige en rare mensen,

bij den man die anders een gewoon burger pak draagt, met een lagen prijs en de maat op een kaartje. En een kleine rossige zachte poes had ik nog een tijdje willen hebben, zoo een met een scheef kopje en groote viooltjes-oogen.

Het pak van den man met den prijs en de maat er op gedrukt, zou zonder leeren riemen en vuurwapenen zijn en de domgrappige zin van die dienstbode een verrukkelijke werkelijkheid: drinken, drinken bij schemerlicht; nog heerlijker en werkelijker en ook nog verdroomder dan het ooit in mijn herinnering geweest is, misschien.

De dienstbode, die ik nu eindelijk heb, zoo maar ineens, zonder veel moeite er voor te doen, raadt me een anderen titel aan. Maar die titel is er en de heer van de uitgeverij schijnt de onmogelijkheid ervan ingezien te hebben, het „Dinner by Candlelight” aan haar eenvoudige hersens per telefoon over te brengen. Wat hij er van gemaakt heeft, is werkelijk iets heel bijzonders voor zoo iemand.

De dienstbode vindt de interpretatie van dien heer niet goed — ze denkt dat ik het zelf bedacht had. — „Zoudt u er geen ander opschriftje van kunnen maken?” vraagt ze

weifelend. Ze is zoo heel jong niet meer — eigenlijk is ze het nooit geweest en haar man is bij de werkverschaffing en haar ziekelijke kinderen onder de hoede van familie — dus zij kent den ernst des levens.

„De menschen zouwe zich allicht er aan kunnen ergeren en een verkeerd idee van u krijgen,” vervolgt ze — „zoo'n mensch drinkt maar in den maneschijn met God weet wie — en wij hebben het moeilijk met steenkolen, die nou komen” (ze spreekt er van alsof het lastig groeiende bloemen zijn) „en peterleum en zoo'n beetje eten op den bon — die andere kenne uw immers niet, die kunnen er God weet wat van denken. En de mannen van ons soort worden niet beter van 't drinken, ze komen kwaad en knorrig bij de vrouw terug.”

Ineens denk ik niet meer aan de bommen en de andere verschrikkingen waar we mee bedreigd worden, maar aan zoete avonden die in schemer overgingen — ja, we dronken soms bij schemerlicht.

En toen ging die dienstbode of werkster precies zooals ze nu weggaat, in een oude sjofele regenmantel met een groote boodschappentasch en het vuile schort van dien dag naar haar huis, haar werkloozen man en zwakke, huilende kinderen om nog voor zich

zelf en dat gezin de boel te redden — de man knorrig en kwaadaardig, na de goedkoope borrels in 't kroegje om den hoek. En daarom zal alles waarschijnlijk zoo ontzettend worden. Sommigen zagen gelukkig en zonder zorgen het schemerlicht tegemoet. Sommigen sleepten zich afgebeuld en zonder hoop in schemerlicht naar huis — en ze hadden nooit iets gehad dat glanzend was en verlokkend. Maar misschien denk ik dat alleen maar omdat ik geen politicus of scherpe waarnemer of overzichtschrjver ben

NATURE MORTE — NATURE VIVANTE.

Het is geen gelukkige gedachte om op een Zaterdagmiddag in het vroege voorjaar naar een tentoonstelling van bloemenstillevens te gaan — o, op zich zelf verrukkelijke stillevens, ik hoef alleen maar Verster, Fantin Latour, van Gogh, Rousseau en Breitner te noemen. Maar ik geloof, dat zelfs deze Meesters der schoonheid onaangenaam getroffen zouden zijn geweest, zich zelf zoo dicht naast en bijelkaar te zien — als een postzegelverzameling. En het was een deftige kunstzaal (hoe kan het anders bij deze namen) met veel pluche en zoo. Nergens schijnt de zon dwingender en melancholischer dan over pluche, in stofspiraaltjes — dezelfde stofspiraaltjes van het pluche uit mijn jeugd. De Heeren van de kunstzaal waren ook uit de pluche-periode, met sikken en snorren en ze keken me erop aan, of ik nog koopen kon of niet. Ze konden het niet zien — ik zorg er altijd voor eenige goede kleedingstukken te hebben tegen dat het me slecht dreigt te

gaan — ik raad het iedereen aan, iets goeds te koopen op het gebied van kleeren voor de groote Misère komt. Dus ze grijsden me vriendelijk toe, de Heeren van de kunstzaal, en zeiden iets gunstigs over het stilleven van Fantin Latour. Ze hoefden het me heusch niet nog extra op te dringen — wanneer ik de 3000 Gulden bezeten had, zou ik het direct genomen hebben. Het waren paarse seringgen en men rook den zoeten geur van de Lente, het waren seringgen, die wel gauw uitgebloeid zouden zijn — doch dan ruiken ze juist het sterkst — en ik geloof, dat er geen menschenleven bestaat, dat niet ergens een herinnering aan seringgen heeft; het zou jammer voor iemand zijn het heelemaal zonder eenige herinnering aan paarse seringgen in het toch al harde leven te moeten stellen. Maar op een onverklaarbare manier maakte me de herinnering van den seringengeur opeens doodtreurig — ik weet niet, of het toch door het pluche kwam of door de 3000 Gulden, die ik niet eens aan het bloemenstilleven had mogen besteden, wanneer ik ze door een wonder der natuur of door de Staatsloterij had bezeten. De Heer met de sik vroeg me nog eens erover te willen denken: hij kon zien, dat het me erg goed beviel. Groote Genade, wat

zoo'n man met een sik al niet zien kan! Wanneer men rijk is, kan men voor 3000 Gulden paarse seringengeur en voorjaarsherinneringen koopen — zelfs den naam heeft men gekocht, al zou men maar Eitje heeten; voor 3000 Gulden is de naam van Fantin Latour erbij inbegrepen.

Buiten was alles toch opgewekter, hoewel er dit voorjaar eenige ontzettende kleuren voor damescomplets opgedoken zijn: een rose om flauw bij te vallen en een soort blauw, dat reden tot echtscheiding zou kunnen opleveren. Och, eigenlijk was dat donkerroode en donkergroene pluche vroeger niet eens zóó heel erg, het had toch iets rustigs. En wanneer de zon niet scheen, zag men er heelemaal niets meer van in de schemerachtige salons. Iedereen schijnt op een Zaterdagmiddag van het voorjaar, wanneer de zon een beetje warm wordt in de stad te loopen — iedereen heeft denkelijk door de genereuse afbetalingsmagazijnen iets nieuws aan — ik weet werkelijk niet, hoe al deze meest bijzonder leelijk, doch volkomen modieus gekleede menschen er anders aan zouden komen in deze benarde tijden. Alle dames en meisjes schijnen een kwartier geleden een opgeblonde permanente golf bij den kapper gekregen te

hebben — alle heeren en jongelui hebben een vulpenhouder en andere houders in hun jaszakje. Iedereen heeft iets; het is een groot geluk iets te hebben. Alleen ben ik tegen de plus-fours; misschien zijn er in andere landen heeren en jongelingen, die zoo iets kunnen dragen — voor de Amsterdamsche jongelschap acht ik het een dracht te verbieden met onvoorwaardelijke straf. Het is of deze plus-fours de jeugd baldadiger, onaangenamer en vooral leelijker maken dan strikt noodzakelijk is — ja, erger, het is of de jeugd van de jeugd ergens naar beneden gezakt is in een paar dwaze poefen, die steeds òf te laag òf te hoog zitten.

Maar ik schijn toch in een pessimistische bui te zijn, wat gaan mij de plus-fours aan — dat is een staatsaangelegenheid, die onder uniformverbod zou moeten vallen, geloof ik. En er zijn zooveel mooie dingen om naar te kijken, vooral nu het wat schemeren gaat. De bloemenstalletjes staan als groote bouquetten tegen de hoeken van de straten — en hoewel het eigenlijk de tijd van de narcissen en hyacinten is, zijn er ook al seringgen te krijgen. Ze ruiken naar niets, deze seringgen — niet naar herinneringen, niet naar Lente en ook niet naar seringgen — ze ruiken afgrijselijk

hygiënisch naar het Niets. Het is geen goede middag voor me, ik kon het toch al lang weten door verschillende plechtige jubilea die niet in den seringentijd vallen, dat men toch steeds seringén krijgen kan; voor geld is alles te krijgen, wanneer het er nu eenmaal moet zijn, bij een koperen bruiloft bijvoorbeeld. Doch zelfs voor geld willen ze niet geuren, die koppige, gekweekte broeikas-seringen en heelemaal paars zijn willen ze ook niet. Maar de kleine witte narcissen met de goudbruine hartjes willen nu alles doen, om iemand gelukkiger en lichter te maken, om iemand het stilleven van Fantin Latour zelfs een beetje te doen vergeten. De kleine witte narcissen geuren zoet en een beetje bitter en ze hebben nu niets met bloembollen-Zondagen te maken, ze hoeven niet in slingers om auto's of rose damescomplots en boven vies bruine plus-fours te hangen. De man van de kar ruikt er aan, ik ruik er aan en we zeggen iets plezierigs over witte narcissen — daar kan iedereen iets plezierigs en opgewekts over zeggen. De man van de kar zegt ook, dat het hier bij het Y heel wat frisscher en prettiger is dan in de stad — met een ontzettend gehavende en schorre stem weet die bloemenman zooiets eenvoudigs en treffends te zeggen. En we

kijken beiden naar de schepen, die al een rood en een groen lichtje in de masten hebben. Eerst gaat hij de stad in, vertelt de bloemenman, en wordt dan dood- en doodmoe op zoo'n warmen dag; en als een soort kleine vacantie voor elken moeilijken karrendag beeindigt hij zijn tocht langs de haven. Eigenlijk had ik zooiets verstandigs en verfrisschends direct kunnen ondernemen — ik hoef nog niet met een bloemenkar eerst door de stad te sjouwen op zoo'n eersten warmen voorjaars-Zaterdag. Het was evenmin noodig geweest juist nu naar een tentoonstelling van bloemenstillevens te gaan, netjes gekleed als al die andere menschen, die ik zooeven nog onuitstaanbaar vond — ik had niet treurig hoeven te worden om seringen-herinneringen en ik had ook niet een beetje comedie hoeven te spelen met een man met een sik uit het pluche-tijdperk — ik deed eigenlijk of ik best nog 3000 Gulden had. En ik heb nog precies twee dubbeltjes, een dubbeltje voor de narcissen en een dubbeltje voor een paar haringen. De haringman denkt, dat ik een geweldig goeie bui heb door het mooie weer, omdat ik ineens om de 3000 Gulden lachen moet. Maar ik heb ook een goeie bui — niets is aardiger dan een paar haringen te koopen

op een luwen Zaterdagavond; er gaat van die Amsterdamsche haringkarren iets gezelligs en vertrouwds uit . . . , vaak heb ik aan haringkarren met een petroleumlichtje gedacht, toen ik ver van Holland was — ik wilde terug naar Amsterdam, de stad van de schepen en de haringkarren met mooie lichtjes. Ik heb immers alles wat ik wil: kleine witte narcissen, de schepen, de haringkarren en de haringen prachtig verpakt met de uitjes apart in een papiertje. Ik heb een erge goeie bui, met haringen in de eene hand — en met bloemen in de andere.

Het was werkelijk een dom idee, om op zoo'n eersten warmen Zaterdagmiddag de stad in te gaan — wie zou de Fantin Latour nu koopen? —

IN DEN ZWARTEN HUZAAR.

Tenslotte bleef me niet veel anders over dan met Nini mee te gaan naar „Der Schwarze Husar“. De schilderes waar ik dien dag had geposeerd wilde me pas aan het eind van de week uitbetalen, omdat ze van collega's gehoord had, dat ik ze soms midden in een schilderij in den steek liet — ze gaven dan ook maar 75 Pfennig per uur, een prijs echt om door min of meer vrouwelijke wezens bedacht te worden — mannen zijn meest royaler. Helaas was „der schöne Gustav“ juist weer in een van zijn talrijke gecompliceerde liefdes-affaires verwickeld; doodjammer voor mij dan, want der schöne Gustav had altijd wat lekkers om te eten in huis — in verband met bovengenoemde affaires. Der schöne Gustav, de meest gehate en beminde man van het kunstenaarsstadje, had een ruim, 's winters verrukkelijk verwarmd atelier, was een man die op een plezierige manier een lange slanke gestalte en overmoedige lichtgroene oogen met andere mannelijke charmes combineerde

en bovendien kon hij ook nog schilderen — kortom hij was een Liebling der Götter en der dames. Zijn inkomsten betrok hij hoofdzakelijk uit het schrijven van gematigd-welwillende theaterrecensies over de 3 of 4 provinciegezelschappen uit de buurt. Ik had tot het laatst toe op hem gerekend dien dag — de menschen waar ik inwoonde waren voor de zooveelste keer weer eens op straat gezet en door een gezamenlijke collecte der kostgangers voorloopig van den ondergang gered — maar door alle emoties hadden ze niet aan eten kunnen denken — er was alleen Bier-suppe in huis — en dat is geen menschelijk voedsel.

Ik moest met Nini mee omdat ik zwart was — in de kaarten stond het, zei ze: drie zwarte verschijnselen waren dien dag voor Nini noodig om op de een of andere manier het geluk te vangen. Een zwarte kat had ze gelukkig al gezien, maar de dame die Nini met magische wetenschap de toekomst onthulde, had met groote beslistheid over een zwarte vrouw gesproken die vlak bij haar „lag” en over een mannelijk persoon die ook al zwart moest zijn.

„Maar in de schwarze Husar is alles frambozen- en goudkleur,” sputterde ik wan-

hopig tegen, „en geld hebben we geen van beiden en mijn eenige goeie zwarte japon is kapot onder de armen; alle lappen die je er op zet, slijten er direct van af.“ „Jamaar, de huzaar is tenminste zwart en jij ook,“ wees Nini met beslistheid mijn tegenwerping af, „en die japon zal ik voor je naaien.“ Nini was 17 jaar, blond, beeldschoon en danseres — ze kon wel drie dansen, ze zag er uit als een 14-jarige en soms hield ze er ook energie en ambitie op na; maar haar vrienden waren verschrikkelijk: nette dikke zakenmannen wisselden af met bleeke poenige lummels — de zakenlieden leverden dan het „materieele“, terwijl de lummels iets met een soort van „liefde“ te maken hadden. Die zwarte jurk van me werd dien avond werkelijk een beetje toonbaar; ik hoefde niet meer krampachtig mijn armen tegen mijn lijf te drukken; bliksemsnel had Nini een reep van haar zwart zijden hemd afgescheurd — het was hetzelfde soort dunne zijde van de jurk, en aldoor pratend en biddend en smeekend om met haar mee te gaan, naaide ze het geval wel netjes aan elkaar. „En je wilt toch niet ibbel worden van de Biersuppe,“ zei ze in haar artiesten-jargon, „de Zwarte Huzaar geeft je nog de kans op een eetbaar maal.“ Duidelijk hoorbaar stemde

mijn maag met het laatste argument in. „Vertrouw maar op mijn sex-appeal. In het uiterste geval heb ik geld voor 2 koffie zonder fooi. Het moet. Onze directeur is er met de kas vandoor,” jammerde ze, „niemand krijgt een cent, en die cement-kennis van me is woedend, heeft me eergisteren met Willy gezien — ga nou mee, misschien nemen ze me wel in de Zwarte Huzaar voor een paar dansen. Mijn Straatjongensdans is toch temperamentvol, vind je niet? en laatst heb ik een geweldig succes gehad met mijn „Bescheiden Viooltje”. Het succes van het Bescheiden Viooltje kon ik me levendig voorstellen: met alleen wat viooltjes om borstpartij en heupen was Nini onweerstaanbaar, zoo blond, zoo jong, ja vooral zoo jong. De Straatjongensdans werd en wordt nog steeds in alle tingeltangels der wereld met een apache-pet, een roode halsdoek en een min of meer coquet jongenspak gebracht. De derde dans van Nini heette „Ontwakende Elf” — die was van de drie de ergste kitsch, daar probeerde ze het in het nette met veel sluiers en zoo. „Hou je Bescheiden Viooltje voor het laatst,” ried ik haar aan, „als ze je nemen.”

We kwamen in de buurt van een corpulent heer met twee dames te zitten. De eene dame

leek droomerig en huilerig — de andere vol leven en lacherig. De heer scheen zich niet heelemaal op zijn gemak te voelen — hij rukte vaak heftig aan zijn boord met een soort smoorbeweging, maar hij verslond de levendige en lacherige dame met zijn oogen, werkelijk: verslond — zijn oogen puilden er van uit. Nini en ik zaten in de elegante bar ieder met een armzalige kop koffie voor onze neus — de goedkoopste vertering op de blauw-gouden spijskaart van het mondaine en dure etablissement. En onze koffie werd al lauw, onderwijl de heer-met-de-2-dames door drie obers bediend werd. En hoe bediend en met wat voor verrukkelijke zaligheden! Larmoyant-voluptueus begon een strikje te spelen, kostbare zijde en taffetas-changeant avondtoiletten ruischten voorbij, het fonkelde aan alle kanten van echte (en vooral onechte) diamanten, zoet-sterke bedwelmende parfums wolkten aan en geuren van uitgelezen gerechten — en in die aangenaam-feestelijke stemming stonden daar, beschenen door lage vieux-rose lampjes, onze simpele kleintjes-koffie koud te worden. Zwijgend, gegêneerd en hongerig keken we elkaar in onze afgedragen avondjaponnen somber en armoedig

aan. Ik stond op het punt Nini met haar zwarte magie te verwenschen.

Ineens begon de droomerige dame duidelijk te huilen, zomaar te huilen, bij champignons en kreeft en champagne; opziende moet haar mijn stom-verbaasde blik sterk getroffen hebben, want in een plotselinge menschelijke opwelling en blijkbaar onweerstaanbare behoefte aan mededeelzaamheid, medegevoel en bondgenooten, begon ze zonder eenige inleiding het woord tot mij te richten: „Dat ellendige brutale mensch ontsteelt me mijn levensgeluk. Ik ben al vijf maanden met Oscar — alles was zoo heerlijk, een idylle kan ik u zeggen en daar komt die geraffineerde gifmengster en alles ligt in scherven — in scherven —”, herhaalde ze, precies als in een film. De Italiaansche lachte mooi en valsch en kneep Oscar in een van zijn dikke rozige wangen. Oscar stortte zich op mij als bliksem-afleider en voor ik wist, wat er met me gebeurde, stond er ook kreeft en champignons en champagne op mijn tafeltje. Nini was verdwenen — ze hing ergens sentimenteel tegen een wit paffig man aan, den directeur van den Zwarten Huzaar.

Het zou alles volkomen goed geweest zijn, wanneer Mizzi niet aldoor zoo was blijven

huilen. Gehuil kun je desnoods bij zuurkool met spek nog verdragen, maar niet bij de uitgezochte en in langen tijd niet genoten spijzen, waar De Zwarte Huzaar bekend voor was. Ook ik werd als bij tooverslag door de drie obers ijverig en zorgvuldig bediend; vaag herinnerde ik me nog hoe de eene met een dédaingezicht de koffie had gebracht, maar dat moest al lang geleden zijn, — de glans van het illustre gezelschap was rijk en stralend genoeg om ook mijn bescheiden persoonlijkheid op te luisteren.

Nini had „beet”: ze was als nummer in het programma van den avond ingelascht geworden. Op de een of andere manier schenen alle drie danscostuums in haar tasch te zitten. Ze begon met de apache-dans. Ik vroeg Oscar zeer luid te applaudiseeren; god wat een succes voor Nini: de rijke heer met de twee dames, het duurste merk Champagne en mij als vierde couvert klapte als bezeten in zijn groote dikke handen, dolblij met een nieuwe afleiding.

Ik hield mezelf voor niet teveel te eten — ik had eens gehoord van uithongeringsegevallen, die dood waren gebleven bij een al te overvloedig maal. En tot op heden denk ik dat ik mijn leven aan de teedere weenende

Weensche Mizzi te danken heb. Om den royalen Oscar — bij wijze van contraprestatie — gelegenheid te geven zich met de vurige Italiaansche bezig te houden zonder door Mizzi's jalouzie gestoord te worden, hield ik noodzakelijke eetpauzes teneinde de arme Mizzi te troosten. Eigenlijk had Mizzi een heel aardig kopje; ze zou een echt ouderwetsch Oostenrijksch „süßes Mädel" geweest zijn, als ze er niet zoo behuild roodneuzig had uitgezien. Het werd de gevaarlijke „vamp", die Francesca graag voorstelde, daardoor veel gemakkelijker gemaakt: tegen een glimmend-rooden neus en roodbehuilde oogen kan bijna iedereen concurreeren. Ik ried Mizzi dringend aan eerst het gezicht te wasschen en daarna over te gaan tot een heel nieuwe make-up. „Het is altijd nog beter treurig te zijn, als je er aardig uit ziet dan wanneer je oud en leelijk lijkt," zei ik extra aangedikt, want de drie obers kwamen met iets, dat mijn volle aandacht opeischte en tong in madeira-saus bleek te zijn. En alles ging goed dien avond. Mizzi schrok zoo van de woorden oud en leelijk, dat ze na eenigen tijd als verjongd, stralend van rosblonde schoonheid, terugkwam met alleen nog een ietwat kwijnenden blik, die haar buitengewoon flatteerde.

Intusschen had niemand de inzinking van Nini's kunstprestaties gemerkt bij de „Ontwakende Elf". En juist danste ze het succesnummer, haar „Bescheiden Viooltje", toen ik „der schöne Gustav" door de draaideur zag binnenkomen. Ik haalde hem naar ons half vroolijk, half kwijnend gezelschap, terwijl ik stemming voor Mizzi maakte: „Een beauté, Gustav", prees ik aan als een haremleverancier, „met veilchenblauwe oogen en echte wimpers — moet je de wimpers alleen al zien — en rosblond — echt iets voor jou, Titiaanblond noem je het geloof ik, is niet?" Der schöne Gustav was rijp voor rosblond en lange wimpers en kwijnend — het dienstmeisje van zijn ontrouwe getrouwde geliefde was hem hijgend tegemoet gekomen: „Meneer bleef den heelen avond thuis. Het speet Mevrouw heel erg." Maar de vrouwenkenner in hem vermoedde een gevaarlijker wezen dan een echtgenoot.

Er volgde nog een droom van een ijstaart met marasquin en vruchten er in; die kon ik op mijn gemak en ongestoord genieten, want mijn taak om Mizzi te troosten werd nu op 't aangenaamst door Gustav waargenomen — er was bijna geen vrouw, die der schöne Gustav kon weerstaan, vooral de eerste keer

niet. Het verschil was dan ook bijna tragisch: de ietwat gezette Oscar met wipneus, dikke portefeuille en handelsreiziger-innemendheid en de slanke Gustav met het gebruiinde smalle gezicht en de groengrijze veroveraarsoogen. Dit keer moest de schöne Gustav als claqueur dienen voor het Bescheiden Viooltje van Nini. Oscar werd onrustig en kon niet stil meer op zijn stoel zitten, zelfs de champagne en de canailleuse Francesca, die opdringeriger werd naarmate ze terrein verloor, keek hij bijna niet meer aan. Zijn bolle oogen gingen open voor het gevaar, belichaamd in der schöne Gustav, en zooals veelal in het leven, men gaat pas waardeeren wat men bezit op 't moment dat men het dreigt te verliezen. De welwillende gezindheid van de mooie Gustaaf maakte Mizzi werkelijk tot een beauté, vooral wanneer ze lachte; ze had dan kuiltjes in de wangen, zooals het een Weensche betaamt.

Ik had nog juist tijd voor mijn koffie met pousse-café — ditmaal heel andere koffie dan in 't begin van den avond, in een kannetje rijk geserveerd op een extra tabletje met een glaasje spuitwater en een extra buiging, en de likeur werd door de 3 obers samen bediend — als een sacrale rite werd plechtig een heele flesch groene Chartreuse gebracht, vervolgens

deden ze heel druk om me duidelijk te maken hoe ze aan het frappeeren waren — voor mij alleen. Want ineens vertrokken Oscar en Mizzi in schoonste harmonie, zonder de eerst zoo glorieuze Francesca, die plotseling spoorloos verdwenen was. Zij moet een Italiaansche uitdrukking gebezigd hebben, die Mizzi me niet vertalen wilde. De Weensche gaf me spontaan een afscheidszoen, die naar Lenthéric geurde — parfum de la dame rousse — ik herinnerde me die nog van betere tijden.

Dan stond alleen der schöne Gustav bleek en melancholisch voor me: „Word ik oud?“, vroeg hij angstig, „zie je al erg scherpe trekken bij me? Zou ze die gouden kiezen gezien hebben? Eerst scheen die Weensche toch erg gecharmeerd van me te zijn. Of ben ik niet mooi meer?“ Hij vroeg het heel gewoon — hij kon het vragen. Ik stelde hem gerust door iets van „ze zijn pas een paar maanden getrouwd“ te prevelen.

Op dit oogenblik verscheen Nini als bescheiden, maar stralend en naar Dralle geurend Viooltje. Ze had werkelijk „het geluk“ gevangen dien avond: een engagement voor veertien dagen in den Zwarten Huzaar. „Wat heb ik je gezegd,“ triomfeerde ze, „een zwarte kat, een zwarte vrouw en de Zwarte

Huzaar! De Herr Direktor is weg van me en de cocktailshaker is ook al verliefd. En hoe heb je vanavond bij me te eten gehad?" zei ze, alsof de Zwarte Huzaar dien dag haar eigendom geworden was. Zij besloot: „Ik blijf bij Madame Susanne, de Ster van het Oosten. Wat die voorspelt, komt altijd uit!"

„Kitsch!", zuchtte de gedesillusioneerde Gustav alleen en ik weet niet of hij „De Zwarte Huzaar", „De Ster van het Oosten" of wel „Het Bescheiden Viooltje" bedoelde.

REL.

Het dametje kwam merkbaar voldaan van haar Zondagmiddag terug met alles wat een mensch onder zekere omstandigheden gelukkig kan maken: een voile hing rijk van haar hoedje af en versluisde teeder het Zondagsche gelaat, waarin alles glom; de voile probeerde pastelachtig oogen en mond te verdoezelen; op de mond was het rouge aangebracht als op ouderwetsche centsplaten van Jan de Wasscher — dat rouge liep er een beetje overheen. Verder leek het arrangement mondain en verleidelijk, afgezien ervan dat de jongedame telkens zwikte — maar ze deed het speelsch en of ze het zelf heel prettig vond telkens van haar onmenschelijk hooge hakjes af te vallen; ze herstelde zich steeds met een bevallig sprongetje. Dat deed ze allemaal heel verdienstelijk: de voile rechtekken, zwikken, de camouflage hiervan en glimlachend rondkijken.

Eigenlijk waren er op dat late Zondagnamiddaguur geen bepaalde personen om al deze moeite aan te besteden — enkel

meeuwen, katten en keien. Het was een eenvoudige buurt — des te opvallender dus deze verschillende bemoeiingen. Toch wuifde ze af en toe met een minuscuul wit zakdoekje naar een leege verte, waar een onverschillige blauwe matrozenkraag om de hoek van de straat verdween.

Toen belde ze aan bij een gammele verve-looze deur waar haar home scheen te zijn — vriendelijk afwachtend en droomerig starend over het water van het grachtje. Het duurde lang voor ze werd opengedaan; misschien gingen de radio's van de verschillende etages, waarvoor zoowat 7 naambordjes aangebracht waren, een tikje hard, geboeid als men was door de Hooghaarlemmerdijsche familie-geluiden van Oome Keesje. Dus ze nam, om den tijd nuttig te besteden, een spiegeltje uit haar tasch, om achteraf nog eens het resultaat van haar mondaine Zondagsche opmaak te bewonderen. Het resultaat scheen haar te bevredigen en voor het lange wachten schadeloos te stellen; ze belde nog eens opgewekt en vol verwachting.

Edoch — de deur bleef stug, het bovenste venster, waar ze een ongearticuleerd onverstaanbaar totem-roepje tegen gilde, afwijzend en met een dicht gordijntje, dat niet met

vriendelijke familie-attentie opzij geschoven werd. Wel werd na langdurig en rukkend-zenuwachtig bellen het raam van het appartement 2 hoog even opgeschoven; een man in een openstaand overhemd riep, zonder eenige aandacht aan de charmes der jongedame te besteden, onverschillig, lakoniek en met toonlooze stem: „Ze late je niet derin” — sloot terstond hardvochtig zijn venster, om verder geen minuut van zijn nonchalante Zondagnamiddag-gezelligheid te verliezen.

De dame keek verwezen en geschokt — ze was nog heel jong achter die voile. Plotseling verloor ze haar dame-attitude, ging woest aan de bel trekken en gilde en schopte tegen de deur met haar hooggehakte schoentjes. De man met het nonchalante overhemd schoof het raam weer open en vertoonde zijn trouwhartige ruigbehaarde mannenborst. Ook het raam van één hoog ging open; er verdrong zich een heele familie met commensaals en verloofden. Ze keken afgunstig, tevreden en vol leedvermaak naar het elegante schepseltje, in gespannen afwachting van de gratis-opvoering van een familie-dramaatje, een welkome afwisseling op de Zondagmiddag-familieverveling, en onvergelijkelijk boeiender dan Oome Keesje.

„Jullie kenne toch wel opetrekke," riep de mondaine huilerig.

„Kenne wel, me kenne sooveil," antwoordden de commensaals of de verloofden sloom en treiterig. Het waren toch verloofden, want een paar meiden zonder rouge of poeder gilden van het lachen, terwijl ze hun heeren beloonden voor de grap door ze op hun schouders te slaan van overmatig plezier. De overhemdsman van 2 hoog riep totaal onlogisch: „Mot je nog wat rooie menie van maan voor je gevefde sm . . . ?" Zijn dikke echtgenoot, die nu ook uit het venster pulde, vond dit niet ter zake doende antwoord „om te gieren". „Ik hep natuur," schreeuwde ze, „kaak naar me natuur, sloerie." Ze bezat inderdaad „natuur", behalve vet en boezem, in de vorm van blauwroode koonen, die op aanleg tot apoplexie wezen.

Het arme gesluerde kind smeekte: „La me nou toch derin, jullie hoeve toch alleen maar effe ope te trekke."

„Dat magge we van je pa en je moe niet," antwoordde de horde serviel als de horde nu eenmaal is. „Je Pa en je Moe binne kwoad op jou — ze zitte rustigies boave," voegden ze er op teemerige toon bij.

Misschien was het meisje moe van de zwik-

hakken, misschien verlangde ze onstuimig naar haar pa en moe — ze ging geen straatje omloopen, maar bleef bellen, gillen en trappen, onder de toegewijde aandacht van 1 en 2 hoog. Ze had rustig op de stoep kunnen gaan zitten, desnoods haar Zondagsch kort rokje een beetje optillend voor het stof. Er zouden dan alleen meeuwen, katten en keien geweest zijn — verkieselijke requisieten, schoon van beweging, de eerste, rustiek en goed van kleur de laatste, hoewel voor hooge hakjes niet toegeeflijk.

Het is altijd beter op een stoepje te gaan zitten, in plaats van te trappen, te gillen en te bellen. Het laatste trekt te veel de aandacht. Vooral op Zondag. Ineens waren de schoone blanke meeuwen, de lenige zwarte en grauwe katten verdwenen — de keien blijven steeds — dat is een natuurwet. Het is ook een natuurwet, dat uit die keien ineens menschen te voorschijn komen, wanneer katten en meeuwen verdwijnen. Bijna als in de sprookjes. Hoewel — in de sprookjes zijn de dialogen nauwkeuriger en gekuischter en het loopt ook alles goed af. „En zij leefden nog lang en gelukkig met elkaar.” Nu, zij leefden allemaal wel, maar, naar 't scheen, niet zoo bijzonder gelukkig.

De sluier vooral wekte de volkswoede op. „Dat draagt ze, om d'r leilike porum te bedekke," concludeerde een deel der volkswoede. Een andere partij had een sterk vooroordeel tegen cosmetica, „smink" genoemd in de struische taal der niet-„geschminkten".

„Verref — verref — leilik — leilik", het klonk als een Turksch spreekkoor in de volksche monden. De massa was nu aangegroeid tot zoowat 100 koppen. De zon scheen lenteachtig-vroolijk en uitdagend. Het meisje begon te huilen en terug te schelden. „Fuile zwerrefers," snikte het arme kind. „Smerig vullles binne jullie. Rot vullles."

Het „Rot vullles" hief een gebrul aan, zooals men dat alleen van een woedende volksmassa te hooren krijgt; men kan het niet „dierlijk" noemen, want dieren brullen nooit zoo.

Toch had de beleedigende uitdrukking zijn uitwerking niet gemist — men kon het aan de replieken hooren. „Wij binne soo azze we binne, maar jij doet er verref an en een gordijn auverhein." Het was een schooiersreplik waarin niettemin het ressentiment en de afkeuring der door de kudde niet getolereerde afwijking tot uitdrukking kwam.

Een bezadigde oude vrouw met een klein voorhistorisch wollen mutsje op een pruik,

waar wit haar onder uit kwam, betoogde vreedzaam, zachtzinnig en nadrukkelijk: „En tòch mot je een eige kind niet zoo behandle, toch niet, zoo maak je juist datte ze niet gaan deuge. Schei nou maar uit met belle, kind.'

„Mins, bemoei je met je aage," riepen eenige toeschouwers spijtig en zich zelf juist erg bemoeiend. „Ga maar met mijn mee, meissie," vervolgde de oude vrouw en ze keek wijs en een beetje vermoeid langs de schreeuwers heen.

Als door een tooverformule werd de deur opengetrokken — door 3 hoog — de Pa en de Moe.

Het meisje, zeer van haar luister beroofd, klom de eindelooze trap op, de sluier hing droef en slap. Familiegekrijsch verwelkomde haar met de melodie „Day in, day out" uit een gigantische luidspreker.

De vriendelijke oude vrouw zei tegen een paar katten, die weer voorzichtig teruggekomen waren, zachtjes alsof ze tegen kleine kinderen sprak: „Toute mense, hè, toute, kwaoje minse, he liefies."

WRAKHOUT VAN DE KADE.

Eerst lijken de winkelstraten wel prettig en gezellig: alle etalages hangen vol verlokken- de artikelen, dingen om op te eten of aan te trekken of lawaai mee te maken — maar er zijn zooveel winkels en de menigte voorbij- gangers kijkt hunkerend en dom naar al die overdaad. De menigte in de drukke winkel- straten is goed gekleed — nergens ziet men daar zwervers of bedelaars meer. Goed ge- kleed is eigenlijk niet heelemaal juist; ze zijn allemaal op zoowat dezelfde manier gekleed. Waar zijn de schoone, werkelijke gezichten gebleven — al deze mannen en vrouwen lijken op elkaar en op de poppen uit de etalages, alleen is op deze poppen alles beter vastge- speld — en de poppen worden niet dik en kunnen geen cafeteria's binnenstappen om iets van 17½ cent in een wijd geopende mond te stoppen. De poppen hebben enkel maar prijzen, van 99 cent tot 990 gulden — hoewel die laatste dure prijs staat er nooit bij. Het publiek staat met open mond te staren naar

al die prijzen, naar de prijzen van de costuums vooral — maar ook naar die der worsten en sinaasappelen en der ameublementen — Gotisch of old finish English style of „modern” ter keuze. Meestal is het zooiets als dat „Gotisch” dat me heelemaal treurig maakt — een „Gotische” woninginrichting in dezen tijd is wel heel erg. Het herinnert zoo aan de grootschheid der kathedralen, die gedichten in steen uit de „duistere” middeleeuwen en het accentueert zoo scherp de banaliteit en volkomen stijlloosheid van onze eigen tijd.

Dan zijn er de winkels voor „de dierenliefhebbers”, die me verdrietig stemmen: de kooien met de van stokje op stokje wippende vogels (wat een heerlijk vrij straatjongensbestaan hebben daartegenover de alomtegenwoordige musschen); heel jonge hondjes liggen op zaagsel, heel proper en netjes en misschien hebben die hondjes het heel goed in de uitstalkasten, maar het maakt me verdrietig.

Winkels, al maar winkels en gezichten — en dezelfde stomme starende blik van de wassen poppen is op die gezichten, de gezichten, die naar de vele kleuren kijken en het vele eten — aldoor maar van alles ontzettend veel. En ineens zie ik al die menschen van

99 cent tot 990 gulden razend fietsen en in auto's rijden — waarheen haasten zij zich in dat snelle tempo, naar welk gewichtig doel, waarnaar hunkeren ze, verlangen ze, jagen ze, met kijkende en toch blinde oogen?

Op de kade staat een kleine doodsbleeke man op de tram te wachten; hij ziet er ellendig uit, men ziet het hem aan, dat hij ziek is en zijn kleeren zijn vodden — maar hij heeft oogen. Geen der poppen en menschen van 99 cent tot 990 gulden hadden eigenlijk oogen; het waren glazen bollen of slijmplekjes in hun overigens toch nette verschijning.

Wat een mooie blauwe oogen heeft dit arme ventje — er is licht in en een schoone gelatenheid. Goede hemel, wat prachtig kan het leven toch zijn, zooals hij het vertelt. „Zooals u me nou hier ziet, zou u ook niet denken, dat ik eens bediende op een belgisch kasteel ben geweest bij een m'sieu en een madam met een groote glimmende auto. Allereerst was ik er voor de auto, ik moest die schoonhouden en de garagedeuren openhouden, als madam in- of uitreed. Madam reed altijd alleen uit of met een vriend, m'sieu ging nooit mee, m'sieu sprak nooit met madam. Hij was een en al stiptheid, alles moest precies op zijn plaats liggen bij hem, zijn courant en

zijn postzegeldoosje en zijn bril, hij zag direct als iets niet op zijn vaste plaats lag en dan werd hij erg kwaad. Ja, daar was ik ook voor om de dingen precies op hun plaats te leggen en dat was heel prettig. M'sieu sprak soms in zichzelf en ik antwoordde zacht: „oui monsieur” en hij knikte dan tegen me. Mooie betrekking vindt u niet? Maar vreemd was madam, elk oogenblik was ze weg, ze ging zelfs met de auto groenten halen op de markt — in de prachtigste kleeren — en ze hadden toch zóóveel personeel — begrijpt u dat nou?”

Ja, ik begreep wel iets van madame, waar monsieur haast nooit iets tegen zei. Op de markt rook het sterk naar fruit en uien — alles bij elkaar een lekkere lucht.

„Daar kan u gelijk in hebben,” zei de man met de blauwe oogen, „uien ruiken wel vroolijk en ze kreeg ruikertjes duizendschoon toe. Madam keek naar die eenvoudige duizendschoontjes of het wonderen waren — en m'sieu had toch de tuin en de kassen vol staan met de duurste planten. Maar madam zette die duizendschoontjes in haar kamer. En dan was er nog een kind, zoo van een jaar of tien — soms liep het bij madam binnen en dan kwam het heel stil weer terug en eens vroeg

dat kind me, of ik wist hoe die bonte bloemen heetten. Toen ik de naam vertelde, zei dat kind: „Wat een mooie naam duizendschoon." Ik had medelijden met dat kind zoo heel alleen op dat groote kasteel, enkel met een strenge gouvernante in een uniform. Ze waren schatrijk en de kamers waren prachtig ingericht met oude schilderijen, er waren zóóveel kamers op dat kasteel en zooveel personeel en een groot park met een oprijlaan en madam en m'sieu hadden ieder hun eigen auto. Eigenlijk leefde ieder treurig in zichzelf en alleen voor zichzelf, Maar ik had een beste betrekking, nooit krijg ik meer zoo'n betrekking."

„Later heb ik nog allerlei betrekkingen in België gehad, bij een pastoor en op een bierbottelarij, waar een stuk glas dwars door mijn hand geslagen is, het litteken is nog goed te zien" en hij liet me een smalle vermagerde hand zien met een bloedroode streep erover heen. Ik vond het altijd een prettig leven in België, goedkooper en opgewekter dan hier, maar die eene betrekking op dat landgoed — zoo iets vergeet een mensch niet."

Hij kon maar niet ophouden te vertellen van de pracht van het huis, de zware tapijten en de statige oude meubelen en de prachtige

orchideeën in de kassen en de uitgebreide staf van personeel. Hij sprak van de bijzondere helderheid en de verzorgdheid van het kasteel en dat hij het er zoo heerlijk had gevonden. „Hoewel, ik geloof, dat ze met al hun onmetelijke rijkdom geen van allen erg gelukkig waren, madam, die in de duurste kleeren altijd alleen uitging, m'sieu die nooit uitging, keurig op zijn kamer was, maar altijd in ouwe vlekkerige jasjes zat te studeeren in zware folianten; madam lachte hard en veel, m'sieu lachte nooit, maar gelukkig waren ze geen van beiden en dat kleine lieve meisje leek ook al ongelukkig.

Maar ik vond het er erg prettig. En een eten dat je kreeg — of je in een fijn restaurant was. Maar daar zou ik nou niks meer an hebben. Mijn maag is te klein geworden, zegt de dokter van het steun. Het is een ziekte; ik kan zoowat niks meer verdragen. Haast alles komt er direct weer uit. Daarom vermager ik nou zoo, omdat ik haast niks meer eten kan." Even zuchtte het mannetje met de blauwe oogen en hij staarde in de verte over het wijde water van de kade.

„En nu wacht ik op mijn einde," zei hij ineens heel gewoon, precies of hij gezegd had: ik wacht nu op de volgende tram. Er waren

trouwens al veel trams voorbij gegaan. „Het is niet zoo heel erg, hoor," troostte de man met de blauwe oogen me, toen hij mijn verschrikt gezicht zag." Het is heelemaal niet erg. Je raakt er gauw aan gewend, aan zoo'n gedachte. Eens moeten we allemaal tòch dood. Gelukkig maar dat ik geen vrouw of kind onverzorgd achterlaat.

Ik woon nu op een klein kamertje, een beetje vies en vuil. En mijn heele familie is uitgestorven, ik ben heelemaal alleen overgebleven, ik ben altijd op m'n eentje. Die tijd in België was dan toch maar heel mooi, ik denk er vaak over na. Maar een mensch kan het niet altijd zoo prachtig hebben. Een mensch moet zijn lot maar dragen, zooals 't voor hem beschikt is en maar afwachten. Och, ik heb nog een rustig leventje, ik wandel een beetje en ga dan in een cafeteria eten — die zijn anders lang zoo goed niet meer als in 't begin. Ik moet altijd blijven zitten, als ik gegeten heb, anders komt alles er direct uit. Maar zij kijken je er gewoon weg, ze willen niet hebben, dat je voor die paar dubbeltjes zoo lang blijft zitten". Het mannetje zuchtte weer.

Maar zijn blauwe oogen kregen een flauwe glimlach, toen hij mijn aandacht vestigde op

een allersjofelst gekleede vrouw, die in beide handen koffertjes en pakken meesleepte, die met heel veel touwen omwonden waren. „Kent u haar niet?“, vroeg hij me, ze komt hier anders elken dag langs de kade. Ze heet Anna, ik noem haar de koffertjes-vrouw, omdat ze altijd alles met zich meedraagt, wat ze bezit. Wat maken de menschen 't toch noodeloos moeilijk voor zichzelf, vindt u niet?

Het is een erg wantrouwige vrouw, de kinderen schreeuwen haar vaak na, en de menschen in deze buurt zeggen, dat ze niet goed snik is. Maar ik vind 't niet zoo'n groot verschil met de andere menschen, die in banken en brandkasten hun geld en kostbaarheden bewaren. Zij is nu nog een van de laatste menschen die ik wel eens spreek. Och, we zijn allebei dagelijks op de wandeling langs de kade en dan leer je mekaar kennen. Een mensch kan toch niet altijd op z'n eentje in een kamertje zitten. Soms heeft een mensch behoefte aan aanspraak, begrijpt u wel? Hebt u haar nooit gezien, u komt altijd langs de kade?"

Intusschen was de vreemde vrouw naderbij gekomen, ze had haar kapotte pakken en koffers, die met zooveel touwen nog bij elkaar werden gehouden, op de grond gezet en keek

ons met de handen in de zijden onderzoekend aan. Ze had een volkomen verweerd maar toch nog ernstig en streng gelaat. Eens was het misschien nobel van lijn geweest, maar die verzuurde, verbitterde trek bedierf alles.

Ja, 'k had haar wel eens gezien, in de zomer met een versleten muts op, in een versleten kleurlooze mantel en daaronder een gerafelde rok in verschoten paarsroode kleur met afgezakte zwarte kousen. Het was nu een vroege Herfstdag en ze droeg haar winterkostuum; een hooge hoed van voor den oorlog met bloemen en veeren en een vogeltje erop en een oeroude pluche-mantel, die overigens een heel mooi patine heeft gekregen. De kleuren van het Herfstloof zitten in die oude mantel, want ze sjouwt er elken dag mee door weer en wind, bij sneeuw en regen en zon, altijd is ze onderweg. Ik vroeg haar, of die pakken niet erg zwaar waren, maar ze antwoordde streng: „Als 't moet, voelt een mensch 't niet zoo. De menschen zijn zoo slecht. Ik durf niets op mijn kamer achter te laten, want dan wordt 't maar gestolen. Ik mag mijn kamer niet eens afsluiten. Alles wat ik heb neem ik mee, dan kan niemand 't me afnemen. Wat ik nu nog bezit wil ik houden." De man met de blauwe oogen kijkt haar glimlachend aan en zegt na

lang denken: „Wat bezit een mensch nou eigenlijk? En heb je nou zooveel aan dat bezit, Anna, je hebt er eigenlijk alleen maar last van. Je kunt toch niks meenemen. Ik heb genoeg aan de paar gulden van het Steun. Ik wacht op mijn einde, zooals u me hier ziet staan,” wendde hij zich tot mij.

De verweerde strenge vrouw met de vele pakken zei ineens heftig: „Dat zal me nou nooit meer gebeuren, dat ze me alles afnemen wat ik heb. Een vuile streek was het. Maar ik zal nog eens mijn wraak hebben. Ja, ik ben wraakzuchtig, dat mag iedereen weten. En weet u wie de schuld is? Die daar” en ze wijst in de verte, waar geel-zwarte scheepsschoorsteen en de kranen nog vaag in de lichte nevel te zien zijn. „Wie bedoelt u?” vraag ik toch eenigszins nieuwsgierig.

„Ik heb een groote kwestie van jaren met de maatschappij „Nederland”, antwoordt de vrouw plechtig en verwoed tegelijk. Ik kijk twijfelend in de richting van de groote stoomvaartmaatschappij en de man met de hemelsblauwe oogen vraagt met een lichte bewondering: „Is dat misschien nog in de familie?” „Mijn man was er stuurman en ze hebben ons alles afgenomen” en ze vervolgt fanatiek: „Maar eens zal mijn wraak komen.

De dag der wrake van den Heere Zebaoth. Vuur en rookdamp en sulfer. En de groote maatschappij „Nederland" zal vallen en alle andere groote maatschappijen. De dag nadert. Het staat in de Bijbel alles voorspeld, u hoort toch ook van oorlogen en geruchten van oorlogen? Dan komt de engel met de bazuin, het staat beschreven in de Openbaringen, die ik elke dag lees."

Gefascineerd kijk ik in het verweerde strenge fanatieke gezicht van de vrouw, die ternaauwernood mij ziet — enkel haar visioen.

Het zijn maar heel „gewone" havelooze menschen hier aan de havenkant — ruig en bijna vergaan, zooals hun kleeren. Maar het zijn niet de wassen poppen uit de winkelstraten, ze hebben nog „gezichten" en ze komen ergens uit een dichte grijze nevel, die plotseling over het water is komen opzetten.

Een klein mager meisje met enkel een paar schitterende oogen in het smalle gezicht, stapt haastig op de vrouw met het strenge gelaat toe. „Heeft u weer wat voor me?", vraagt ze vol verwachting. Ze spreekt met een hoog ijl stemmetje als van een vogel, en heeft nu al in haar zevende levensjaar zulk een vaal, ingevallen, ziekelijk gezichtje, een muizen-snuitje. De vrouw zoekt lang in haar vele

pakken en doet ontzettend geheimzinnig, maar daar heeft ze tusschen de onwaarschijnlijkste rommel en vodden ineens iets te voorschijn getooverd: een kettinkje waaraan een felgekleurde afbeelding van de Heilige Moeder Gods hangt met het Christus-kind.

Het kind doet een sprongetje van plezier en drukt de penning tegen haar smalle kinderborst.

„Het is een mooi cadeau," zegt de man met de blauwe oogen," het is toch heel wat, als een mensch zooiets maar weggeven kan."

De strenge vrouw lacht heel uit de hoogte en zegt peinzend en trotsch: „jullie moesten eens weten wat voor schatten ik al weggegeven heb. Maar de Maatschappij Nederland heeft me vertoornd." (Ze gebruikt het bijbels-klinkende woord „vertoornd") en vervalt weer in een duister staren en zwijgen.

Het kind spreekt lief plat zangerig Jor-daansch en heeft al haar zorgen: haar moeder is ziek, haar vader dood en ze heeft nog vijf zussies.

Op de drie kleintjes moet zij passen — de twee oudsten werken van 8 tot 6 op 't confectie-atelier aan de kade. „Ik dank u nog wel," zegt ze heel eerbiedig tegen de sombere

wraakzuchtige vrouw met de vele pakken. „Eigenlijk is het een afgodisch voorwerp voor een orthodox protestantsch mensch,” zegt ze afwijzend, „maar voor een kind kan 't geen kwaad. Het kind is in haar onnoozelheid blij met de bontkleurige Heilige Penning.

Er komen hier nog niet eens menschen van f 1.95 aan de havenkant — deze menschen hebben geen prijs — de keien zijn trouwens voor hooge hakjes onbegaanbaar en de modieuze costuums „doen” beter in de winkelstraten; daar kan men de prijzen vergelijken met de elegante poppen in de winkel-etalages.

Hier is het drabbige water en de dichte grijze nevel — er spoelt rommel en wrakhout aan — en menschen. Men ziet ze bijna niet meer, de nevel is heelemaal dicht geworden en in die nevel is iemand die op zijn einde wacht met oogen zoo blauw als de zomerhemel, een vrouw die denkelijk wel onwijs is, maar die eens een koninklijk gelaat had en heel ver al het hooge vogelstemmetje van het kind — het kind met de bonte Heilige Penning. Hier zijn de onnoozelen en eenvoudigen van geest — hier aan de kade bij de scheepsmasten en de eerlijke verrukkelijke geur van roet en teer en mist.

JONGETJE EELCO.

Het jongetje kwam wel opgewekt verwachtend tusschen zijn ouders het terras opwandelen.

Welke ouders — welk een terras — welk een publiek! Ouders zóó van Earl James „the perfect Tailor” weggelopen — zelfs de gezichten scheen de beroemde kleedermaker er bij geleverd te hebben — zoo conventioneel, schoon en wasachtig zagen de Paps en de Mams van Eelco er uit. Paps, Mams, Eelco? — Nieuwsgierige belangstelling op een deftig terras? — Moest het mij niet genoeg zijn waar te nemen, hoe de bekende nieuw-zakelijke-jongere-litterator Roderik Houte in doodsbleeke afgescheidenheid zijn apéritif „nam”, kon ik mij niet ermee tevreden stellen zelfs ook nog te aanschouwen, hoe de geziene acteur Waldemar Kleiman zijn beroemden glimlach ten toon spreidde, een glimlach die voor twintig jaar 32 zeldzaam gelijkmatige tanden vertoonde, nu echter een meerdere afwisseling bood door om en om een gouden en een vergeelde tand bloot te geven? —

Maar waarom dwaal ik af over tanden en kunstenaars pratend, terwijl het een jongetje, Eelco genaamd, voorbeschikt is hier een rol te gaan spelen!

Een rol tusschen andere rollen, een sprekende, levende, ja domineerende rol tusschen z.g. stil spel. Want het publiek op het deftige terras muntte uit in deze moeilijke kunst: Men speelde nonchalante verveling, men „vertoonde“ voorgewende onverschilligheid en zeer matige deelname in de banale dingen des levens. En het speelde goed, het publiek daar. Het spel was „net écht“, wanneer ik het zoo eens mag uitdrukken, haast nog beter dan dat van de officieele acteurs in den officieelen schouwburg aan de overzijde van het terras. De uitstekend gekleede heeren en dames consumeerden hun Ali Baba-sorbets en andere fantastisch gedichte „Specialités de la maison“ op afgetrokken vage onverschillige manier, ja, sommigen maakten er een gezicht bij, of het „Maison“ haar verfrisschingen met een of ander vergif had gekruid, een ondankbare en overdreven geste, om hun voornaamheid te accentueeren.

Het jongetje was trots de verrukkelijke lentedag in een overjasje gehuld, dat op de laatste pagina van den heerenkleeding-naar-

maat-prospectus voor jongeheeren tusschen 3 en 13 jaar wordt aanbevolen. Ik keek onwillekeurig, of er geen prijs aan het knaapje hing, zoo kersversch afgeleverd en nieuw zag het er uit en zoo vanzelfsprekend leek het mij, dat zijn schoone wassen ouders hem zooeven in de Bonneterie gekocht hadden: „Blonde jongeheer, vijf jaar, prijs f 135,50”.

„Zit je goed, Eelco?” vroeg hem zijn moeder afwezig, terwijl zij met ernstige belangstelling naar een dame keek, die om haar schouders een ietwat grootscher zilvervos had gevlijd dan zij zelf.

„Ja,” antwoordde de jongen.

„Ja, Mams,” verbeterde hem zijn vader, „met twee woorden spreken, Eelco.”

„Ja, Mams, herhaalde het kind gedwee.

„Je mag je handschoentjes nu wel uittrekken,” vergunde Mams, „maar niet met je voetjes trappelen.”

„Neen, Mams,” zei het zeldzame kind geduldig.

„Wat wil je drinken?” informeerde de Paps, die zijn olieachtig glimmend haar correct naar achter geborsteld droeg en op onnavolgbare manier alle knappe dames aanstaarde, met zijn hoofd onbeweeglijk en oogen, die al het werk moesten doen.

„Rooie Ranja," wenschte Eelco met kleine vroolijke stemverheffing.

„Dat is niet goed voor je maagje," interrumppeerde Mams, „je krijgt een glaasje melk."

De knaap kleurde even, maar schikte zich op bijna engelachtige manier in z'n lot, terwijl zijn zorgzame moeder nauwkeurig z'n ponnyhaar rangschikte, dat een beetje in de war geraakt was. Zelfs de visch, of wat er voor doorging, werd dezen Eelco geweigerd, een instrument van hardgeel en groen gesprenkeld gummi door een man gedemonstreerd, die er met alle kracht op blies en het fabeldier voor de somma van tien cent reeds wilde afstaan.

„O, Mams, een fluitkikker, mag ik hem alstublieft?" smeekte het jongetje met een overslaand stemmetje. „Ja, Mams?" vroeg hij er nog wel met de vereischte twee woorden bij.

„Ba, dat is vies," stelde Mams vast, „je kunt thuis toch met je Libertykameel spelen," voegde zij er ietwat luider aan toe, „of heb je al genoeg van je gestyleerd kameel?"

„Neen, Mams," ontkende de kleine heilige.

En nog eens onderzocht ik, of er werkelijk geen prijs aan hem hing. Misschien wel f 490,— met passende antwoorden-mechaniek, volmaakt functioneerend.

Ondertusschen speelde zich op het terras het gebruikelijke fleurige gedoe af: havelooze mannen boden tijdschriften aan, waarvan de namen op een zekere levensblijheid wezen en de inhoud voor het vlug tevreden gestelde, naïeve gemoed der argelooze lezers sprak, die zich op het voorname terras bevonden. Een prettig verschijnsel, dat me leerde, hoe echte gedistingeerde deftigheid geenszins argelooze tevreden naïeveteit des geestes uitsluit. Langgestrekte gestroomlijnde auto's reden af en aan en kleine schooiers vochten erom de deuren open en toe te maken, om op deze manier een penningske te verdienen.

Edoch — er scheen dien dag iets met de penningskes te haperen. De loome lentedag had beurzen en harten traag gemaakt, en in plaats dat de jeugdige teleurgestelden zich op de schriële eigenaars der auto's wreekten, koelden zij hun spijtigheid — zooals dit meer gaat — op een totaal onschuldige, op het jongetje Eelco. Dit reeds toch al zoo geplaaide, zwaar beproefde kind werd het mikpunt van spot der kleine paupers. Nadat zij eerst onaangename aanmerkingen op zijn modieuze jas en buitenmodelsch mutsje gemaakt hadden, nam de aanvoerder, een jonge wilde met besmeurd gelaat en een gele en een

zwarte schoen, de vrijheid op te merken:
„Meheir suipt millek!”

En deze Eelco, die voortdurend lijdzaam met twee woorden geantwoord had, zonder een kik te geven afstand van rooie Ranja deed, zelfs het bovenmenschenlijke tot stand had gebracht, te verdragen, dat hem een fluitkikker botweg geweigerd werd — die heilige, engelachtige Eelco veranderde bij deze toch werkelijk onschuldige opmerking in een bezinniglooze woestaard. Zijn „millek” en de consumpties van zijn ouders omgooiende stortte hij zich op het verbaasde jongmensch, dat de grap had gemaakt. Het zachte gedweeë jongetje met het pijnlijk regelmatige ponnyhaar, het bezadigde jongeheerenjasje en het keurige dwaze mutsje werd tot het jonge Viking. Zijn blauwe oogen fonkelden. „Hier heb je „mijnheer” en hier heb je „melk””, krijschte hij en trommelde met zijn kleine vuisten op het smoezelige gezicht van den veel grooteren geheel verbluften jongen.

Dus het meheir en de millek hadden deze uitwerking te weeg gebracht. Eigenlijk had ik gemeend, dat de met gestyleerde kameelen omgaande Eelco zich door het onaesthetische „suipt” zoo van de wijs liet brengen. Maar mijnheer en melk? Het terras zat vol

mijnheeren. En de Paps van Eelco, was dat geen mijnheer — op en top met Stetson-hoed, slobkousen en gouden vulpenhouder? — Wat mocht de kleine zachtmoedige Eelco in al deze lieden zoo afschrikwekkend onaangenaam gevonden hebben, om zich door het „meheir” tot razernij toe beleedigd te voelen? — En melk? — Onze nationale drank, het zuivelproduct, waarvan ons goedmoedig verwijzend spreekwoord „Melk is goed voor elk” zoo plezierig van gewaagt. Waarom wilde Eelco geen mijnheer zijn, die melk tot zich nam? Ondoorgrondelijke wegen der raadselachtige kinderziel!

Zij lagen beiden over den grond te wentelen, de voormalige heilige en de pauper. De Paps en de Mams keken in verstarde ontzetting toe, de wanhoop nabij. En langzaam kwam de man met de fluitkikkers aanslenteren, die op zijn kans had gewacht. Bij zijn fascineerend snerpnd geblaas keek Eelco op en liet zijn vijand terstond los. In plaats van de karige tien cent werd den koopman in de algemeene verwarring een kwartje in de hand gestopt.

Triomfeerend trok Eelco af, het kakelbonte ding vast tegen zich aanklemmend. De achterhoede vormden de volkomen vernietigde Paps en Mams, die zijn jasje en muts droegen

DE LAATSTE KOETS.

Het eerste rijtuig verspreidde wel pracht en praal, ja, was waarlijk vorstelijk te noemen met den extra palfrenier op den bok, maar er ging geen vreugde of feestelijke uitgelatenheid van uit. Weliswaar pronkte de bruid in witglanzende zijde en de bruidegom was niet minder indrukwekkend in z'n gekleede jas, doch beiden keken ietwat bleek en star, klaarblijkelijk niet heelemaal in hun schik met de plechtige rol, die men hun toegewezen had.

Want gespeeld werd er: hoofd- en bijrollen waren gelijkelijk en met takt verdeeld bij de opvoering van de dwaas-ernstige komedie, „huwelijksdag” genoemd. Hoofdrollen verplichten tot waardigheid en vereischen verantwoordelijkheidsgevoel; ze zijn zeer eervol, maar verlangen uiterste zelfbeheersching; aller oogen immers zijn op hen gericht, zoodat de drager van zulk een waardigheid onder omstandigheden het allergeeringste bijrolletje graag de voorkeur zou willen geven.

In dergelijke omstandigheden verkeerden

de hoofdpersonen in het eerste rijtuig; ze voelden zich kennelijk onbehagelijk voorwerpen der publieke belangstelling te zijn. Niettegenstaande alles ter hunner eer in 't werk gezet werd: opzichtige boeketjes overal aan de koets en zelfs aan het tuig der paarden en in de knoopsgaten der palfreniers, in hardrose gedoste bruidsmeisjes, een schitterende stoet volgrijtuigen met liefhebbende familieleden — niettegenstaande dus zich alles samengevoegd had om het bruidspaar een onvergetelijken dag te bezorgen, verspreidde het eerste rijtuig geen vreugde of feestroes.

Misschien was aan dezen dag een stormachtige verliefde minnetijd voorafgegaan; wellicht luidde hij jaren van hecht en warm echtelijk geluk in; waarschijnlijk had men er vuriglijk naar verlangd als naar het gelukzalige hoogtepunt aller liefdesdroomen — van dit alles was echter in houding en gelaatsuitdrukking der pas getrouwen niets te bespeuren. Op standbeelden leken ze, op verstarde, belachelijk stijve poppen temidden van wassen bloemen. Verondersteld mag worden, dat de bruid mooi en jong, de bruidegom geestig en knap was. Men kon het echter niet zien: als wezenlooze schimmen prijkten ze

achter bebloemde palfreniers in het opgesmukte rijtuig — net als alle bruidsparen, die aldus van het stadhuis komende in triomftocht door de stad gereden worden en misschien voor den eersten en den laatsten keer in hun leven zulk een representatieve hoofdrol vervullen.¹⁾

De bijrollen bezorgden hun spelers meer plezier. Naar gelang het einde van den stoet naderde, namen vreugde en jolijt toe. En op het laatst vertoonde zich zelfs een soort losbandigheid. Onaanzienlijke neven, die niet meetelden, wuifden joviaal tegen publiek en verkeersagenten, nichten van den platten lande gilden uitgelaten van plezier en opgewonden door de groote-stads-lucht. Ouderwetsche tantes en vriendelijk mummelende opoes genoten zalig van het ritje, terwijl haar gedachten naar lang vervlogen tijden teruggingen.

Doch de uitbundigste vroolijkheid deed de laatste koets daveren, waarin men de minst respectabele familieleden ondergebracht had. Daar heerschte ongebreidelde feeststemming. En geen wonder, zat hier toch temidden van een dankbaar auditorium de oom, die „nooit

¹⁾ Hoewel neen, de laatste representatieve hoofdrol is het nog niet, al speelt die zich ook in staatsiekoetsen af.

had willen deugen" — de oom, die wel prachtig voordragen en goochelen en dansen kon, maar trots of misschien juist door deze schitterende hoedanigheden steeds door het leven „in het laatste koetsje" werd geplaatst. Hij toonde zich echter niet ontevreden met zijn bescheiden plaats, de mislukte oom. Men zag het hem aan: voor geen goud had hij willen ruilen met den plechtigen, versteenden bruidegom, die den stoet in bleeke waardigheid opende. Hem leek het veel gemakkelijker geen eerezucht te bezitten en maar liever de oom te blijven, „die nooit deugen wilde". Ja, die dwaze oom was een wijs man: op hem letten niet, van hem verwachtte men geenszins ernstige prestaties en daarom mocht hij ongestoord de knapste nichtjes vaderlijk kussen, de beste sigaren inpikken en andere kleine geneugten op de tafel des levens stiekum genieten.

De bruidegom in het eerste rijtuig begon zich in z'n gekleede jas hoe langer hoe benauwder te voelen — hij memoreerde reeds den moeilijken feestspeesch, dien hij straks houden moest —, terwijl de luchtige oom in de laatste koets reeds in hemdsmouwen zat en behagelijk een nieuw sigaartje opstak

INHOUD.

	Blz.
1. Instituut	5
2. Beleefd Verzoek	17
3. Op Zoek naar Helden	31
4. Geschiedenis van een Mankeerend Been	51
5. Een Dag Begint	64
6. Humaniteit in den Vroegtrein . .	74
7. Treinconversatie	84
8. Ondergang van het Avondland . .	93
9. De Kapper en de Nieuwe Zakelijk- heid	97
10. Kleine Ondergang	106
11. Haat in den Nacht	114
12. Bezoek aan Veenschoten	120
13. Een zekere Juffrouw Leida . . .	131
14. Metamorphose	145
15. Dinner by Candle-Light	155
16. Drinken, drinken bij Schemerlicht. (Variatie op het vorige thema) . .	163
17. Nature Morte — Nature Vivante .	169
18. In den Zwarten Huzaar	176
19. Rel	188
20. Wrakhout van de kade	195
21. Jongetje Eelco	208
22. De laatste koets	215
Inhoud	